

ČESKÁ LESNICKÁ SPOLEČNOST
Občanské sdružení Šumava 21
za podpory Jihočeského kraje, LČR, s. p. a LS Stříbro, a. s.
pod odbornou záštitou a s finančním přispěním
Ministerstva zemědělství ČR, úseku lesního hospodářství

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

ŠUMAVA ZELENÁ STŘECHA EVROPY II

SBORNÍK REFERÁTŮ

čtvrtek, 20.září 2007
Srní, hotel Šumava

Odborní garanti:**Ing. Jiří Štich**

Šumava 21, občanské sdružení
mobil: 603 232 597,
e-mail: sumava21@volny.cz

Organizační garanti:**Ing. Pavel Kyzlík**

tajemník České lesnické společnosti
Novotného lávka 5, 116 68 Praha 1
telefon: 221 082 384, fax: 222 222 155
mobil: 603 163 409, e-mail: cesles@csvts.cz

Mgr. Iva Kubátová

Česká lesnická společnost
Novotného lávka 5, 116 68 Praha 1
telefon: 221 082 384, fax: 222 222 155
mobil: 731 576 710, e-mail: cesles@csvts.cz

Problematika Šumavy, její přírody, lesů, lidských sídel je mimořádně široká, složitá, dlouhodobá, rozporuplná. Škála názorů od ekologických nevládních organizací, místních obyvatel přes vedení NP Šumava, ministerstev, zastupitelů obcí, podnikatele, politiky, turisty až po lesníky, myslivce je pozoruhodná. Každý má odborné a logické důvody, ale soulad, který by všechny uspokojil, je obtížně představitelný. Naděje, že se prosadí demokratický většinový názor (např. referendum), který budou všichni respektovat, není. Pojdme, prosím, učinit v dobré vůli další krok.

Technická spolupráce:**Lesnická práce, s. r. o.**

nakladatelství a vydavatelství
Zámek 1, 281 63 Kostelec nad Černými lesy
e-mail: neuhoferova@lesprace.cz

Česká lesnická společnost
ISBN 978-80-02-01957-2

Obsah

- 4   Ing. Vladimír Krečmer, CSc., Česká lesnická společnost
**Dva rozporné pohledy na management lesů Národního parku Šumava.
Pohled ochrany přírody a pohled ochrany životního prostředí.**
- 13   Prof. Ing. Radomír Mrkva, CSc., LDF MZLU v Brně
Spor o NPŠ – dva přístupy ke stejnému cíli ?
- 19   Karl Friedrich Sinner, Správa NP Bavorský les
Národní park Bavorský les. Mýty a fakta.
- 22   PhDr. Jan Stráský, Rada NP Šumava, Klub českých turistů
Chceme ještě pořád všichni zelenou Šumavu ?
- 24   JUDr. Josef Vedral, Ph.D., KSPSV Právnické fakulty UK v Praze
K postavení správ národních parků jako správních orgánů
- 31   Ing. Ivo Vicena, CSc., vědecký pracovník a soudní znalec ve věci oceňování lesů
Šumava a Evropa
- 33   DI Mag. Johannes J. Wohlmacher, správce lesů kláštera Schlägl
Šumava – z pohledu souseda !
- 35   Heinrich Geier, Občanské hnutí pro ochranu Bavorského lesa
**Příběh o Národním parku Bavorský les aneb „Nechme přece už jednou to
právo stranou!“**
- 44   Ing. Josef Jelínek, Prachatice
Šumavský národní park kryjí převážně hospodářské lesy !
- 48   Ing. Jaroslav Mentberger, člen Společnosti pro trvale udržitelný život (STUŽ)
Šumava – ohrožená zelená střecha Evropy
- 53   Adolf Huger, Občanské hnutí pro ochranu Bavorského lesa
Pomatená ideologie a její akceptance
- 55   Ing. Jiří Štich, Šumava 21, o. s.
Národní park Šumava a veřejný zájem vymezený právním rámcem

DVA ROZPORNÉ POHLEDY

na management lesů Národního parku Šumava.

Pohled ochrany přírody a pohled ochrany životního prostředí.

Ing. Vladimír Krečmer
Česká lesnická společnost

Dlouholeté spory kolem managementu lesů Národního parku Šumava (NPŠ) bývají často podávány jako principiálně rozdílná stanoviska:

- archaicky myslícího lesnictva-dřevožroutů s cílem hospodářsky využívat dál veškeré lesy ba zrušit národní park na straně jedné a
- progresivní ochrany přírody, usilující o co nejrychlejší zajištění samovolně se vyvíjejícího území s maximálně možnou plochou „bezzásahovosti“ a přírodní divočiny na straně druhé.

V poslední době Jeňýk Hofmeister a Miroslav Svoboda jasně a věcně definovali, jak se ochrana přírody dívá na vývoj horského lesa, optimální z hlediska základních poznatků soudobé ekologie – cituji /1/: *„Samotná myšlenka spontánního vývoje lesních ekosystémů jako nejvhodnějšího přístupu při obnově přirozeného lesa vychází přímo z nejzákladnějších principů současného ekologického poznání“*. Proti této tezi nelze z hlediska samotné ekologie ničeho namítnout, autoři mají jako ekologové naprostou pravdu.

Bohužel jejich myšlenka nevystihuje jádro sporu o NPŠ – to vůbec nespočívá v rozporu hledisek tradičního lesnického přístupu a současného ekologického poznání. Jedná se totiž v jádru problematiky o *rozpor mezi aktuálním pojetím ochrany přírody pod egidou MŽP ČR a ochranou životního prostředí*. Tento paradoxní rozpor vzniká tím, že:

- NPŠ nemá přirozené lesy a leží v kulturní obytné krajině, kde některá hlediska zásadní ochrany přírody mohou ohrožovat nebo poškozovat hlediska životního prostředí krajiny tohoto typu.
- Environmentální politika MŽP ČR během svého vývoje dospěla k tomu, že v oboru bioty položila v duchu hlubinné ekologie rovnítko: ochrana životního prostředí = ochrana přírody pro přírodu samu.

Rozpor má své oddíly odborné, právní, politické i psychologické. Dovolte mi dotknout se těchto oddílů, které působí nejen spory i letité tápání ve strategii i taktice managementu horských lesů NPŠ. Jedná se též o problematiku širší – o ideové základy státní environmentální politiky a legislativy.

Opravdu základním hlediskem pro všechny uvedené oddíly je patrně skutečnost, že národní parky ve střední Evropě neleží v přírodní krajině. Podíváme-li se na lesy NPŠ, nejde přece o přirozené lesy, ani o přirozené horské louky a někdy ani o původní mokřady. To po řadě let existence NPŠ bez podložené koncepce týkající se managementu lesů konstatoval v roce 2004 šestý metodický pokyn MŽP ČR /2/. Klíčové věcné konstatování metodického pokynu stojí za doslovnou citaci: *„Ve středoevropských podmínkách nejsou dnešní ekosystémy v naprosté většině v takovém stavu, kdy by bylo možné ponechat je bez zásahu. Proto v pojmu „bez zásahu“ je pojato i podložené umožnění následujících činností,“* – následuje jejich výčet ad a) až f).

Trochu zarážejí dvě skutečnosti:

- stanovisko tak podstatné pro strategii managementu lesů a tak odlišné od názorů podle už citovaných nejzákladnějších principů současného ekologického poznání, bylo uvedeno jen v poznámce pod čarou u 2. článku Pokynu /2/. A poznámky pod čarou, jak je z práva známo, nemají závaznost;

- ozvěna tohoto stanoviska se viditelně neodráží v argumentaci ekologů i ekologů ke strategii i k managementu; přechod od kulturního lesa k divočině byl jimi přece od začátku deklarován jenom jako záležitost několika roků a ploch mezi 10-75% rozlohy parku bez jakýchkoliv analýz – tudíž s nezbytnými, avšak původně popíranými velkoplošnými destrukcemi lesa nikoli přírodního.

Život spíše jakoby ukazoval, že uklidit tak závažné stanovisko do poznámky pod čáru mělo možná své důvody.

Postupně se dotknu všech naznačených oddílů, patřících do úvah o strategii parku i managementu horských lesů ve zvláště chráněných územích (ZCHÚ). Je to především

- (1) soubor věcných poznatků, získávaných během posledních zhruba 200 let o dálkových vlivech lesů jakožto přínosů, plynoucích z jejich existence pro životní prostředí kulturních krajín, jež je životním prostředím lidské společnosti. Jedná se tedy ve smyslu lesního zákona 289/1995 Sb. o mimoprodukční funkce lesa – zejména v ochraně vodních zdrojů a vodních poměrů krajiny, v ochraně půdy a bioklimatických poměrů. Patří pod širší pojem funkcí lesa jako složky životního prostředí, který zavedl zákon 282/1991 Sb. Dále jsou to
- (2) záležitosti práva, tedy legislativa a právní nástroje k zajištění veřejných zájmů i lidských či občanských práv v demokratické společnosti s tržním hospodářským systémem. Podstatné jsou zaváděné pojmy zvláště legislativy environmentální a ochrany přírody. Zásadní pozornost je tu třeba věnovat vztahům zákonných předpisů, zejména jejich „kategorizaci“ a dopadů, máme-li „lex specialis“ jako zákon nadřazený, podle něhož je možno snadno vyloučit platnost zákonů podřazených. Tvorba i uplatňování práva je záležitostí, v níž se projevuje politika a proto do výčtu oddílů patří také
- (3) environmentální a lesní státní politika v pojetí pověřených státních orgánů, jinak řečeno uplatňování právních nástrojů, jež nabízejí jednotlivé zákony týkající se životního prostředí – zákon o životním prostředí 17/1991 Sb., zákon 282/1991 Sb. o zřízení a úkolech České inspekce životního prostředí s působností v ochraně lesa, zákon o ochraně přírody a krajiny 114/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů, lesní zákon 289/1995 Sb. a zákon o vodách 254/2001 Sb. Protože nejen v pojetí životních hodnot a cílů politik, nýbrž i v liteře práva a v chápání ducha právních předpisů se uplatňují individuální postoje lidí, jejich světové názory i společenská atmosféra, je třeba nahlédnout i do
- (4) filosofických a psychologických končin lidského myšlení a podnětů ke konání, neboť filosofie a psychika se silně uplatňují v dobách společenského kvasu. A takovou je postmoderní éra euroatlantické civilizace se svými filosofickými školami, s vytvářenými ideologiemi a se vznikajícími přechody k doktrínám.

Domnívám se, že zvažování tohoto komplexu hledisek by mělo předcházet tvorbě koncepcí velkoplošného managementu lesů zejména v horských zvláště chráněných územích (ZCHÚ). Pohlédněme tedy takto na lesy Šumavy a jejich postavení v environmentu.

1. Hlediska odborná

Je nepochybné, že NPŠ byl zřízen k ochraně přírody a základní mimoprodukční funkcí jeho lesů v kategorii lesů zvláštního určení je funkce v ochraně přírody. Plyne to z vládního nařízení 163/1991. NPŠ leží ovšem nikoli jako osamělý ostrov v moři a není ani obehnan neprostupnou Čínskou zdí – z hlediska environmentu je součástí kulturní středoevropské obytné krajiny. Procesy v lesích na jeho ploše mají tudíž vazby s krajinou a mohou se projevovat nejen v hranicích NPŠ, ale i v jeho širším okolí. Existují celé knihovny výsledků výzkumů, čím a jak mohou lesy působit – *funkčně i dysfunkčně* – na krajinu. Ponecháme-li krajinu uvnitř hranic národního parku přírodě samé, je otázkou, zda to může být odborná záležitost jen ochrany přírody samé, jak nedávno hlediska výlučně ochrany přírody coby životního prostředí parku zdůraznil ministr M. Bursík /3/. Nelze přece pouštět se zřetele, že přírodní děje na ploše parku mohou méně, více i drasticky měnit základní přírodní procesy – např. energetické a vodní bilance i vzdušné proudění jako

klimatogenetické procesy, tedy také klimatické podmínky ve sféře mikro- i mesoklimatické, dále přírodní životní prostředí organismů, tím vším stav půdy. Což se jako srážkoodtokové hydrologické faktory může promítat zejména u horských lesů do krajinných poměrů vodních a do ochrany vodních zdrojů. Soubor činitelů může zkrátka překročit hranice ZCHÚ a působit v kulturní krajině. Kupodivu, o tom se v materiálech MŽP ČR nenajde snad ani slovo.

Záležitost funkcí a dysfunkcí lesa pro krajinu je mimořádně složitá, jak je patrné z historie vývoje příslušných výzkumů. Mnoho bylo vyzkoumáno v dílčích studiích, určitými metodami, později ledaco zavrženo a znovu analyzováno jinými metodami, v jiných podmínkách přírodních a také v širších souvislostech. Teprve pak poznání dostávalo definitivní kontury. Jedno z poučení, které historie výzkumu poskytla: nelze se opírat jen o dílčí práce v jednotlivých lokalitách, zvláště kdyby mělo jít o popření dosavadního stavu vědy na úseku funkcí lesa ¹ jako činitelů životního prostředí. Ochrana přírody však není pojímána jako složka životního prostředí – škrtem pera může právně kompetentní orgán ochrany přírody neuznat zákonná hlediska ochrany životního prostředí, aniž nese odpovědnost za následky. Jakoby se mělo brát na vědomí i do politické odpovědnosti jen přírodní životní prostředí NPS /3/, nikoli už životní prostředí kulturní krajiny včetně člověka, jenž je jeho součástí i v zákonu 17/1991 Sb. v definici životního prostředí hned v § 2.

Jsou prostě jistá rizika samovolného vývoje zejména horských lesů, která nebyla v resortu MŽP ČR dosud ani zvažována, ani vyšetřena, tím méně nastiňována účelná opatření k útlumu či eliminaci nepříznivých následků v kulturní krajině. Za toto nezodpovídají ekologové, zaujatí jen svou vědní disciplínou, ani nadšení ekologisté, jimž Příroda je nade vše, neb „vše co činí, jen dobře činí“. Argumenty ekologů jsou nesporně platné a plně na místě přesně podle citované definice /1/ – pro přírodní lesy a v přírodních krajinách. V případě České republiky taková situace však neexistuje. Nezabývat se fikcemi a respektovat reálné podmínky životního prostředí – za to odpovídají orgány MŽP ČR.

Z hlediska věcného jsou víc než pozoruhodné některé názory, s nimiž se lze setkat v okruhu ochrany přírody. Uvedu dva drastické příklady. Když v TANAPu padly na podzim 2004 lesní porosty na souvislém vývrátisku o ploše 12,5 km², objevil se černé na bílém názor předního představitele jeho ochrany přírody, že i les tak destruovaný si zachovává všechny funkce. Když si uvědomíme třeba jen zásadní změny klimatogenetických faktorů versus existence podtatranských léčebných ústavů s klasickou vazbou na místní bioklima, máme se jen se divit? Četli jsme však s nemalým údivem ze stejného zdroje i názor, že není třeba uvolňovat koryta horských bystřin, ucpaná kmeny, jejich zlomky i klestem – když přijde velká voda, zácpa se prý jen kousíček pohne dál a nic se nestane (viz v /4/). Pokud to řekne jedinec, je to mimo veškerý komentář, zaujme-li takové stanovisko odpovědný činitel, je zaděláno na zlý čin veřejného ohrožení. Bohužel nesetkali jsme se s něčím takovým jen pod Tatrami, ale i v Praze: prý „do Modravy je dost daleko, do Sušice ještě dál a do Prahy dřeva ze Šumavy ani veliká voda nedonese“. To je také mimo veškerý komentář.

Taková stanoviska mohou plynout někdy z prosté skutečnosti, že záležitost environmentu je natolik složitá, že jedinec – byť v úzké disciplíně třeba světový znalec – stěží ovládne všechny v úvahu přicházející aspekty. O tom pojednal znamenitě Jan Jeník /5/. Jindy jsou lidé navíc natolik zaujati ekologickou filosofií v jejích krajních větvích hlubinné ekologie, že přehlížejí rizika pro biocentrické nazírání neexistující; vybočuje to z mezí jejich světového názoru. Vrátime se k tomu v kapitole o filosofii a psychologii.

2. Hlediska právní

Velmi složitá je záležitost managementu lesů NPS z hlediska našeho práva. Právně kompetentní státní orgán ochrany přírody např. rozhodl podle zákona 114/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů a jeho § 22, odst. (1), že v zájmu ochrany přírody nelze použít lesní zákon k ochraně lesa a tedy nepovolil asanovat přemnožující se kůrovcovité v bezzásahových zónách NPS. Dopřál sluchu těm, kteří kůrovcovité prohlásili za „lékaře lesa“ či za „přirozenou součást lesů“.

1 Vzpomínám, jak snadno může docházet k nejasnostem či novým „objevům“. Před světovým lesnickým kongresem v 80. letech min. století v Japonsku jsem dostal požadavek vysvětlit zcela nový objev, že u nás lesní i odlesněná horská povodí Beskyd mají shodný účinek na odtok vod. Čertovo semínko spočívalo v terminologii – pro vytěžené povodí bylo užito termínu „odlesněné“, tedy trvale zbavené lesa. Bylo nutno Japoncům vysvětlit, že nevhodný termín byl užít pro povodí, kde byl les souběžně s urychlenými těžbami obnovován. Nový objev se nekonal. Jiné příklady lze brát ze staré lesnické literatury, když obsahuje např. chválu krycích kultur i zatracení takových postupů. Byly prostě přebírány jen s nadšením či podle dílčích poznatků a bez úvahy o lokálních stanovištních podmínkách. Tak i samovolný vývoj horských lesů nemusí někde působit žádná rizika, jinde naopak.

Háček byl v tom, že v NPŠ jsou kulturní lesní ekosystémy a park leží uprostřed kulturní krajiny. Známy odborník na lesy z hnutí Duha po mnoha letech napsal, že popírat šíření kůrovcovitých byl omyl ekologů /6/. Takže názor – vydávaný dlouhá léta za jedině možný, uplatňovaný pro management lesů NPŠ – je nyní omylem, podle něž se management provozoval. Zajímavé jistě však je, že ještě roku 2002 při auditu IUCN v NPŠ byla snaha uznat takový omyl označena veřejně ze zeleného zdroje, uznávaného MŽP ČR, veřejně za zradu /7/. Nicméně jde stejně pořád dál o tu nejlepší metodu obnovy přírodního lesa podle poznatků ekologie /1/ i kulturního lesa NPŠ podle názoru představitele MŽP ČR /3/. Zatím se nevyjádřil nikdo z odpovědných za mnohaletou absenci podložené koncepce nakládání s lesy NPŠ, takže na mylné hypotéze vlastně mohl spočívat s právní kompetencí prosazovaný a aplikovaný postup v praxi.

Jde o závažný věcný problém našeho práva *na styku zájmů ochrany přírody a ochrany životního prostředí*. Ze styku zájmů se stal jejich střet. Pomáhá tomu nedomyšlená „kategorizace“ zákonů, tj. podřízenost některých z nich – včetně zákona lesního a zákona o vodách – vůči zákonu 114/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů podle jeho § 90, odst. (4). Zádrhel je v tom, že uvedený zákon, dává veškerou právní kompetenci orgánu ochrany přírody, umožňuje bez náležitých analýz důsledků nereflektovat jak literu podřazených zákonů, tak názory věcně kompetentních odborníků, institucí a shromáždění např. o důsledcích rozhodnutí:

- o neplatnosti lesní legislativy co se týká ochrany lesa a šíření kůrovcovitých, odmítat vědecké argumenty, že nedojde k předpokládané velkoplošné destrukci, neboť podle jistých názorů je kůrovec lékařem lesa, jeho nezbytnou přírodní složkou, příroda nezná kalamity atd. atd.;
- o neplatnosti legislativy vodní a nebrat na vědomí rizika změn vodních poměrů, srážkoodtokových procesů a ochrany vodních zdrojů jako antropocentricky pojmávaným hlediskům, jež ochraně přírody nic neříkají;
- zásadním způsobem porušujících právní logiku konkrétních ustanovení v legislativě environmentální a zpochybňujících princip způsobilosti naplňovat jejich účel;

– to vše aniž by se orgán v rámci odpovědnosti staral o možná reálná rizika, když se zájmy ochrany přírody pro přírodu samu dostávají do rozporu se zájmy ochrany životního prostředí. Právně takto kompetentní státní orgán může v komplikované záležitosti *environmentu* rozhodnout *v užším oboru ochrany přírody*, aniž zohlední námitky, varování a připomínky a aniž nese odpovědnost, jestliže rozhodl např. na ploše národního parku ve věci ochrany přírody, která může mít závažné důsledky v krajinném prostředí. Zákon 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny (přesněji o ochraně přírody a přírody v krajině) se tak dostává do protikladu k jiným právním předpisům v oblasti ochrany životního prostředí. Jím je stanovena v právu České republiky nadřazenost ochrany přírody nad hlediska životního prostředí a je tvrdou otázkou, zda takto postavená právní domněnka stojí na pevném základu skutečnosti nebo jen na jistém druhu environmentalistické ideologie, která začala pronikat do právní teorie ve světě, jak uvádí V. Klaus /8/ ²; u nás možno soudit, že existuje už dlouho i v praxi /9, 10/.

Právně kompetentní orgán ochrany přírody byl zákonem usazen jako neomylný do své nedotknutelné věže jeho výlučných hledisek. K předpokládané a popírané velkoplošné destrukci horských lesů Šumavy přemnoženým hmyzem ovšem došlo, takže dnes vzniká pozoruhodná situace. Na jedné straně jsou názory, že se uskutečňují nejzákladnější zásady, k nimž dospěla světová ekologie. Tedy se vlastně nic nestalo a příroda nám předvádí příklad ekologicky nejlepšího způsobu obnovy horských lesů /1/. Destrukce lesů se bere jako dílo Přírody, která podle hlubinné ekologie „vždy vše jen dobře činí“. Na druhé straně nutno poukázat na to, že destrukce:

- v NPŠ vznikla v důsledku právně kompetentního rozhodnutí orgánu a nikoli přírodní cestou. Tiše se přechází, že se experimentuje s uvolněním volné cesty samé přírodě bez podložené koncepce ³. Když se začaly nedávno budovat „zážitkové trasy“, aby občané mohli obdivovat její dílo z rozhodnutí člověka, třeba k nim dodat, že možnost vzniku takové destrukce před lety zastánci ekologických idejí popírali a netušili, jaké to trasy budou zapotřebí – vždyť na nebezpečí velkoplošných destrukcí horských lesů poukazovali jen nedovzdělaní lesníci,

² Viz Peron J., 2004: The Irrationally Precautionary Principle. The Freeman, April; str 39.

³ Velmi charakteristická je reagance senátora M. Mejstříka (viz /3/, str. 51), jenž v diskusi 10. Veřejného slyšení Senátu ubezpečoval účastníky, že na Šumavě nejde o žádný *experiment*, podle něj je to *pokus*....

jak tvrdil v televizi představitel akademického institutu; jak také jsme četli známé výplody publicisty, mistrně využívajícího odstínů našeho jazyka o tom, jak se shlukují lidé, říkající si vědci, avšak postižení nevyléčitelným fachidiotismem.

- vznikla-li by nikoliv na ploše národního parku, nýbrž v hospodářských lesích jeho sousedství, byla by podle platných právních předpisů o ochraně životního prostředí dramatickým ohrožením a poškozením životního prostředí v lesích i vážnou škodou na funkcích lesa jako složky životního prostředí (zákon 282/1991 Sb.), vydáním životního prostředí závažnému poškození (zákon 17/1991 Sb.) a konečně i rozrušením významných krajinných prvků způsobem vyjmenovaným v samém zákonu 114/1992 Sb.

Právo odpovědnost státního orgánu v ochraně přírody nezavedlo a odpovědnost se také nepociťuje. Z VIII. Sněmu lesníků 2005 na téma „Šumava, zelená střecha Evropy“, vzešlo osm konkrétních otázek k zodpovědnosti MŽP ČR /11/. Otázky byly předány jménem tří občanských organizací⁴ jeho nejkompetentnějšímu představiteli pro ochranu přírody, bylo slíbeno projednání – proběhlo však jen *k polovině prvního bodu* a v jeho závěru jsme slyšeli podivuhodnou otázku: „O co vám, pánové, vlastně jde?“. Dál se prostě mlčí.

Jde ovšem o to, zda hledisko ekologie nikoli u zaujatých ekologů a ekologů, ale u zodpovědného nejvyššího státního orgánu *pro životní prostředí*, jakým MŽP ČR rozhodně je, má být jediným hlediskem jeho rozhodování o krajině. Trvá možná nepříjemná otázka: jak je to se zodpovědností dílčího státního orgánu, jemuž právní předpis dává vlastně punc neomylnosti bez odpovědnosti za jeho rozhodování?

Tahle záležitost jde ještě dál. Máme totiž zákon o vodách, jenž se v hlavě V. (Ochrana vodních zdrojů a vodních poměrů) zabývá závažnými hledisky ochrany životního prostředí krajiny. Či snad vodní poměry, velké vody, eroze a ochrana vodních zdrojů nejsou záležitosti životního prostředí? I tady může právně kompetentní orgán ochrany přírody pro přírodu samu bez odpovědnosti za následky pro životní prostředí rozhodnout, že ochrana vodních zdrojů či ochrana krajiny před vodním živlem se v zájmu přírody nebude konat?

Vezměme k ruce třeba základní zákon 17/1991 Sb. Velmi jasně stanoví v §§ 17 až 23 povinnosti při ochraně životního prostředí a o posuzování vlivů činností na životní prostředí. Zdá se však, že věcně nelogicky nic z toho neplatí pro záměry orgánů MŽP ČR činit i nečinit, ačkoliv obojí může mít důsledky pro životní prostředí. Existuje snad věcná, řádně a nezávisle posouzená analýza, že velkoplošná destrukce lesů žádná možná rizika nemůže vyvolat? Že tedy např. i předpis, jímž vláda nařizuje zřízení Chráněné oblasti přirozené akumulace vod Šumava či zákonné povinnosti dbát, aby nedocházelo ke zhoršování vodních poměrů, zejména poměrů odtokových, eroze a retenční schopnosti krajiny, pro Šumavu nemá smysl? Rád bych poznal člověka, který by to věcně zdůvodnil a ještě víc bych chtěl vidět podklady takových rozhodnutí, kterými tato závažná a zákonná environmentální hlediska byla smetena se stolu.

Je tu ještě jedna pozoruhodnost. Jak známo, MŽP ČR si objednalo a dostalo vědeckou metodu pro ekonomické hodnocení změn přírodních procesů v lesních ekosystémech v jejich vlivu na ekosystémy samé a jejich životadárné funkce *pro přírodu samu* /12/. Touto metodou i jejími aplikacemi v právu se zabývala obsáhlá studie /9/. Podle doporučení MŽP ČR Nejvyšší soud ČR metodu zavedl do právní praxe – hodnocení přírody samé se však koná jenom v hospodářských lesích. V NPŠ se hodnocení změn přírodních procesů pro přírodu samu nekonalo – hodnoty škod by podle obecně aplikovatelné vědecké metody hodnocení samé přírody šly prý do miliard korun ročně, což se ovšem politicky jistě jaksí nehodí a vědecká metoda, prohlášená panem ministrem Ambrozkem za jedinou možnou k ocenění přírody, se v lesích pod správou MŽP ČR nesměla uplatnit. Příroda má hodnotu pro ni samu zřejmě jen v lesích hospodářských (rozbor viz /9/). Je to zajisté mimořádně podivuhodná právní domněnka, plynoucí z právní doktriny, že přesně totéž, co by v hospodářském lese tragicky poškodilo přírodu, životadárné funkce lesa a životní prostředí, vedle za hranicí národního parku přírodě, funkcím a životnímu prostředí znamenitě prospívá... Něco závažného tu prostě nesedí.

Nutno říci, že v oboru environmentálního práva je zásadních paradoxů povícero. Např. pro trestní zákon 140/1961 ve znění pozdějších předpisů je environmentální, ba i lesní legislativa vysoce ceněna v ochraně životního prostředí, neboť její porušení může být tvrdě trestáno jako ohrožení životního prostředí – na svobodě až 8 lety. Za úvahu stojí: trestní řízení proto tomu, kdo úmyslně

⁴ Byly to: Národní lesnický komitét, Česká lesnická společnost a Česká lesnická jednota.

vydá životní prostředí v nebezpečí závažného poškození tím, že poruší předpisy o ochraně životního prostředí nebo hospodaření s přírodními zdroji, tedy ohrozí tak životní prostředí podle § 181a trestního zákona, si žádá prokázání trestného činu včetně míry jeho nebezpečnosti. Případ Šumavy, pakliže by se udál v hospodářských lesích, by byl snadno posouditelným, prokazatelně těžkým ohrožením a poškozením životního prostředí, jak je definuje zákon 17/1991 Sb. ⁵.

Pokud by to, co se stalo s šumavskými horskými lesy, bylo posuzováno podle zákona 282/1991 Sb., bylo by možno udělit sankci bez jakéhokoliv šetření za zaviněné vytvoření vzniku podmínek pro působení škodlivých činitelů podle § 4, písmeno c). Je to právně ohrožovací čin „ohrožení nebo poškození životního prostředí v lesích“. Zákon chrání a jmenuje avšak nedefinuje v jeho § 2 a 3 také „funkce lesa jako složky životního prostředí“. Protože jde v zákonu o právní pojem bez obsahu, nelze zjistit, co konkrétně tyto funkce jsou. Krásné pojmy, které jsou v environmentálním právu užity bez definic, nejsou právní praxí uchopitelné, takže bylo nutno vymyslet právní kličku: právo má vytvořen jakýsi (věcně nedefinovaný a neznámý) „celek“ podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ⁶. Tak sofistickovaně je možno chránit životní prostředí pod vlivem hospodářského lesa, že ohrožovacím činem automaticky vzniká i nedostatek či škoda na „funkcích lesa jako složky životního prostředí“, aniž by bylo třeba vyšetřit co a v jaké míře bylo konkrétně ohroženo či poškozeno. Vzorový příklad k tomu, co bylo řečeno výše o pronikání environmentalismu do práva /8/. Rázem vznikl v právu les jako jaksi „funkční celek“, který zákon podle tohoto právního náhledu prý posuzuje. Spíše by bylo možno říci, že nikoli zákon posuzuje, ale jen právník zákon takto zajímavě vykládá. Ovšem další paradox: takovým zvláštním „celkem“ pro životní prostředí jsou v právu zřejmě jen lesy hospodářské – lesy pod správou MŽP ČR mají právně zřejmě neomylnou správu anebo snad i odlišné přírodní zákony.

Jak naše právo vysoce hodnotí možné environmentální důsledky, plynoucí z nedodržování lesního zákona v lesích hospodářských, tak je velkoryse zařízeno na podcenění či anulaci takových důsledků v lesích pod správou MŽP ČR. Neboť tam mohou být tytéž, a to opravdu závažné, dlouhodobé a rozsáhlé změny environmentu udělány neškodnými škrtem pera! Ovšem i tak by MŽP ČR v posuzování horských lesů NPŠ metodou „funkcí lesů jako celek“ mělo potíže, když i ten „celek“ přestane existovat. Podle uvedeného názoru odpovědného ochranáře z TANAPu /viz 4/ vlastně „les jako celek“ skutečně ani nemusí existovat a funkce přesto zůstávají. Je z toho všeho kolem práva patrné, jak velkoryse se mohou přehlížet záležitosti životního prostředí. Takové věcné paradoxy jsou ovšem do značné míry věc politická.

3. K hlediskům politiky environmentální i lesní

K pochopení poněkud nepřehledné situace kolem environmentu a lesů poslouží, uvědomit si stav environmentální politiky, kterou realizuje MŽP ČR jako výraz určité společenské situace. Hovořil jsem o ní s každým ministrem životního prostředí počínaje prvním průkopníkem ing. Vavrouškem. S postupujícím časem čím dál tím více se MŽP ČR soustřeďovalo na ochranu přírody – mluvím o tom, co se týká bioty – až konečně se ochrana přírody pro přírodu samu = ochraně životního prostředí. Toto rovnítko plyne patrně z toho, že buď podvědomě anebo jako životní filosofie vládne krajní větev ekologické filosofie – „deep ecology“ s přesvědčením, že příroda si se vším poradí, neboť cokoli činí, jen dobře činí. Antropická hlediska – člověk s jeho životním prostředím – jsou prostě mimo. Výstižně to napsal M. Damohorský, když ve vzpomínce patnácti let zákona 144/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny uvedl, že se jedná o kodifikaci *přírodního* životního prostředí /13/. Co je to přírodní životní prostředí krajiny? Zákon o životním prostředí 17/1991 Sb. uvádí v § 2 definici životního prostředí: je to vše, co vytváří přirozené podmínky existence života organismů *včetně člověka*. Co jsou přirozené podmínky života přírodních organismů je celkem jasné – jsou v ohnisku zájmu ochrany přírody. Avšak jak to, že podmínky života člověka v kulturní obytné krajině pod horami nebyly MŽP ČR vůbec zohledňovány při tvorbě strategie NPŠ a managementu lesů – např. posouzením možných rizik, plynoucích:

- z velkoplošných destrukcí horských lesních ekosystémů,
- ze změn průtočnosti koryt horských toků,

⁵ Jako soudní znalec pro funkce lesa v životním prostředí jsem řešil případ na malém lesním majetku s údajnou škodou na „životním prostředí v lesích“ a „funkcích lesa jako složky životního prostředí“ za čtyři desítky miliónů korun. Celkem dva znalecké posudky konstatovaly, že žádná reálná funkčnost lesa jako celek nedoznala újmy, jedna z funkcí se dokonce zlepšila. Policie trestní oznámení odložila. Šlo by o postih za fikce.

⁶ Rozsudek 7A 82/2002-40 z 25.11.2003: „není třeba vlastníkovi lesa prokázat, které konkrétní mimoprodukční funkce lesa jako složky životního prostředí byly jeho jednáním poškozeny či ohroženy. Tento zákon, stejně jako lesní zákon, posuzuje funkce lesa a jejich význam pro životní prostředí jako celek“.

dříve než se rozhodne, že mohou podléhat destrukcím či nebudou ohrožovat krajinné prostředí při bezzásahovosti jako nejlepšímu způsobu obnovy daného lesa z hledisek ekologie? Už jsme probrali v odborné kapitole, že možné změny přírodních procesů jako klimatogenetických, hydrologických, půdochranných a dalších faktorů na velkých plochách nejen nastaly, ale mohou mít i jistá rizika, podobně jako toky bez ohledu na jejich průtočnost za velkých vod. Nemohou být ovlivněny přirozené podmínky existence člověka? To jsou základní otázky, jimiž by se měla zabývat environmentální politika. Absenci toho by mělo veřejně osvětlit MŽP ČR, na to se ptaly otázky z VIII. Sněmu lesníků /11/. V podstatě jde patrně o sám pojem životního prostředí, jak dalece se vyvinul oproti původnímu, které přinesla např. známá zpráva komise OSN pod vedením paní G.H. Brundtlandové v roce 1987.

Jelikož o funkci lesa v pojetí služeb pro lidskou společnost není v postupném soustředování sil na ochranu přírody zřejmě už žádný reálný zájem v MŽP ČR a ekologická filosofie blízká či už totožná s hlubinnou ekologií k nim přistupuje jako k archaickému antropocentrickému názoru (/12/, rozbor /9/), není divu, že uvedený zákon 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny nemá co činit s prostředím kulturní krajiny v komplexním pojetí. Jde mu o přírodu v krajině pro přírodu samu. Tedy ani úvahy např. o možných rizicích pro ochranu kulturní krajiny před vodním živlem a jinými pro člověka nepříznivými vlivy na krajinné životní prostředí vůbec nepřicházejí na pořad dne⁷. Kdo se o ně stará, je mimo zájem environmentální politiky resortu životního prostředí, a tak se asi zrodila už zmíněná. skutečně položená otázka vysokého úředníka MŽP ČR, o co tu vlastně jde?

Nelze nepřipomenout, že na takové situaci má i lesnictvo svůj podíl. Zatím mu nikdy do srdce nevešlo povědomí, že se s vývojem civilizace nikoli dočasně a náhodou zesiluje potřeba a poptávka *po službách* lesních ekosystémů natolik, že vznikají velké plochy, kde by bylo účelné vkládat práci a kapitál do environmentálních a sociálních služeb lesního hospodářství jako jeho nedílné hospodářské složky. Bylo už mnohokrát dokládáno, že se o tom v evropském lesnictví intenzivně začalo diskutovat již před víc než 40 roky a státní lesnická politika i legislativa doznala pozoruhodných změn směrem k takové transformaci dřevovýrobního odvětví /11/. U nás nedošlo k ničemu takovému; dokonce náš o mnoho let proti Evropě opožděný zákon 77/1997 Sb. o smyslu existence státních podniků – tedy včetně LČR, s.p. – sám nejvyšší státní orgán jako zakladatel státního podniku věcně vůbec nesplnil. Od 80. let se totiž šíří světem nová globální ekonomická ideologie v duchu F. Hayeka a Friedmana – nadále vyrábět a zvyšovat zisky stále víc. Záležitosti mimotržní, environmentální a sociální ztrácejí pozice v praktické evropské lesnické politice od 90. let. Takže v poslední době k nám dorazivší oblíbený obrázek lesnictví jako architrávu na třech sloupech – ekonomickém, ekologickém či environmentálním a sociálním – hrozí být prázdnou frází, protože druhé dva sloupy zůstávají – jako tomu bylo odedávna – jen podpůrnými pilastry jediného sloupu ekonomického. Aktuální Podnikatelská koncepce LČR, s.p. je pojata v tomto duchu opět či nadále jako podniku výlučně výrobního /15/. Podnikatelský koncept tohoto charakteru přece plní kdekerý, svůj lesní majetek si ceníci vlastník větší rozlohy lesů. Těch doslova pár obecných vět o ochraně přírody (musí se stejně strpět ze zákona) či o rekreaci jako úlitbě pro image podniku by s radostí podepsal každý podnikatel s lesy – takže nejen jsou ve psí služby ve veřejném zájmu, ale v zájmu existence státního vlastnictví lesů. Vždyť v politice EU má platit zásada subsidiarity: *stát nepodniká tam, kde tak může činit soukromá sféra*. Takže situace i ve sféře MZe ČR nijak nenapomáhá řešení celkové lesopolitické situace ve vztahu k situaci environmentálně politické, spíše naopak.

4. K podílu filosofie a psychologie

Při analýzách řady názorů a dějů v oblasti spadající do sféry ekologie, narážíme na jevy, které se vymykají klasickým přístupům vědy k řešení závažných problémů životního prostředí. Už bylo připomenuto, jak jiný odborný názor v oboru entomologie byl označen jako zrada; nelze zapomenout projevů tzv. občanské neposlušnosti vázáním nadšenců ke stromům, aby se zabránilo asanaci přemnožujícího se hmyzu, předkládání vědeckých hypotéz či jen odborných názorů dalekosáhlé povahy pro národohospodářské odvětví v televizi a denním tisku bez přímých, nepřímých a zpětných vazeb biologické i ekonomické povahy jako požadavků okamžitě nutné realizace (které brání údajná nedovzdělanost lesnictva) či sbírání podpisů – tedy řešení složitých problémů

⁷ Jestliže u lesů a toků jako významného krajinného prvku zákon 114/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů nasadil ochranu tak, že nemá dojít k ohrožení nebo oslabení jejich stabilizační funkce, zdá se být paradoxní, že ani destrukce lesních porostů na rozsáhlých plochách ani průtočností bystřin se taková jejich funkce zřejmě netýká. Jestliže je tomu tak z hlediska ochrany přírody pro ni samu, postižené lesy a toky ztrácejí funkce podstatné pro životní prostředí krajiny. Jeho hlediska však bez jakékoli analýzy mohou být orgánem s puncem neomylnosti derogovány díky praxi environmentální politiky MŽP ČR.

nátlakovými akcemi se získáváním podpory veřejnosti tak, jak se obvykle pracuje v běžné politice či také v zábavním sektoru při volbě superstar.

Francouzský filosof Guy Debord se zamýšlel nad celkovým vývojem euroatlantické civilizace a došel k závěru, že novým, stále víc se uplatňujícím jevem v postmoderní éře tam, kde jde o peníze i o cestu k moci, jsou úvahu zasluhující, podivné, leč účinné praktiky „kumulace spektaklů“ – ať se jedná o styl mediálních informací, preference alternativních duchovních sfér, rodící se hnutí ekologismu a environmentalismu (někdy s rysy hnutí náboženských) a mnoho dalších jevů nejen v politice, ale i v etice, v kultuře. Je otázkou, zda i ekologická filosofie svými vizemi krajních větví, jmenovitě hlubinné ekologie /16/, neinicuje určité nadšenectví blízké víře v lepší svět, mající i řadu psychologických charakteristik nové religiozity, jak je ve svých dílech znamenitě rozebírá náš teolog i psycholog Halík a vidí i politik V. Klaus /8/. Vyznavači (vždy té jedině pravé) víry vždy měli obavy z jejího narušení; dříve se objevovalo kacířství, dnes zrada. Za léta kontaktů mám zkušenost, že neradi vedou věcné diskuse o konkrétních tématech či se podílejí na kritických úvahách; spíše zarputile trvají na svém. Objevují se ideologická dogmata a snahy zformulovat ideologii v doktrínu tvrdě vládnoucí, tedy zakotvit v zákonodárství a koncepčních dokumentech. Cesta „spektáklů“ je zřetelná.

S řadou těchto rysů se běžně setkáváme v tématické oblasti, týkající se novodobé fundamentální ochrany přírody a jejích průmětů do managementu lesů NPS /17/. Dokonce je můžeme pociťovat i při analýzách environmentálních právních předpisů, v nichž byly zařazeny pojmy bez definic a tedy bez obsahu, též užívání dubiosní hypotézy. A co horšího: taková litera práva dovoluje jakýkoliv výklad momentálními aplikačními definicemi podle filosofického či světonázorového založení rozhodujícího úředníka v řízení správním či soudce v řízení trestním. A to už není jen záležitost filosofie, etiky, světových názorů či psychologie, ale týká se v důsledcích i ústavních práv občanů.

Závěr

Na základě rozboru hledisek odborných, právních, politických i filosoficko-psychologických se referát zabývá paradoxními důsledky střetů litery environmentálního práva s přírodní realitou, možným základním rozporem v managementu horských lesů NPS mezi hledisky fundamentální ochrany přírody a hledisky životního prostředí kulturní obytné krajiny střední Evropy i odpovědností za aktuální stav.

Zamyšlení nad vývojem snah o strategii NPS a management jeho horských lesů vede k několika soudům:

- environmentální politika MŽP ČR v oblasti bioty dospěla v duchu hlubinné ekologie prakticky ke ztotožnění zájmů ochrany přírody pro přírodu samu se zájmy ochrany životního prostředí;
- lze doložit závažné střety zájmů fundamentální ochrany přírody se zájmy ochrany životního prostředí, jestliže bereme jeho definici v zákonu 17/1991 Sb. za závaznou a respektujeme prostředí kulturní krajiny střední Evropy jako krajiny obytné s životním prostředím též lidské společnosti;
- poukazuje se na závaznou, ideologicky podloženou „kategorizaci“ zákonů nadřazených a podřazených a z ní vyplývající dogma neomylnosti státního orgánu v ochraně přírody podle zákona 114/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů, tedy na právní kompetence nebrat bez náležitých analýz v úvahu ustanovení právních předpisů s neméně závaznou právní ochranou životního prostředí kulturní krajiny a nenést odpovědnost za následky;
- nejde o zpochybnění existence a cílů NPS. nýbrž o poukaz na závažný nedostatek v práci odpovědného státního orgánu MŽP ČR, totiž zaujatost ideologií environmentalismu v oblasti bioty, jestliže v zájmu ochrany přírody pro ni samu se přehlížejí možná rizika pro životního prostředí kulturní krajiny, nešetří se ve smyslu zásady předběžné opatrnosti řádně a komplexně, nepřihlíží se k věcným připomínkám orgánů a institucí věcně kompetentních a nejvyšší státní orgán nereaguje ani na výzvy občanských organizací k zodpovězení závažných otázek k jeho odpovědnosti;
- ideologie environmentalismu či ekologismu proniká do právní sféry a stává se právní doktrínou v právní praxi.

Citované prameny

- /1/ HOFMEISTER J. – SVOBODA M., 2007: Samovolný vývoj horských lesů. Lesnická práce, 86, č.5; 285/13-287/15.
- /2/ Metodický pokyn MŽP ČR č. 6/2004 a Směrnice ředitele NPŠ č. 6/2006 „Obecné zásady diferencovaného managementu lesů“.
- /3/ Protokol o 10. Veřejném slyšení Senátu na téma „Reálná rizika kůrovcové kalamity po orkánu Kyrill v Národním parku Šumava“, konaném dne 24. května 2007. Praha, Senát Parlamentu ČR; 86 str. + 14 příloh.
- /4/ KOREŇ M., 2005: Vetrová kalamita 19. novembra 2004: nové pohľady a konsekvencie. Tatry, dvojmesačník Štátnych lesov Tatranského národného parku v Tatranskej Lomnici, 5, mimoriadne vydanie; 6-29.
- /5/ JENÍK J., 2004: Lesní ekosystém a kauza „lýkožrout“ z hlediska různých věd. Lesnická práce, 83, č. 5; 16-18.
- /6/ BLÁHA J., 2006: Smysl národních parků. EKO, Ekologie a společnost, 17, č.1; 24-25.
- /7/ Péče o národní park Šumava: mise IUCN. Praha 2003. MŽP ČR; 131 stran. Viz tam zprávu auditorů na str. 103, odstavec třetí zdola.
- /8/ KLAUS V., 2007: Modrá, nikoli zelená planeta. Praha, nakl. Dokořán; 164 stran.
- /9/ KREČMER V. - ŠACH F. - ŠIŠÁK L. - FLORA M., 2006: K ekonomickému hodnocení mimotržních funkcí lesa z hledisek lesopolitických. Zprávy lesnického výzkumu, 51, č. 3; 195-215.
- /10/ KREČMER V., 2007: Funkce lesních ekosystémů v právních souvislostech. Rukopis; 56 stran
- /11/ Prohlášení účastníků semináře „Šumava – zelená střecha Evropy“. EKO, Ekologie a společnost, 16, 2005, č. 4; str. 3.
- /12/ VYSKOT I. a kol., 2003: Kvantifikace a hodnocení funkcí lesů České republiky. Praha, MŽP ČR; 186 str..
- /13/ DAMOHORSKÝ M., 2007: Zákon o ochraně přírody a krajiny po patnácti letech. Ochrana přírody, 62, č. 3; 2-3.
- /14/ KREČMER V., 2005: Lesní hospodářství jako národohospodářské odvětví. K vývoji principů využívání lesů. In: 9. Sněm lesníků, Hlavní problémy lesnictví. Sborník referátů. Silvia Hradec Králové 1.6.2005. Česká lesnická společnost Praha; 4-9.
- /15/ HOLICKÝ J. et al., 2007: Podnikatelský koncept LČR 2010. Rozmnoženo. LČR, s.p. Hradec Králové; 36 stran.
- /16/ KOHÁK, E., 1998: Zelená svatozář. Kapitoly z ekologické etiky. Praha: Sociologické nakladatelství; 203 s.
- /17/ KREČMER V., 2006: Současné trendy v ochraně přírody a lesnictví. In: Odkaz profesora Karla Domina. Zborník referátov z medzinárodnej konferencie, Tatranská Lomnica 26.-27. 10. 2006. Štátne lesy TANAP; 59-65.

Kontakt

Ing. Vladimír Krečmer, CSc.
Na Loukoti 20, 160 00 Praha 6

SPOR O NPŠ – DVA PŘÍSTUPY KE STEJNÉMU CÍLI ?

**Prof. Ing. Radomír Mrkva, CSc.
LDF MZLU v Brně**

Národní park Šumava, jeho směřování, způsob managementu a zvláště pak otázka, jak se zachovat ke kůrovci lýkožroutu smrkovému, je v kruzích lesníků, přírodovědců, členů některých NNO a nakonec i obyvatel patrně jednou z nejdiskutovanějších kauz. Bohužel je ale třeba říci, že skutečně odborná diskuse k věci se odbývá málokdy, zpravidla pouze na fórech pořádaných lesníky, kde by sice mohli vystoupit také oponenti, nyní zástupci Správy NPŠ, Ministerstva životního prostředí, NNO Duhy atd., ale zřídka se tak stane. Řekněme, protistrana se nyní prosazuje z pozice politické moci, vede spíše mediální kampaně, kde v poslední době vystupují také blíže nedefinovaní „vědci“, kteří prezentují své názory převážně opět jen na stránkách tisku (kam na rozdíl od jiných mají přístup). Příkladem může být diskuse, která proběhla počátkem srpna v Lidových novinách a také v Právu, nastartovaná příspěvkem tří senátorů, žijících na Šumavě, kteří vyslovili několik nesouhlasných názorů na vyhlášené nezasahování, tj. nezpracování vývrátů a zlomů po vichřici Kyril a kůrovcem napadených stromů. Ty se nepochybně stanou jakousi „zápalnou loučí“ dalšího kůrovcového přemnožení a hynutí lesa v širokém okolí, protože kůrovci neznají člověkem vymezené hranice zón a území, kde by mohli či neměli žít.

To si bohužel protagonisté nehubení kůrovce, jak říkají, „pouze na malých jádrových územích“, neuvědomují nebo nechtějí připustit, protože se to do jejich „ideologického kafemlejnku“ nehodí. Záměrně bylo použito toto pejorativní označení, protože podobně nadepsali svoji oponentní reakci v Lidových novinách další tři poslanci včetně bývalého ministra životního prostředí. Ozval se také jeden závažný vědec, který slíbil se vyjádřit jazykem strohým, věcným, prostě vědeckým. Následovalo ale několik frází, tradičně uplatňovaných polopravd a konstatování, která, jako ostatně celá zamotaná diskuse či lépe různá tvrzení, mající podpořit, ospravedlnit nebo nastolit NEZASAHOVÁNÍ ve chráněných prvních zónách (nebo jejich částech). Nezasahování a divočina se staly ideologií či jakýmsi jejím zkratkovitým heslem či praporem, které sjednocují hnutí a je pro většinu lidí lehce pochopitelné, zvláště když se připojí další fráze jako: „nezkrotná příroda“, „přirozené procesy“ nebo dobře znějící rčení „nechme přírodu přírodě ... ta sama ví ...“ apod. A protože o ideologii se nediskutuje (ta se jen prosazuje), není divu, že nedochází ke tříbení názorů, problémy NPŠ se neposouvají a neřeší, nemůže dojít k dohodě mezi VĚDCI (pro „vyvolené“ vědce je sice nepředstavitelné, že mohou existovat také jiní vědci, kteří nesouhlasí, což je ve vědě běžné), nemůže dojít ani ke spolupráci s obyvateli Šumavy apod.

Dříve než se budeme zabývat konkrétními argumenty, jimiž je obhajován princip nezasahování na Šumavě, bude užitečné blíže osvětlit o čem je vlastně spor. Co se rozumí pod pojmem divočina a v čem se toto pojetí liší od klasického evropského chápání ochrany přírody a způsobu managementu, uplatňovaném ku podivu bez problémů na jiných našich chráněných územích, byť nejvyššího stupně ochrany. (Pro bližší seznámení s problematikou odkazuji na některé své nedávné publikace, zejména např. na příspěvek: Mrkva, R., 2007 Jaký bude další osud Národního parku Šumava, Veronika, 2007, č.1, 18-21, Mrkva, R., 2006 Kam bude směřovat Národní park Šumava, 9. sněm lesníků Hradec Králové, Sbor. konf. Mze ČR, s. 36 – 44, Mrkva, R., 2006 Problematika managementu lesních ekosystémů v Národních parcích, Sborník ref. z mezinárodní konf. Tatranská Lomnica, 26.-27. 10. 2006, s. 67-78 a na více než 15 dalších příspěvků a referátů jejichž seznam na požádání poskytnu).

Divočina – nový směr v ochraně přírody?

U nás tento termín uvedl asi poprvé Míchal (2002) s odkazem, že jde o označení volné nespoutané přírody, nebo také přírody pro přírodu samu, který vznikl v severní Americe a Kanadě z etických, utilitárních a přírodovědných důvodů. Souvisí úzce s vyhlášením rozsáhlých národních parků (Yoho - 1313 km², založen jako první na americkém kontinentu roku 1858) a dalších, vesměs ještě podstatně větších a to na územích prakticky nedotčených kolonizací a díky relativně včas vyhlášené ochraně, ani následnou civilizací. Taková území a zde se nacházející nejrůznější původní, tj. přírodní ekosystémy zaručovaly, že se dokonce celé regiony udrží v homeostatickém (vyváženém) stavu a že zde bude moci nerušeně probíhat přírodní evoluce. Taková **divočina přírodního (amerického) typu** se stala pro příslušníky tohoto kontinentu předmětem národní pýchy a synonymem svobody.

Aniž bychom museli příliš spekulovat o způsobu přenosu, neboť protagonisté hlásání této ideologie jak v Americe tak i u nás jsou známí, začalo se porůznu také na evropském kontinentu prosazovat stejné zaměření ochrany přírody, i když stav přírody, zejména ve střední Evropě, je zcela jiný. Zde zůstaly z původních rostlinných společenstev a hlavně lesů, které pokrývaly v dávné minulosti převážnou část území, zachovány jen žalostné zbytky. To platí také o Šumavě, která byla od středověku a intenzivně pak v 17. a 18. století exploatována (hutnictví, sklářství, pastva a nakonec i lesnické hospodaření) a prakticky na celém území zcela pozmeněna. O tom dává velmi podrobný přehled důkladný historický průzkum (např. Jelínek, 2005). A tak i na územích NPŠ (680 km²) a podobně např. i TANAP (738 km²): z evropského hlediska relativně velkých, zůstala pouze torza zachovalých lesů (v NPŠ 13%) a to díky dřívější, lesníky iniciované a feudály realizované ochraně. Lesy NPŠ jsou co do druhové skladby dřevin zcela pozmeněné, protože hlavní původní dřeviny buk, jedle a javor zde byly vytěženy, vypaseny a až v poslední době začaly být opět vysazovány. Území je protkáno četnými sídelními strukturami, vystaveno velkému rekreačnímu tlaku z hustě zalidněného okolí (výhledově z celé Evropy) a bohužel také ovlivněno odpady, např. v podobě znečištěného ovzduší (smog) a kyselými a dusíkatými depozicemi. Proto museli i naši klasičtí propagátoři ochrany přírody přiznat, že americká koncepce ochrany divočiny je za takového stavu do Evropy nepřenositelná (Míchal, 2002).

To byl ale patrně důvod, proč v Evropě vznikl koncept **divočiny „emocionálního typu“**, který předpokládá, že ta může vzniknout v jakémkoliv společenstvu organizmů (ve smrkové monokultuře, na skládce) a to spontánně, za spolupůsobení „přirozených“ procesů. Podle současné praxe a legislativy je ale dost nepředstavitelné, aby se takové případy staly předmětem zákonné ochrany přírody. Nicméně uctívání PŘÍRODY a ztotožnění se s jinými organismy a vesmírem se stalo středobodem tzv. hlubinné ekologie a náboženstvím pro část mladé generace a mnohé intelektuály. Pro současné obyvatele měst, využívající všechny vymoženosti civilizace, je přece tak snadné a stalo se jakousi extravagancí, uctívat DIVOČINU a popřípadě ji někde, mimo své pohodlné zázemí nastolit a psát o ni: „Mít, či nemít divočinu je především stav mysli a rozhodnutí srdce“ (Vančura, 2005) nebo „Divočina má v sobě cosi ozdravného pro všechny, kteří se ji oddávají“ - „Člověk je v království divočiny vítán jako návštěvník, nikoliv jako její uživatel“. Podobně, „ Pod pojem divočiny můžeme zahrnout třeba i trhlínu ve zdi nebo vrchol hlušiny, které rostliny i zvířata postupně dobývají“ (Weinzierl, 2005) nebo „Divočinu můžeme začít obnovovat v lese stejně jako v centru města prostě tím, že vybrané plochy ponecháme svému osudu bez lidských zásahů (Bláha, 2005).

Je s podivem, že takovému konceptu propadly nyní také orgány Státní ochrany přírody, Ministerstvo životního prostředí a politicky ho prosazují. Je třeba ale zdůraznit, že se to týká pouze Národního parku Šumava, ostatní naše Národní parky jako by nebyly. Ostatně do doby než se začala na Šumavě angažovat Duha, naše Ochrana přírody a její legislativa takový přístup neznamenala a nikdy ho neaplikovala. Ochrana přírody se totiž v Evropě historicky formovala a ubírala naprosto jiným směrem.

Historie a střeoevropské pojetí ochrany přírody.

V Evropě měla potřeba zachovat a chránit lesy spíše kořeny v jakémsi pseudoromantismu a vycházela z estetických popudů. Soustředila se na ochranu např. „starobylých částí lesa, jako upomínku na zašlé časy“ apod. Taková ochrana se vždy týkala jen menších území s původní dřevinnou skladbou, s dožívajícími a uhynulými starými stromy a s nárosty obnovujícího se lesa

nového a to z prostého důvodu: taková větší území se nedochovala. Jedním z nejstarších takových počínů u nás bylo vyhlášení Žofínského pralesa hrabětem Buquoyem (na popud lesmistra Johna v roce 1838) a po něm i dalších objektů na různých jiných panstvích. Teprve mnohem později vznikla Ochrana přírody jako vědecká disciplína a státem prosazovaný veřejný zájem. Byly vyhlášeny četné přírodní rezervace a až v polovině minulého století také větší chráněná území jako je např. NPŠ nebo TANAP. V souvislosti s tím je třeba vzpomenout významné role lesníků, jako byli např. Zlatník, Průcha, Jeník, Míchal a další, kteří stáli u zrodu vyhlášení jejich ochrany a vůbec tvorby norem ochrany přírody apod. (co o tom vědí „čeští vědci“, neřku-li senátoři nebo ministři). Při tom ale nikdy nepadla pochybnost o tom, že by předmětem ochrany měly být pouze takové lesy, které mají víceméně zachovalou původní skladbu dřevin a prostorové i věkové uspořádání, které se co nejvíce blíží přirozenému, klimaxovému stavu. Nemluvílo se o „divočině“, ale o klimaxovém stádiu (nebo jemu blízkém), což je vědecký a užívaný pojem lesnické geobiocenologie, který nelze zpochybnit spekulacemi o kataklyzmatičtých katastrofách (Svoboda, LF ČZU Praha). Automaticky se předpokládalo, že takovému stavu se vyhlášená území přiblíží a pochopitelně bylo zcela samozřejmé, že s pomocí přirozených procesů, které by neměly být ohroženy (např. zvěří). Protože se nyní stal užívaným pojem „divočina“, mohli bychom označit taková chráněná území za **autentickou divočinu**.

Pochopitelně to je pro zastánce „nezasahování“ příliš složité. Patrně ani netuší, že divočina, která v jejich pojetí vzniká, jsou ze zasvěceného vědeckého hlediska pouze sukcesní krátkověká a nestálá stadia lesa pionýrských dřevin (vrby, břízy, jeřábu, osiky atd.), která budou mít tendenci se opakovaně rozpadat (včetně smrku, který je na živinami bohatých stanovištích rovněž krátkověký). Nikdo nebere v úvahu, že v silně druhově pozměněných lesích a zvláště smrkových monokulturách, kde nejsou přítomny hlavní druhy dřevin biomu středoevropského listnatého lesa, buk a jedle, budou žádoucí stabilní lesní společenstva vznikat snad až za staletí.

Jak bylo řečeno, evropská a potažmo i naše koncepce ochrany přírody tradičně stavila na ochraně přírodních hodnot kulturní krajiny jako širším rámci a vyšší stupeň ochrany byl diverzifikován. Území, kde zůstaly nejzachovalejší ekosystémy schopné autoregulace, měly u nás statut zvláště chráněných území a šlo o národní přírodní rezervace, přírodní rezervace a první zóny NP. Při vyhlášení velkoplošných chráněných území typu Národních parků, ale nastaly v evropském prostoru (snad až s výjimkou Skandinávie a východních oblastí Ruska), následující vážné problémy:

- Co si počít s bývalými produkčními lesy, s nepůvodní skladbou dřevin a nepřirozenou prostorovou strukturou, které je třeba v rámci arondace zón přiřadit k segmentům obvykle již dříve chráněných přírodních rezervací.
- Jak se zachovat k obyvatelům, jak začlenit sídelní struktury současné, ale v případě Šumavy i zaniklé, jak řešit jejich obslužnost a ekonomické aktivity i rozvoj oblasti. Také tato území obcí v Národních parcích jsou totiž nezpochybnitelnou součástí kultury a svým způsobem reprezentují dlouhodobou historii osídlení krajiny a vytvářejí jinde tolik hájený krajinný ráz. Nelze si představit, že by se v budoucnosti stala oblast pouhým neživotným skanzenem s regulovanou návštěvností, kde by byla pouze nemnohá místa přístupná veřejnosti. Kde by na převážné části území probíhaly „přirozené procesy“, rozuměj také např. rychlé hynutí hospodářského, nepůvodního, tudíž nepřirozeného lesa, resp. smrčiny a na tomto území by postupně po travních společenstvech nastupoval jakýsi les, na hony vzdálený těm, které si vybavíme při představě šumavských hvozdů.

Oba dva problémy jsou příčinou velkého pnutí a třenic právě v případě NPŠ, neboť není obtížné si představit záměr zastánců „divočiny“ naplánovat, že NPŠumava a Nebavorský les vytvoří společně území, která se již velikostí bude blížit některým národním parkům na americkém kontinentě s tou výjimkou, že jde o území rozsáhle člověkem poznamenané a tudíž s nepůvodní přírodou. Problém, jak velké by zde mohlo být území, které by výhledově mělo ryze přírodní charakter je otázkou politické dohody na které se musí podílet také místní obyvatelé a o to právě nyní jde.

Složitější je otázka, jaký přírodní charakter by takové území mělo mít. To bylo v předchozím textu diskutováno a je zřejmé, že i když zjednodušeně řečeno, budeme všichni usilovat o divočinu, představa o ní a tudíž i cesty, jak ji dosáhnout, jsou zcela odlišné (což je ostatně naznačeno v nadpisu příspěvku). Jde o problém odborný, který však vyžaduje nezaujatou diskusi, nezatíženou apriori ideologickým předsudkem, totiž že není jiná možnost než nezasahovat, okřídleně řečeno „nechat přírodu přírodě neb ona ví ...“.

Vyjádření k nejčastěji uváděným argumentům zastánců nezasahování (viz také mediální vyjádření: Braniš, LN 8.8.2007, Ambrozek, Böhnisch, Rabas, LN 10.8.2007, Ambrozek, RP 17.8.2007)

Tvrzení 1: S „ nezasahováním“ nesouhlasí hlavně lesníci (dřevožrouti), kteří se chtějí zmocnit dřeva... – předkládaný zlý úmysl nebere v potaz žádné věcné argumenty (v případě Šumavy) ani skutečnost, že ochrana lesních ekosystémů byla iniciována v první řadě lesníky a např. lesnické školství traduje a rozvíjí disciplínu Ochrana přírody patrně mnohem déle, než tomu bylo jinde.

Tvrzení 2: Nechat les uhynout je prospěšné pro vznik tlejícího dřeva v lese ... - dekompozice mrtvého dřeva je nepochybně součástí přirozených procesů v lesních ekosystémech a je žádoucí. Je ale zásadně důležité, jakým způsobem hynutí lesa probíhá a v souvislosti s tím, jak probíhá generační obměna. V našich geografických poměrech se v naprosté převaze původně vyskytovaly hlavně smíšené lesy, ve vyšších polohách také s vyšším zastoupením smrku. Pouze nad 1200 m. nm. byl přítomen smrk, ale s bohatou příměsí jeřábu. V takových podmínkách stromy jednotlivě nebo v malých skupinkách hynou a zároveň se les obnovuje pomocí bohatých nárostů semenáčů. Hynutí rozsáhlých ploch lesa a to i smrkových, jak tomu je na Šumavě, je v našich zeměpisných šířkách nepřirozené.

Tvrzení 3: Hynutí lesa není vážným problémem, neboť les se obnovuje a to naopak v žádoucí přirozené podobě. Šumava neumírá, Šumava se rodí ... - nehledě na fakta, uvedená v předchozím odstavci, jde o primitivní zjednodušení, které lze omluvit u prostých zastánců divočiny emocionálního typu. Když ho ovšem hlásá „vědec“ (nebo i bývalý ministr) je to na pováženou. Na druhé straně je pravdou, že k prosazování jednoduché ideologie nezasahování stačí jednoduché heslo (DIVOČINA) a není třeba nic více vědět, naopak, vědění může být na škodu (jak už to u ideologií bývá). Když názor, že „lesy přece opět vznikají“ posuzujeme zasněženěji, v intencích toho co bylo řečeno o tzv. autentické divočině a klimaxových lesích, je tvrzení o tom, že Šumava neumírá, ale se rodí, velmi nebezpečné. Nejde přece o to, aby na území NPŠ byly „jakékoli lesy“, ale měly by zde být lesy nejen z návštěvnického pohledu, trvalé, ale i z pohledu přírodovědného a nakonec i lesnického by zde měly být (odborně řečeno) autentické geobiocenózy. Tím se rozumí stabilní společenstva schopná pochopitelně autoregulace, ale navíc zároveň také adaptace, např. nyní na výkyvy klimatu a tudíž schopná evoluce.. Představu o jejich vzhledu (druhovém složení i prostorové skladbě, dává lesnická typologie, která, ať se to „jistým vědcům“ líbí nebo ne, vycházela ze studia pralesů nebo víceméně zachovalých lesních společenstev. Právě z lesnického hlediska jsou takové ukázky nepostradatelné, protože za současného působení klimatických excesů je pro lesní hospodářství existenčně důležité pozorovat, jak na tyto vlivy reagují přirozená společenstva a co by se dalo z toho v hospodářských lesích využít. Znalosti přírodovědců (omlouvám se za takové zjednodušení) jsou v této problematice až nepochopitelně nedostatečné nebo zcela podřízené ideologii nezasahování. Velmi ilustrační je totiž např. to, jak se vydává dřívější pastevní smrkový les (tzv. Židovský les) za kýžený tvar horského lesa a zcela se pomíjí, jak skutečně přirozené a víceméně původní smrčiny např. v jiných našich pohořích vypadají. To je flagrantní ztráta soudnosti neboť zmíněný řídký les, kde nejsou přítomny vrby, břízy a zejména jeřáb, by zde bez pastvy nikdy nemohl vzniknout. Podobně úsměvné je opakovaně uváděné spekulativní tvrzení, že „neskladně popadané kmeny jsou vynikající překážkou pro srnčí a jelení zvěř“ (Braniš), když jsou známy údaje o pohybu označených jedinců jelení zvěře, která naopak takové prostředí s oblibou vyhledává (o srnčí zvěři nemluvě). Co si pak myslet o věrohodnosti „argumentů přírodovědců z několika ústavů Akademie věd, Jihočeské a Karlovy univerzity atd ... podložených odbornou erudicí ...“ (Braniš). Je naprosto zřetelné, že nejde o nestranné hodnocení pro a proti, jak je to ve vědě běžné, ale že jde o snahu ospravedlnit ideu NEZASAHOVÁNÍ nejrůznějšími spekulacemi, šetřeními, která mají potvrdit žádoucí výsledek apod.. V tom směru se na Šumavě ubírá dokonce i výzkum.

Tvrzení 4: Kůrovec lýkožrout smrkový je přirozeným faktorem rozpadu původního smrkového lesa a proto se nemusí omezovat. Hubit ho je nutné pouze na okrajích NPŠ. Vývraty po vichřici Kyril i napadené stromy je třeba v jádru NP ponechat neboť uhynulé stromy brání erozi, těžba a asanace by pouze ohrozila les větrem a poškodila povrch půdy... - diskuse o kůrovci, zda ho nechat rozmnožit nebo se tomu bránit a ZASAHOVAT tzn. hubit ho, je bohužel hlavní téma diskusí o Šumavě. Bylo by ale užitečné úvodem zmínit některé zásadní informace o lýkožroutu smrkovém, které jsou důležité pro posouzení širších souvislostí.

Je patrně fikce se domnívat, že v případě zachované pásmovitosti vegetace, kdy v nižších nm. výškách byly listnaté nebo smíšené lesy, by mohl být kůrovec schopen, v přirozených jeřábových smrčínách v nm. výškách nad 1200 m, způsobit jejich jednorázové uhynutí. Tak tomu není např. v Beskydech, Kralickém Sněžníku i jinde a např. ani v opravdu přirozených jehličnatých horských lesích Národních parků Kanady. Tzv. velký generační cyklus je vlastní lesům smrkové tajgy, boreálnímu lesům v severovýchodní a východní části areálu rozšíření smrku. Zde je lýkožrout opravdu funkční součástí ekosystémů a během evoluce získal vlastnosti, které z něj dělají např. v permanentně stresovaných hospodářských smrčínách kalamitního škůdce. Je schopen velmi efektivně napadat a usmrcovat stromy, umí se rychle přemnožit a jeho gradace nemá temporální charakter, protože uplatňuje strategii jak unikat přirozeným nepřítelům. Není proto výhledově perspektivní domnívat se, že proti němu lze vyvinout biologickou obranu, jakož i usilovat o šlechtění smrku na rezistenci.

Dovede migrovat a to na vzdálenosti mnoha kilometrů a v tzv. satelitních ohniscích se rychle přemnožit, pak znovu postupovat dále. V tom můžeme jeho působení přirovnat k ohni. Znovu se připomíná, že kůrovci, jako ostatně všechna zvířata se neřídí našim přáním, neuznávají vymezené hranice zón, hranice Národního parku apod. Generační cyklus kůrovců je urychlován vysokými teplotami, které zároveň spolu se suchem fyziologicky oslabují stromy, které kůrovcům kladou pouze malý odpor. V takovém případě se dá předpokládat, že k úspěšné kolonizaci a uhynutí stromu stačí počáteční nálet asi jen 100 kůrovců. Nejvýhodnější pro nastartování gradace je ale polomové dříví, což je stará lesnická zkušenost.

To všechno jsou důvody, proč jsou nyní lesy NPŠ a také ostatní lesy v západních Čechách tak ohroženy kůrovcovým nebezpečím, které nelze zlehčovat např. poukazem, že se ponechá „jen 133 tis m³ vývrátů“ v jádrové zóně parku. Jednak jde zřejmě o podhodnocující odhad, protože nevychází z věrohodnějších podkladů, např. z dálkového průzkumu. Navíc, v případě rozptýlených polomů, ležících porůznu v lese může dojít k postižení celého komplexu lesa o velkém rozsahu dříve, než bychom předpokládali. Že se kůrovec dovede šířit svědčí údaje z historie (Jelínek, 2005). Tak např. po polomu v roce 1834, kdy se na Vimperském panství zmiňuje větrná kalamita o rozsahu asi jen 22 tis m³, došlo k postižení lesa „broukem“ v rozsahu desetinásobném. V revírech kde se ale neprováděla opatření, tj. včas nevytěžily napadené stromy, uhynulo až 30ti násobné množství. Podobně po vichřici v roce 1868, opět na Vimperském panství, padlo necelých 100 tis m³ dřeva, ale v průběhu dalších 4 let zde bylo vytěženo 1 450 tis. dřeva. Celkem bylo na panstvích Prášily, Vimperk a Český Krumlov zpracováno přes 3,5 mil m³ kalamitního dříví, tj. třetina veškeré dřevní hmoty lesů bez ohledu na věk a druhy dřevin. Podle dobových lesnických map byly touto kalamitou postiženy celé jižní Čechy (viz historický průzkum Ing. J. Jelínka).

Co kůrovec dovede jsme mohli rovněž pozorovat po jeho přemnožení v nebavorský les, kdy vedení tohoto parku jednostranně rozhodlo ponechat asi 4 tis ha vrcholové horské smrčiny bez zásahu. To mělo u nás za následek masivní odezvu. Přes intenzivní hubení a kácení napadených stromů s použitím nejmodernější techniky, vzniklo asi 900 ha holin a mimo to bylo ještě ponecháno přes 1.300 ha uhynulého lesa na stojato, rozptýlenou těžbu menších ohnisek v okolí nepočítaje.

Závěr

Aspektů, souvisejících s diskusí a výhradami k nově nastolené tézi NEZASAHOVÁNÍ v ochraně přírody, ale uplatňované jen v případě NPŠ, je celá řada a byly v minulosti mnohokrát řečeny. Podle poslance Ambroska ale „zastánci kácení omílají stále dokola tu samou písničku, že Šumava uschne. Za patnáct let nepřinesli do diskuse žádný nový argument“.

Bohužel je to ale tak, že naopak protagonisté NEZASAHOVÁNÍ se nikdy ani nepokusili exaktně, natož vědecky zdůvodnit, proč náhle měnit koncepci ochrany přírody v NPŠ a to pouze na základě pochybné a v našich podmínkách neoprávněné ideologické koncepce DIVOČINY. V souvislosti s tím pak ohrozit a nechat uhynout lesy, zcela nepřirozeného charakteru a tak oddálit jejich návrat k přirozenému stavu. Vždyť se už nechce do omrzení opakovat, že na místě uhynulých smrčín se přirozeně obnoví z větší části zase jen jednověké a rozsáhlé smrčiny, že buk a jedli nelze vrátit na původní stanoviště a nejen tam (v důsledku oteplení lze očekávat posun pásem) jinak, než umělou obnovou a trpělivými podsadbami. Že efektivně hubit kůrovce bohužel nejde opravdu jinak, než napadené stromy skácet a nenechat brouky dokončit vývoj. Při tom se ne-

pochybně odkryjí porostní stěny a stoupne ohrožení větrem, ale k tomu dojde stejně, protože kůrovcové stromy bude nutno těžít např. ve 2. zónách a nebo až na hranicích NPŠ, jak tvrdí poslanci. Ohrožení okolních lesních majetků a to nejen na české straně, je po nastartování gradace v letošním roce opravdu reálné. Pojezdy těžkých mechanismů v lese nikdo nevidí rád, ale je to opravdu takové zlo a dochází při tom k nevratnému poškození? Zkoumali to „vědci“, ovšem opravdu nezaujatě, aby nenastal takový lapsus, jako v případě zakládání zkusných ploch, které měly doložit rychlou obnovu smrčiny po rozpadu (Modrava). Tam zahrnuli do šetření také ty případy, kdy porosty byly již dříve úspěšně, ale uměle podsázeny. Ale nemá smysl pokračovat dále v tom „věčném kafemlejnku nesmyslů“, jak to označil poslanec Ambrožek, aby se do diskuse nepřinesl náhodou nějaký nový argument.

Současné ohrožení „hlubokých šumavských hvozďů“ je žhavou realitou a (nechce se to ani vyslovit) patrně skrytým přáním obdivovatelů „divočiny“, stejně tak, jako tomu je např. v případě TANAPu. Nelze se proto divit obavám obyvatel Šumavy, starostů a hejtmanů. Bohužel ti nesou odpovědnost za život obyvatel Šumavy, jejich životní prostředí a nakonec i za krajinný ráz Šumavy. Ten se na jedné straně úzkostlivě střeží a posuzuje byť by šlo jen o střechu domu, na druhé straně by mělo zůstat bez povšimnutí, když se lesnatá krajina změní ve hřbitov suchých stromů. Těžko by jim vysvětlovali, že je to v pořádku, neboť les neumírá, ale žije, i když nějakou tu desítku let nebude moc vidět.

Kontakt

Prof. Ing. Radomír Mrkva, CSc.
LDF MZLU v Brně
Zemědělská 3, 613 00 Brno

NÁRODNÍ PARK BAVORSKÝ LES MÝTY A FAKTA

Karl Friedrich Sinner
ředitel Správy NP Bavorský les

O vývoji lesů v Národním parku Bavorský les – se všemi rostlinami a zvířaty – se na bavorské straně v posledních 10 letech intenzivně veřejně diskutovalo a jednalo. Šíře této diskuze sahala od dopisů čtenářů, v nichž byl národní park popisován jako mrtvým lesem pokrytá pustina bez života, z níž byli svévolně jednajícím správou národního parku vyloučeni lidé, až po odborné zprávy vědecké edice národního parku, posudky Zemského úřadu pro vodní hospodářství, výsledky mnohaletého měření ECE projektů Evropské unie nebo socioekonomické průzkumy o hospodářském významu národního parku pro region a jeho turistickou atraktivitu.

V následujícím příspěvku budu hovořit o základním cíli managementu národního parku, o vývoji kůrovce, o rozvoji přirozeného zmlazení, o působení na vodní hospodářství a biodiverzitu v lesích národního parku Bavorský les.

1. Cíle managementu odpovídající právním předpisům

V souladu s § 3 vládního nařízení o národním parku je hlavním účelem národního parku zajistit dynamický vývoj přírody, neovlivňovaný člověkem. Všechny další cíle (rekreace, tvorba životního prostředí, turismus, výzkum atd.) musí a mohou být naplňovány v rámci tohoto hlavního cíle.

Nové nařízení vlády konkretizuje, že se proto – v souladu s mezinárodními ustanoveními a směrnici – do roku 2027 přemění 75 % plochy národního parku v postupným a kontinuálním procesu na přírodní zóny (I. zóny) bez lidského zásahu do dynamiky lesa.

Ve staré části parku už je tato situace dána od roku 1992.

2. Vývoj lesa bez managementu

První kůrovcová gradace v horském smíšeném lese se vyvíjela od větrných kalamit v roce 1983, začátkem 90. let se počty škůdců dostaly zpět na velice nízkou úroveň. Teplé léto roku 1994 – v návaznosti na mnoho malých roztroušených ohnisek větrných polomů v nejvyšších polohách – spustilo druhou vlnu masového rozmnožení kůrovce, která se v roce 2001 opět výrazně snížila. Neobvykle suché léto 2003 s sebou přineslo třetí gradační vlnu, jejíž rozmach stále ještě pokračuje.

Od roku 1983 vzniklo proto ve staré části parku do léta 2006 kolem 4 650 ha kůrovcových ploch.

Na všech plochách, kde kůrovec způsobil odumření starých stromů, se les zmlazuje. Na svazích se smíšeným horským lesem máme smíšené zmlazení buku, smrku a jedle, vedle toho i dalších listnáčů. Na hektar zde roste průměrně 15 000 mladých stromků. Také v lesích v nejvyšších polohách, jejichž zmlazování bylo v dobách obhospodařování velkým problémem lesníků, máme dnes přirozené zmlazení ve výšce přes 20 cm v počtu asi 4 600 stromků na hektar.

Toto zmlazení není samozřejmě rovnoměrně rozmístěno jako pěstované stromy, ale organizuje se, jak je známo z analýzy přirozených lesů, v typických skupinových strukturách subalpínských

smrčín. Počty stromků se pohybují mezi 250 a více než 10 000 na hektar, tvoří však v každém případě plně dostačující přirozenou regeneraci lesů v nejvyšších polohách.

Plně ponechávaná biomasa vynikajícím způsobem zlepšuje životní podmínky díky opět uzavřenému koloběhu živin. Tento vývoj potvrzuje bujnost a druhová rozmanitost rostlinstva, aniž by zde docházelo ke konkurenci zpomalující zmlazení. Také vzrůst mladých stromů odráží lepší výživu a lepší životní podmínky díky vyšší teplotě a většímu oslunění.

3. Dopady na vodní hospodářství

Tato otázka byla v národním parku zkoumána nejintenzivněji, protože má velký význam pro obce získávající z národního parku pitnou vodu.

Dnes lze předložit následující výsledky:

- Po odumření starých stromů docházelo k vyplavování dusičnanů ve vodě prosakující do půdy a v povrchových odtocích. Hraničních hodnot stanovených pro pitnou vodu (50 mg/l) nebylo v průměru dosaženo.
- Obohacení horních vrstev půdy (humusu) díky ponechané biomase zásaditě působícími minerálními živinami (K, Ca, Mg) zlepšuje pufrční kapacitu lesní půdy.
- Vyplavování dusičnanů, K, Ca, Mg zlepšuje spolu s oteplením potoků díky lepšímu oslunění životní podmínky na honím toku potoků, které znovu osidlují pstruzi a vydry.
- Vyplavování látek však nedosahovalo takových hodnot, jakých dosahovalo při hospodářském využití lesa.
- V celkové bilanci srážek, odpařování a vsakování je k dispozici větší část srážek pro vsakování a znovuvytváření podzemních vod, než jak tomu bylo ve starých porostech.

4. Biodiverzita

Přirozené procesy v lesích národního parku umožňují prostřednictvím konsekventního použití principu „Ponechat přírodu přírodě“ změnu dřívějších obhospodařovaných a využívaných lesů na lesy přirozené skrze proces přeměny v divočinu. Tyto lesy dnes disponují téměř všemi komponenty, jež tvořily původní pralesy.

V různých výzkumných projektech Národního parku Bavorský les byla zkoumána otázka biodiverzity v závislosti na přístupu k péči o les. Byly přitom porovnávány porosty, jejichž struktura nebyla pozměněna ani větrnými či sněhovými kalamitami, ani kůrovcem či jinými rostlinnými škůdci, s plochami, v nichž se bojovalo proti kůrovci a byly odstraňovány napadené stromy, stejně jako s plochami, které strukturoval kůrvec bez zásahu člověka.

Nejvyšší úroveň biodiverzity byla pravidelně nacházena v lesních systémech vytvořených kůrovcem, co se týká typických lesních druhů v oblasti hmyzu, hub a půdních mikroorganismů.

Národní park Bavorský les je dnes z hlediska výskytu hmyzu plochou s nejvyšším počtem pralesních reliktních druhů v Bavorsku a z hlediska výskytu hub vázaných na mrtvé dřevo má velký mezinárodní význam.

5. Shrnutí

Princip nezasahování do přírodních procesů ve vývoji lesa se osvědčil; ani existence lesa, ani četnost druhů či vodní poměry a zásobárna živin nebyly přírodou zničeny. Problémy spočívají v úspěšném zvládnutí úkolu ochránit soukromé lesy sousedící s parkem; to vyžaduje značné logistické náklady stejně jako použití velkého množství personálu a peněz. Největší problém spočívá v otázce akceptance. Lidé se zjevně jen těžko dokáží vzdát obrazu opečovávaného hospodářského lesa jako důvěrně známého obrázku svého domova. Dosud nedůvěřují přírodě, že dokáže žít samostatně. Tuto zkušenost musí lidé znovu individuálně zažít. Tato situace je těžká tam, kde se jedná o zásadní odmítnutí principu ponechání přírody přírodě, a kde je přirozené zmlazení lesa zpochybňováno ještě tehdy, když už v něm stojíme až po krk.

Strašidlo kůrovec, které je v hospodářských lesích bezpochyby závažným hospodářským problémem, se v neobhospodařovaném, nevyužívaném, sobě samému ponechaném lese v národním parku projevuje jako motor přirozené lesní dynamiky a podporuje specifickou lesní biodiverzitu.

Kontakt

Karl Friedrich Sinner
ředitel Správy NP Bavorský les
Nationalparkverwaltung Bayerischer Wald
Freyunger Straße 2, 94481 Grafenau

CHCEME JEŠTĚ POŘÁD VŠICHNI ZELENOU ŠUMAVU?

PhDr. Jan Stráský
předseda Rady NP Šumava, předseda Klubu českých turistů

Vážení přítomní,

hned v úvodu vám chci sdělit, proč jsem rád přijal pozvání na toto setkání a upřímně za ně děkuji. Zjednodušeně: pan ministr Bursík již několikrát veřejně řekl – za chvíli ho budu citovat – že management v lesích NP je vysoce odborná záležitost, kterou nelze řešit veřejnou diskusí za účasti i neodborných kruhů, byť jsou jakkoliv na věci zainteresované, například starostů šumavských obcí. Proto jsem přijel pozorně naslouchat zejména odborným příspěvkům na této konferenci, která nebudou obsahovat jen stanoviska a tvrzení, ale především argumenty s poukazem na ověřitelné zkušenosti.

Za Radu NP Šumava, jíž odnedávna předsedám i za Klub českých turistů, jemuž předsedám od loňského roku a v jehož vedení jsem od znovuzaložení v roce 1991, chci vyjádřit nejprve převažující stanovisko: Šumava není přírodní laboratoř, ale přírodně cenné kulturní území, které musí nabídkou zachovalé přírody sloužit jako zdroj obživy jeho obyvatelům a poněvadž převažujícím způsobem obživy v podmínkách vyššího stupně ochrany zdejší přírody je cestovní ruch, musí sloužit také jejím návštěvníkům. Při tom obyvatelé, podnikatelé i návštěvníci převážně vědí, že předpokladem splnění tohoto cíle je zachování přírodních hodnot tohoto území, které je činí přítažlivým, a to při nejnižším stupni omezení lidských aktivit v něm, které je činí odpudivým.

Není bez zajímavosti, že Šumava kromě mnohačetných diskusí na odborných i laických fórech a v médiích již podvakrát vyvolala tzv. veřejné slyšení v Senátu. První se odehrálo 19. 10. 2005 s názvem „Problematika NP Šumava“ a druhé 24. 5. 2007 s názvem „Reálná rizika kůrovcové kalamity po orkánu Kyrill v NP Šumava“. Toho druhého se zúčastnilo 144 účastníků. I když se příliš ponořenému účastníku zdá, že se opakují neustále tytéž fráze a skutečné dění v Parku se odvíjí – téměř jimi nepoznamenáno - svým vlastním směrem, určitý vývoj v postojích lze zaznamenat. Předně se stále zřetelněji vyostřují dvě krajní stanoviska. Jedno říká, že s přírodou máme zacházet tak, aby co nejlépe a nejefektivněji vyhověla lidským potřebám, což lze v době většího blahobytu udělat s větším ohledem na přírodu a její pestrost, a druhý chce zpátky zvětšovat plochu samovolně se vyvíjející přírody, kterou chce vrátit když ne před lidské dějiny, tak aspoň mimo lidské dění. A za druhé: nedočkavost vede fundamentální ochránce ke stále zřetelnějšímu odhalení karet. Diskuse je o dvou věcech, jejichž společným jmenovatelem je Zelená Šumava: (1) tempo a aplikace principu bezzásahovosti (2) vztah ke kůrovci. Zastánci bezzásahovosti se již pokoušejí obhajovat i „hnědou“ Šumavu a kůrovce vydávat za spásu.

Pro ilustraci těchto tvrzení si vypůjčím citáty z protokolu z druhého šumavského veřejného slyšení v senátu. Dva polemické pohledy popsal místopředseda Senátu Petr Pithart takto: „...pohled na mrtvý suchý les je pro jedny těžce skličující, zatímco pro druhé je zdrojem radostné naděje na návrat původního lesa. Právě tak rozdílné reakce vzbuzuje skutečnost, že současný rozsah odumřelých lesů v navzájem souvisejících národních parcích – Bavorský les a Šumava – je již téměř 7 000 ha“. Rozpornost cílů popsal týž politik s velmi přiléhavou poetikou: „... Šumava je kulturní krajinou, tedy krajinou, v níž žije spolu s přírodou i člověk, je to už definitivně krajina Karla Klostermanna spíše než vysněná krajina Josefa Váchala, bez ohledu na to, co bychom kdo rádi.“ Ke kůrovci zase na témže slyšení pronesl ministr Bursík velmi jednoznačná slova: „Tím největším problémem parku podle našeho názoru není kůrovec, ale smrkové monokultury a ...kůrovec nám vlastně paradoxně napomůže k rychlejší obnově a proměně druhové skladby lesa.“ A hned připojil informace o svém rozhodnutí ponechat 18 procent NP Šumava přirozenému vývoji a na

této ploše asanaci neprovádět, „protože by byla v přímém rozporu s posláním NP“. Informoval také o svém rozhodnutí odstranit princip, že na celém území NP se musí uplatňovat ustanovení lesního zákona, který nařizuje správci lesa kalamitu asanovat.

Co z toho vyplývá? Nejsme už na jedné lodi pokud jde o „zelenou“ Šumavu a už vůbec nelze důvěřovat tomu, že máme stejný zájem na redukci negativního působení kůrovce. I když Parku nelze upřít snahu, s níž likviduje technické následky větru rychleji, než se počátkem roku zdálo pravděpodobným, polemiku vyvolává především těch více že 130 tis. m³, které mají být ponechány na místě. Šumava nepřináší spor o ochranu přírody proto, že je v přírodním stavu odpovídajícím kritériím národních parků, který je třeba chránit a udržet, ale právě naopak, poněvadž v takovém stavu není a střet je o způsob a rychlost, jak ji do tohoto stavu dostat. Jedna strana vidí ztrácející se zezeň a druhá strana vidí pod nohama nové zelené stromky. Oboustranně se nedokáží přesvědčit o obsahu a délce mezietapy a o jistotě šťastného konce z pohledu přírody, natož pak z pohledu obyvatele a návštěvníka. Obyvatel je vystaven tlaku limitů života i obživy v silných ochranných omezeních, nejnovější údaje o cestovním ruchu mu naznačují, že návštěvníků nemusí pořád jen přibývat. Návštěvník se nechce nechat přesvědčit, že hnědá Šumava je stejně lákavá jako zelená a v daných podmínkách vybavenosti se sice stále ještě rád přijede podívat na šumavskou přírodu nebo projet se po ní na kole, ale k nemalé lítosti obyvatelů nevidí moc důvodů se zde zdržovat. To pomíjím skutečnost, že nám samoregulační princip občas nějakou turistickou cestu uzavře zejména pro nebezpečí, které se v takto obhospodařovaném lese bude nadále kumulovat.

Na závěr mohu jen opakovat, co jsem řekl na druhém šumavském slyšení v Senátu. Po šesti letech sledování problémů Šumavy zblízka vidím jen dvě cesty střednědobého kompromisu, vyúsťující v dohodu, která dosud nebyla učiněna, ačkoliv se jí mnozí dovolávají. Dohodneme-li se, že budeme budovat park, nad jehož původností a silou samoregulace přírody bez lidských zásahů budou příští generace žasnout, pak se buď musíme shodnout na mnohem menší ploše než je dnešní rozloha národního parku nebo podstatně snížit a zpomalit ambice tohoto projektu, předpokládaný počet let pro růst procenta bezzásahového území násobit nejméně deseti a po dlouhou dobu ještě počítat na Šumavě s člověkem a s významnou částí kulturní, nezdivočelé přírody. Teď budu mezi vámi sbírat argumenty pro jednotlivé varianty. Děkuji za pozornost.

Kontakt

PhDr. Jan Stráský
Rada NP Šumava, Správa NP a CHKO Šumava
1. máje 260, 385 01 Vimperk

K POSTAVENÍ SPRÁV NÁRODNÍCH PARKŮ JAKO SPRÁVNÍCH ORGÁNŮ

JUDr. Josef Vedral, Ph.D.

Katedra správního práva a správní vědy Právnické fakulty UK v Praze

Zřizování národních parků jako zvláště chráněných území a výkon státní správy v oblasti ochrany přírody a krajiny na území národních parků upravuje zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 15 odst. 3 tohoto zákona se národní parky, jejich poslání a bližší ochranné podmínky vyhláší zákonem. Podle § 78 odst. 1 tohoto zákona vykonávají správy národních parků na území národních parků a jejich ochranných pásem státní správu v ochraně přírody a krajiny, není-li podle tohoto zákona příslušný obecní úřad, Ministerstvo životního prostředí nebo Česká inspekce životního prostředí. Toto ustanovení rovněž odkazuje na přílohu zákona, v níž je uveden přehled správ národních parků (a chráněných krajinných) oblastí a jejich sídla.

Z charakteru působnosti správ národních parků stanovené v § 78 zákona o ochraně přírody a krajiny vyplývá, že na výkon této působnosti se vztahuje správní řád (zákon č. 500/2004 Sb.), neboť správy vykonávají „působnost v oblasti veřejné správy“ (§ 1 odst. 1 správního řádu), typicky rozhodují o právech a povinnostech osob ve správním řízení (§ 78 odst. 2 zákona o ochraně přírody a krajiny ve spojení s § 9 správního řádu). Podle § 78 odst. 2 správy národních parků například projednávají a ukládají pokuty za přestupky a protiprávní jednání na území národních parků, přezkoumávají rozhodnutí orgánů obcí vydaná ve správním řízení na úseku ochrany přírody a krajiny, udělují výjimky ze zákazů stanovených pro jeskyně (§ 10 odst. 2), vydávají povolení k činnostem v jeskyních (§ 10 odst. 3), vydávají stanoviska podle § 45i odst. 1 a ukládají kompenzační opatření podle § 45i odst. 11, vydávají souhlas podle § 45e odst. 2 v ptačích oblastech, na jejichž území se nachází národní park, chráněná krajinná oblast, národní přírodní rezervace nebo národní přírodní památka, a zajišťují péči o ně a udělují výjimky z ochranných podmínek zvláště chráněných kriticky a silně ohrožených druhů rostlin a živočichů, vydávají osvědčení podle § 54 odst. 4 a souhlas podle § 54 odst. 3 pro zvláště chráněné kriticky a silně ohrožené živočichy. Podle § 78 odst. 8 správy národních parků vykonávají na území národních parků dále působnost svěřenou podle zvláštních předpisů krajským úřadům, obecním úřadům obcí s rozšířenou působností, obcím a pověřeným obecním úřadům na úseku rybářství a ochrany zemědělského půdního fondu.

Správy národních parků tedy vykonávají státní správu a jsou také logicky správními orgány podle § 1 odst. 1 správního řádu - otázkou však je, jakým typem správních orgánů ve smyslu tohoto ustanovení správy národních parků vlastně jsou. Správními orgány jsou podle § 1 odst. 1 správního řádu orgány moci výkonné, orgány územních samosprávních celků a jiné orgány, právnické a fyzické osoby, pokud vykonávají působnost v oblasti veřejné správy. Kam ale v tomto výčtu zařadit správy národních parků? Je nepochybné, že nemůže jít o orgány územních samosprávních celků ani o fyzické osoby pověřené výkonem působnosti v oblasti veřejné správy, jimiž jsou např. veřejné stráže. Zbývají tedy orgány moci výkonné, tzn. správní úřady ve smyslu čl. 79 odst. 1 Ústavy¹, právnické osoby pověřené výkonem působnosti v oblasti veřejné správy a „jiné orgány“. Vyloučit můžeme „jiné orgány“ - (pojem „jiné orgány“ je jakousi „zbytkovou kategorií“ určenou pro ty orgány veřejné moci, které vykonávají působnost v oblasti veřejné správy, nevejdou se však ani do jedné ze zbývajících kategorií, zejména proto, že nejde o orgány veřejné správy ve

¹ Orgánem moci výkonné, který je správním orgánem podle § 1 odst. 1 správního řádu, může být vedle správních úřadů i vláda, vykonává-li působnost v oblasti veřejné správy ve smyslu § 1 odst. 1 správního řádu. Takovým případem je § 43 zákona č. 114/1992 Sb., podle něhož povoluje výjimky ze zákazu ve zvláště chráněných územích podle § 16, 26, 29, 34, § 35 odst. 2, § 36 odst. 2, § 45h a 45i v případech, kdy veřejný zájem výrazně převažuje nad zájmem ochrany přírody, v každém jednotlivém případě vláda svým rozhodnutím. Takové případy by samozřejmě vůbec neměly nastávat a vládě jako vrcholnému orgánu moci výkonné by v žádném případě nemělo být svěřováno vydávání rozhodnutí ve správním řízení, pokud však již k tomu přece jen dojde, vztahuje se i na vládu, která se tím stává správním orgánem, správní řád.

formálním smyslu, které by primárně vykonávaly veřejnou správu (jiným orgánem, na který se vztahuje správní řád, je např. předseda Poslanecké sněmovny, když podle obecního zřízení rozhoduje o tom, zda bude obci na její žádost udělen titul „město“). To však zřejmě není případ správ národních parků, které jinou činnost než veřejnou správu, ať již vrchnostenskou (autoritativní) nebo nevrchnostenskou (hospodářskou), nevykonávají, a je tedy třeba posoudit, zda jsou správními úřady, tzn. orgány moci výkonné ve smyslu čl. 79 odst. 1 Ústavy, nebo právníckými osobami pověřenými výkonem působnosti v oblasti veřejné správy.

Správní úřady se zřizují a jejich působnost se stanoví zákonem, jak to předpokládá čl. 79 odst. 1 Ústavy. Správní úřady jako orgány moci výkonné jsou orgány státu jako právnícké osoby (subjektu veřejné správy). Správní úřady nemají právní subjektivitu (tu má stát jako právnícká osoba veřejného práva), což potvrzuje i § 3 odst. 1 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, podle kterého jsou ministerstva a jiné správní úřady organizačními složkami státu. Podle odst. 2 tohoto ustanovení organizační složka není právníckou osobou, čímž není dotčena její působnost nebo výkon předmětu činnosti podle zvláštních právních předpisů a její jednání v těchto případech je jednáním státu.

V případě správ národních parků je však správním úřadem (orgánem moci výkonné) ve smyslu čl. 79 odst. 1 Ústavy pouze Správa Národního parku České Švýcarsko zřízeného zákonem č. 161/1999 Sb., kterým se vyhláší Národní park České Švýcarsko, a mění se zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 2 se tímto zákonem zřizuje správní úřad Správa Národního parku České Švýcarsko se sídlem v Krásné Lípě, který je podřízen ministerstvu (§ 2 odst. 1 zákona) a v čele Správy Národního parku České Švýcarsko stojí ředitel, kterého jmenuje a odvolává ministr životního prostředí (§ 2 odst. 2 zákona). Správa Národního parku České Švýcarsko vykonává na území národního parku působnost stanovenou zvláštním zákonem, jímž je zákon o ochraně přírody a krajiny a zákonem o vyhlášení národního parku (§ 2 odst. 3 zákona). Citovaná ustanovení zákona o vyhlášení Národního parku České Švýcarsko svým obsahem i dikcí odpovídají požadavkům čl. 79 odst. 1 Ústavy ČR - správní úřad je zřízen zákonem a zákonem je vymezena jak územní tak věcná působnost správy národního parku jako správního úřadu. Správa Národního parku České Švýcarsko jako správní úřad je tak organizační složkou státu² ve smyslu § 3 odst. 1 zákona č. 219/2000 Sb., tedy útvarem bez právní subjektivity, v právních vztazích (např. při uzavírání smluv) tedy správa tohoto národního parku nevystupuje svým jménem ale jedná jménem České republiky jako právnícké osoby (viz § 6 zákona č. 219/2000 Sb., kde je stanoveno, že vystupuje-li stát jako účastník právních vztahů, je právníckou osobou, obdobně též § 21 občanského zákoníku).

Docela jiné právní postavení však mají správy národních parků zřízených před účinností zákona o ochrany přírody a krajiny, tzn. před 1. červnem 1992. Správa národního parku Šumava byla zřízena na základě nařízení vlády č. 163/1991 Sb., kterým se zřizuje národní park Šumava a stanoví podmínky jeho ochrany. Toto nařízení vlády bylo vydáno na základě § 8 odst. 1 zákona č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, podle něhož národní parky zřizovala a jejich organizaci a podmínky ochrany stanovovala vláda nařízením (tento zákon byl k 1. 6. 1992 zrušen právě zákonem č. 114/1992 Sb.). V § 3 odst. 1 cit. nařízení vlády byla Správa národního parku Šumava označena jako odborná organizace zřizovaná a řízená Ministerstvem životního prostředí, které schvalovalo její statut a jmenovalo jejího ředitele (ustanovení § 3 nařízení vlády bylo v r. 1992 zrušeno zákonem č. 114/1992 Sb. - viz § 92 tohoto zákona). Jako odborná organizace byla Správa národního parku Šumava zřízena rozhodnutím ministra životního prostředí č. 9/91 ze dne 27.6.1991, a to jako státní příspěvková organizace³ na základě § 31 zák. č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí v České republice (rozpočtová pravidla republiky), pod názvem „Správa národního parku a chráněné krajinné oblasti Šumava, příspěvková organizace“. V tomto rozhodnutí byla v rámci předmětu činnosti organizace uvedena mimo jiné i státní správa v oboru ochrany přírody na území národního parku a chráněné krajinné oblasti⁴.

2 Viz též internetová stránka správy národního parku na http://www.npcs.cz/public/npcs_cs/redirector.html?hid=1005, kde je uvedeno, že Správa Národního parku České Švýcarsko je zřízena jako organizační složka státu, účetní jednotka příslušná hospodařit s majetkem státu, přičemž závazky z její činnosti jsou závazky státu a finanční hospodaření reguluje zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů.

3 Viz <http://www.npsumava.cz/index.php?typ=1>

4 I z hlediska tehdejší zákonné úpravy bylo toto ustanovení zřizovací listiny více než sporné, spíše irelevantní, neboť státní správu v oblasti ochrany přírody vykonávaly podle zákona č. 40/1956 Sb. Ministerstvo školství a kultury a odbory kultury rad krajských národních výborů (§ 13 odst. 1 cit. zákona), resp. místní a okresní národní výbory (§ 13 odst. 2 cit. zákona), řízení a dozor ve věcech státní ochrany přírody vykonávalo Ministerstvo školství a kultury (§ 16 cit. zákona) a zákon č. 40/1956 Sb. neumožňoval přenést výkon státní správy na jiné subjekty, tedy ani na příspěvkovou organizaci, natož pak formou její zřizovací listiny.

Ani před účinností Ústavy ČR (1. 1. 1993) ani po její účinnosti nebyl vydán zákon, jímž by byla Správa národního parku (a chráněné krajinné oblasti) Šumava zřízena jako správní úřad (orgán moci výkonné) ve smyslu čl. 79 odst. 1 Ústavy ČR, jako tomu bylo v případě Správy Národního parku České Švýcarsko. Obdobně jsou na tom i ostatní národní parky a jejich správy - Správa Národního parku Podyjí byla zřízena jako příspěvková organizace podle zákona č. 576/1990 Sb. rozhodnutím ministra životního prostředí č. 10/91 ze dne 27. června 1991⁵ (národní park Podyjí byl zřízen nařízením vlády č. 164/1991 Sb.), Správa Krkonošského národního parku byla jako organizace zřízena v květnu 1963 Východočeským krajským národním výborem a převedena do působnosti Ministerstva životního prostředí České republiky ke dni 1. ledna 1991⁶ (Krkonošský národní park nařízením vlády č. 165/1991 Sb.).

Správy národních parků zřízených před účinností zákona č. 114/1992 Sb. jsou tedy i dnes de iure stále (státními) příspěvkovými organizacemi, tzn. právníckými osobami působícími původně v režimu zákona č. 576/1990 Sb. a po jeho zrušení od 1.1.2001 v režimu zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla). Jde tedy o samostatné právní subjekty (právnícké osoby) vystupující v právních vztazích vlastním jménem a nikoliv o organizační složky státu (na rozdíl od Správy Národního parku České Švýcarsko, která je v tomto směru mezi správami jedinou výjimkou). Ve smyslu § 1 odst. 1 správního řádu jsou správy národních parků právníckými osobami pověřenými výkonem působnosti v oblasti veřejné správy (podobně jako třeba Česká národní banka, profesní komory nebo zdravotní pojišťovny). Správy národních parků nejsou správními úřady ve smyslu čl. 79 odst. 1 Ústavy (vyjma Správy Národního parku České Švýcarsko) ale jde o instituce, na které byl zákonem o ochraně přírody a krajiny (viz zejm. § 78 tohoto zákona), přenesen výkon státní moci (státní správy). Právní řád i v jiných případech předpokládá, že státní moc (státní správu) mohou vykonávat subjekty (osoby) oddělené od státu jako právnícké osoby, ať již jde o subjekty veřejnoprávní nebo soukromoprávní, kritériem, které musí být splněno, je zejména čl. 2 odst. 3 Ústavy, podle něhož státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon (obdobně též čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod). V případě státní správy neobsahuje Ústava podobné omezení jako v případě moci zákonodárné (podle čl. 15 odst. 1 Ústavy zákonodárná moc v České republice náleží Parlamentu) nebo moci soudní (podle čl. 81 vykonávají soudní moc jménem republiky nezávislé soudy) a není tedy obecné překážky pro to, aby byl výkon státní správy (moci výkonné) svěřen i jiným institucím než správním úřadům jako orgánům státu⁷. Právní teorie v té souvislosti mluví o tzv. přímé a nepřímé státní správě, kdy přímou státní správou je ta, kterou vykonávají orgány státu, nepřímou státní správou pak ta, kterou vykonávají zákonem určené nestátní (tzn. od státu jako právnícké osoby oddělené) právní subjekty.

Skutečnost, že správy národních parků jsou právníckými osobami, kterým zákon svěřuje rozhodování ve správním řízení, může mít na průběh takových řízení v některých případech poměrně zásadní vliv. Na základě § 78 odst. 7 zákona o ochraně přírody a krajiny plní správy národních parků úkoly odborných organizací ochrany přírody ve svých územních obvodech a přitom zejména provádějí potřebné inventarizační přírodovědné průzkumy, dokumentaci a šetření v ochraně přírody, spolupracují s výzkumnými a vědeckými pracovišti, zajišťují strážní, informační a kulturně výchovnou činnost a také zajišťují péči o zvláště chráněná území (viz § 14 odst. 2 zákona) ve své územní působnosti. Postavení správy národního parku tak lze z hlediska jejího postavení jako vykonavatele veřejné správy cum grano salis přirovnat k postavení obce nebo kraje. Jde o to, že obec (kraj) vykonává samostatnou a přenesenou působnost a v některých případech potřebuje k určitým činnostem v rámci samostatné působnosti povolení, jehož vydání spadá do oblasti státní správy, ovšem té státní správy, jejíž výkon je přenesen právě na obec (kraj), jinými slovy orgán obce (kraje) pověřený výkonem státní správy (čl. 105 Ústavy) jako správní orgán vydává povolení obci (kraji) jako právnícké osobě, fakticky tedy sám sobě⁸. Do stejné situace se může dostat i správa národního parku jako příspěvková organizace, která je současně pověřena výkonem státní správy pro území národního parku a současně péčí o národní park⁹.

5 Viz http://www.nppodyji.cz/informace/zrizovaci_listina.html

6 Viz http://www.krnapp.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=99&Itemid=60

7 Obecně to vyplývá např. z § 3 písm.b) zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem podle něhož stát odpovídá za škodu, kterou způsobily právnícké a fyzické osoby při výkonu státní správy, která jím byla svěřena zákonem nebo na základě zákona.

8 Konstrukce, podle níž se výkon státní správy přenáší nikoliv na územní samosprávné celky jako veřejnoprávní korporace ale na orgány územních samosprávných celků, jak to předpokládá čl. 105 Ústavy, je prakticky jen pouhou právní fikcí, která má pomoci tento problém překlenout, neboť územní samosprávný celek je jedním veřejnoprávním subjektem, jehož orgány nestojí vně tohoto subjektu.

9 Viz např. organizační schéma Správy NP Šumava na <http://www.npsumava.cz/image/npsumava/obr/organigram0704.gif>

K otázce kumulace výkonu samosprávy a státní správy na úrovni obcí a krajů učiňme pro objasnění jeho podstaty a možných důsledků z toho plynoucích krátký historický exkurs, který snad nebude bez zajímavosti, neboť i správy národních parků jsou (až na jednu) právníky osobami, ve kterých se kumuluje výkon státní správy (typicky rozhodování ve správním řízení) s činností, kterou lze označit jako „hospodářská správa“ (odborná péče o národní park). Systém veřejné správy na úrovni obcí (a od r. 200 též krajů) je u nás tradičně založen na tzv. spojeném modelu veřejné správy, kdy orgány územních samosprávních celků vykonávají současně jak samosprávu tak státní správu¹⁰. Spojený model veřejné správy došel širokého uplatnění především po zániku okresních úřadů a přenosu jejich kompetencí na orgány krajů a na orgány obcí s rozšířenou působností (od 1.1.2003). Zejména v posledním několika letech se proto stále častěji klade otázka, jakým způsobem se vyrovnat se situací, kdy orgán územního samosprávného celku, v němž jsou zařazeni zaměstnanci tohoto samosprávného celku (typicky obecní nebo krajský úřad), rozhoduje jako správní orgán ve správním řízení, jehož účastníkem (popř. přímo tím, kdo podal návrh na zahájení řízení a v jehož zájmu tak řízení probíhá) je územní samosprávný celek jako veřejnoprávní korporace, zejména pak jde-li o rozhodování v oboru přenesené působnosti dotýkající se svými účinky působnosti samostatné, která náleží do pravomoci volených orgánů, tzn. zastupitelstva a rady. Na „schizofrenii“ zaměstnanců územních samosprávních celků při rozhodování v oblasti přenesené působnosti obecně poukázal rovněž Ústavní soud, když uvedl, že „rozsáhlý výkon přenesené působnosti orgány územní samosprávy může přivádět její funkcionáře do „schizofrenního“ postavení, kdy budou muset brát na zřetel jak zájmy územního společenství obyvatel, tak zároveň zájmy státu“¹¹.

Obecná úprava správního řízení pocházející z r.1967 se touto otázkou zabývat nemusela a ani nemohla, což vyplývalo z tehdejšího modelu územní veřejné správy, který nerozlišoval státní správu a samosprávu (národní výbory byly orgány státní moci a správy) a který tak neměl nic společného s postavením územních samosprávních celků podle dnešní Ústavy¹². Již před časem se proto objevil názor, že v případě, kdy má orgán územního samosprávného celku rozhodovat o věci (návrhu, žádosti) „svého“ územního samosprávného celku, je každý zaměstnanec tohoto územního samosprávného celku zařazený do tohoto orgánu na základě § 9 odst. 1 předchozího správního řádu vyloučen z projednávání a rozhodování věci, a to s ohledem na svůj zaměstnanecký vztah k územnímu samosprávnému celku jako účastníku řízení a zaměstnavateli v jedné osobě, pro který lze mít pochybnost o jeho nepodjatosti.

Často se v této souvislosti citují závěry obsažené v rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 3. 10. 2002¹³, podle kterého „zaměstnanci městského úřadu, jeho jednotlivých odborů, jsou v pracovním poměru nebo obdobném poměru k příslušnému městu, jsou v pozici podřízenosti a závislosti k jeho orgánům, zejména pak ke starostovi a radě. Jejich postavení se tedy vyznačuje celou řadou vazeb charakteristických obecně pro vztah mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, mimo jiné například povinností zaměstnance dbát pokynů svých nadřízených. Bez významu není ani jejich ekonomická závislost na zaměstnavateli. Již pouhá existence těchto skutečností pak může zcela nepochybně vyvolávat u pracovníků městského úřadu, pověřených projednáváním a rozhodováním konkrétních věcí právě onen zmíněný poměr k věci,

10 Obecným východiskem je ustanovení čl.105 Ústavy ČR, podle něhož lze orgánům (územní) samosprávy svěřit výkon státní správy tehdy, stanoví-li tak zákon.

11 Nález Ústavního soudu sp.zn. Pl.ÚS 34/02, Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu svazek č. 29, nálež č. 18, publikovaný též pod č. 53/2003 Sb.

12 Zřejmě jediným ustanovením, které tuto otázku alespoň parciálním způsobem řešilo, byla právní úprava vyvlastňovacího řízení podle stavebního zákona, v němž bylo s účinností od 1.7.1992 stanoveno, že pokud je tím, kdo podal návrh na vyvlastnění, orgán příslušný k vyvlastňovacímu řízení, stanoví odvolací orgán, který jiný stavební úřad v jeho působnosti provede řízení a vydá rozhodnutí o vyvlastnění, což znamená, že obecní úřad vykonávající působnost stavebního úřadu nemohl ve vyvlastňovacím řízení rozhodnout o návrhu na vyvlastnění podaném obcí, jejímž orgánem byl (srov. § 112 odst. 2 zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)). Toto ustanovení sice nebylo formulováno zcela přesně (tím, kdo podává návrh na vyvlastnění, nemohl být stavební úřad ale obec jako právnická osoba), vykládalo se a aplikovalo nicméně tak, že je vyloučeno, aby obecní úřad vedl správní řízení, v němž by jako navrhovatel figurovala „jeho“ obec. Ze stejného modelu vychází i nová právní úprava vyvlastňovacího řízení obsažená zákonem č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění), která úpravu dosavadní zdokonaluje potud, že se vyrovnává se „střetem zájmů“ i na úrovni odvolacího orgánu, což dosavadní právní úprava neřešila a současně odstraňuje i onu terminologickou nepřesnost minulé úpravy. V § 16 zákona o vyvlastnění, který upravuje příslušnost správních orgánů k vyvlastňovacímu řízení, je stanoveno, že je-li vyvlastnitelem, vyvlastňovaným nebo jiným účastníkem vyvlastňovacího řízení obec, jejíž obecní úřad je k vyvlastňovacímu řízení příslušný, pověří krajský úřad usnesením jiný vyvlastňovací úřad působící v jeho správním obvodu provedením vyvlastňovacího řízení a obdobně se postupuje i v případě, že účastníkem vyvlastňovacího řízení je osoba, jejímž zřizovatelem je obec nebo kraj. Pokud je vyvlastnitelem, vyvlastňovaným nebo jiným účastníkem vyvlastňovacího řízení hlavní město Praha a k vyvlastňovacímu řízení je příslušný Magistrát hlavního města Prahy, pověří ústřední správní úřad ve věcech vyvlastnění (tzn. Ministerstvo pro místní rozvoj) usnesením jiný vyvlastňovací úřad provedením vyvlastňovacího řízení. Pokud je vyvlastnitelem, vyvlastňovaným nebo jiným účastníkem vyvlastňovacího řízení kraj, jehož krajský úřad je odvolacím správním orgánem, pověří ústřední správní úřad ve věcech vyvlastnění usnesením provedením odvolacího řízení jiný odvolací správní orgán. Tato zásada zákonné delegace pravomoci vést určité správní řízení se však vztahovala a vztahuje jen na vyvlastňovací řízení a nemá obecnou platnost.

13 Soudní judikatura. 1058/2002, Rozhodnutí, 6: 505

kdy lze mít důvodné obavy z toho, že při této činnosti nejsou a nemohou být zcela nestranní a nezávatí. Je tomu tak zákonitě vždy v případech, kdy představitelé obcí či měst jsou přímo zainteresováni na výsledcích rozhodnutí vydávaných v přenesené působnosti.“ Krajský soud v Hradci Králové tak nastolil závažné otázky týkající se správních řízení vedených orgány územních samosprávných celků, jejichž účastníky jsou územní samosprávné celky jako veřejnoprávní korporace, a to pokud jde o vztah ustanovení správního řádu upravující podjatost úředních osob (dříve „pracovníků správních orgánů“) k existujícímu modelu územní veřejné správy na úrovni obcí a krajů.

Nejvyšší správní soud nicméně zaujal při rozhodování o kasační stížnosti podané proti tomuto rozhodnutí opačné stanovisko, když ve svém rozhodnutí SJS-503/2005¹⁴ uvedl, že „může nastat a běžně nastává situace, kdy účastníkem správního řízení vedeného orgánem obce je obec sama. Zákodárce přistoupil k takovému zákonnému a přitom ústavně konformnímu řešení, které připouští, aby v kterémkoliv stupni správního řízení o právu nebo povinnosti územně samosprávné jednotky na konkrétním úseku státní správy rozhodoval orgán tohoto územněsprávního celku. Pracovník takového orgánu v daném řízení nevystupuje prvotně jako zaměstnanec, nýbrž jako úředník územně samosprávného celku, mezi jehož základní povinnosti podle zákona č. 312/2002 Sb. patří mj. dodržovat ústavní pořádek, právní předpisy vztahující se k práci jím vykonávané, hájit při výkonu správních činností veřejný zájem, jednat a rozhodovat nestranně bez ohledu na své přesvědčení a zdržet se při výkonu práce všeho, co by mohlo ohrozit důvěru v nestrannost rozhodování [§ 16 odst. 1 písm. a), b), c) a f) citovaného zákona]. Tyto povinnosti pak má úředník i při výkonu státní správy, která byla na orgán samosprávy zákonem přenesena (§ 2 odst. 3 cit. zákona). Skutečnost, že zákon uvedené povinnosti úředníků územních samosprávných celků takto explicitně vypočítává, je podle Nejvyššího správního soudu třeba vnímat právě i v souvislosti s tím, že tito úředníci jsou v mnoha případech povoláni k rozhodování o věcech týkajících se obce či kraje, tedy de facto jejich zaměstnavatelů. Nejvyšší správní soud je tak přesvědčen, že pouze tato situace, která je zákonem výslovně připuštěna, předpokládána a vyžadována, nemůže být bez dalšího důvodem podjatosti pracovníka orgánu územně samosprávného celku, a to i přes pracovní či jiný obdobný vztah k takovému celku jakožto účastníkovi řízení či z toho plynoucí jistou finanční závislost. Aby byly v takových případech dány pochybnosti o podjatosti konkrétního úředníka, musela by přistoupit ještě další skutečnost, např. důvodná obava z ovlivňování úředníka ze strany jeho zaměstnavatele v konkrétním případě.“ Toto rozhodnutí nicméně nebylo přijato zcela bez pochybností o závěrech, které Nejvyšší správní soud učinil¹⁵.

Na tyto již delší dobu známé problémy se snažil v obecné rovině reagovat návrh nového správního řádu¹⁶ - jejich řešením mělo být ustanovení, podle kterého v případě, kdy mělo být rozhodováno o žádosti státu, kterou podává jeho organizační složka (§ 3 odst. 1 zákona č. 219/2000 Sb.), která je věcně a místně příslušným správním orgánem, nebo o žádosti obce, kraje anebo jiné osoby, jejíž orgán je věcně a místně příslušným správním orgánem, provedl by řízení jiný správní orgán v obvodu nadřízeného správního orgánu, který by nadřízený správní orgán určil usnesením, a to případně i pro řízení, která by mohla být zahájena v budoucnu s tím, že toto ustanovení se nemělo vztahovat na ústřední správní úřady. V průběhu projednávání návrhu zákona v Parlamentu však bylo toto ustanovení vypuštěno.

Ustanovením, které v novém správním řádu (zákon č. 500/2004 Sb.) upravuje otázku podjatosti, je § 14 ve spojení s § 131 odst. 4. Podle § 14 odst. 1 platí, že každá osoba, která se bezprostředně podílí na výkonu pravomoci správního orgánu a o níž lze důvodně předpokládat, že má s ohledem na svůj poměr k věci, k účastníkům řízení nebo jejich zástupcům takový zájem na výsledku řízení, pro nějž lze pochybovat o její nepodjatosti, je vyloučena ze všech úkonů v řízení, při jejichž provádění by mohla výsledek řízení ovlivnit.

V případě, že je námitka podjatosti podaná účastníkem, resp. oznámení o podjatosti učiněné příslušnou úřední osobou, relevantní, určí „služebně nadřízený“ úřední osoby, která je vyloučena, namísto ní bezodkladně jinou úřední osobou, která není k vyloučenému ve vztahu podřízenosti. Pokud by byla podjatost shledána (při splnění podmínek plynoucích z § 14 odst. 1 správního řádu) u osoby stojící v čele správního orgánu, tedy by nebylo možné v tomto správním orgánu určit jinou úřední osobu, která není k vyloučenému ve vztahu podřízenosti, postupuje se podle

14 Sb.NSS 503/2005, Rozhodnutí, 4: 310

15 Ke kritickému zhodnocení přístupu, který v tomto rozhodnutí Nejvyšší správní soud zvolil, srov. např. Kadečka S.: Je rozhodování obce ve vlastní věci opravdu nepodjaté?, Právní rozhledy č. 13/2005

16 Parlament ČR, Poslanecká sněmovna 2003, IV.volební období, sněmovní tisk č. 201, viz <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&T=201>

§ 131 odst. 4, podle něhož musí v takovém případě dojít povinně ke změně místní příslušnosti a nadřízený správní orgán musí pověřit projednáním a rozhodnutím věci správní orgán, jehož správní obvod sousedí se správním obvodem správního orgánu, který není z důvodu vyloučení všech úředních osob způsobilý věc projednat a rozhodnout¹⁷.

I pro zaměstnance správ národních parků jako příspěvkových organizací zřejmě obecně platí to, co ve svém rozsudku uvedl Krajský soud v Hradci Králové, tedy (budeme-li toto rozhodnutí parafrázovat), že zaměstnanci správy národního parku jsou v pracovním poměru nebo obdobném poměru k příslušné správě národního parku a jsou tak v pozici podřízenosti a závislosti k jejím orgánům, zejména pak k řediteli správy národního parku. Jejich postavení se tedy vyznačuje celou řadou vazeb charakteristických obecně pro vztah mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, mimo jiné například povinností zaměstnance dbát pokynů svých nadřízených, přičemž bez významu není ani jejich ekonomická závislost na zaměstnavateli a již pouhá existence těchto skutečností pak může zcela nepochybně vyvolávat u pracovníků správy národního parku pověřených projednáváním a rozhodováním konkrétních věcí právě onen zmíněný poměr k věci, kdy lze mít důvodné obavy z toho, že při této činnosti nejsou a nemohou být zcela nezávislí a nezaujatí a je tomu tak zákonitě vždy v případech, kdy představitelé správ národních parků jsou přímo zainteresováni na výsledcích rozhodnutí vydávaných v rámci působnosti přenesené na správu národního parku.

I když se Nejvyšší správní soud neztotožnil s myšlenkou jakési „generální podjatosti“ vycházející z pouhé skutečnosti, že úřední osoby jsou zaměstnanci toho, o jehož právech a povinnostech ve správním řízení rozhoduje, resp. přímo žadatele, všechny pochybnosti v tomto směru nerozptýlil. Skutečností je, že správy národních parků jako správní orgány se (alespoň teoreticky) mohou při rozhodování ve správním řízení, které se týká jimi prováděné péče o národní park, dostat do situace předvídané v § 14 odst. 4, resp. § 131 odst. 4 správního řádu, tzn. může nastat případ, kdy bude shledána podjatost u osoby stojící v čele správy národního parku jako správního orgánu, tzn. ředitele správy. Správní řád nevylučuje, aby byl ředitel správy tzv. oprávněnou úřední osobou (§ 15 odst. 2 správního řádu), tzn. osobou oprávněnou k provádění úkonů správního orgánu ve správním řízení. Toto „oprávnění“ může vyplývat buď z vnitřních předpisů správního orgánu, např. z jeho organizačního řádu, nebo z pověření uděleného vedoucím správního orgánu, což by v tomto případě znamenalo, že si ředitel správy národního parku takové úkony na sebe vztáhne tak, jako si je může vyhradit ministr stojící v čele ministerstva či ředitel krajského úřadu stojící v čele krajského úřadu.

V případě správ národních parků, které jsou právníckými osobami vykonávajícími působnost v oblasti veřejné správy, je třeba vzít v úvahu ještě § 130 správního řádu upravující (funkční) příslušnost orgánu veřejnoprávní korporace nebo jiné právnícké osoby k vedení správního řízení. Správy národních parků jako příspěvkové organizace nejsou veřejnoprávními korporacemi, týká se jich tedy ustanovení § 130 odst. 3 správního řádu, které stanoví, že stanoví-li zákon, že řízení provádí jiná právnícká osoba, tzn. jiná právnícká osoba než veřejnoprávní korporace, aniž by určoval, který její orgán je k úkonům příslušný, je tímto orgánem její statutární orgán podle zvláštního zákona anebo orgán nebo zaměstnanec jím pověřený s tím, že pověření musí být písemné a musí být oznámeno (nadřízenému) správnímu orgánu. V případě správ národních parků to tedy znamená, že ke správním řízením jsou ze zákona (funkčně) příslušní jejich ředitelé, pokud prováděním úkonů ve správním řízení nepověří zaměstnance správy jako příspěvkové organizace, přičemž takové pověření může být ad hoc v konkrétní věci nebo obecné, např. ve formě organizačního řádu.

Správní řád nestanoví, kdo konkrétně by měl rozhodovat o otázce podjatosti osoby stojící v čele správního orgánu, v § 14 odst. 2 mluví jen obecně o služebně nadřízeném dané úřední osoby, z logiky věci by to ale měl být nadřízený správní orgán, pokud takový orgán existuje, tzn. v případě správ národních parků Ministerstvo životního prostředí. Podle § 131 odst. 4 má nadřízený správní orgán pověřit projednáním a rozhodnutím věci správní orgán, jehož správní obvod sousedí se správním obvodem správního orgánu, který není z důvodu vyloučení všech úředních osob způsobilý věc projednat a rozhodnout, což může být v případě správ národních parků praktický problém. Nadřízený správní orgán může projednáním a rozhodnutím věci pověřit vždy jen věcně příslušný správní orgán (viz § 10 správního řádu), tzn. v daném případě pouze jinou správu národního parku (viz § 78 odst. 2 a 8 zákona č. 114/1992 Sb.).

¹⁷ Obdobné ustanovení obsahuje i občanský soudní řád (§ 12 odst. 1), podle kterého platí, že nemůže-li příslušný soud o věci jednat, protože jeho soudci jsou vyloučeni, musí být věc přikázána jinému soudu téhož stupně.

I když správní řád obsahuje (na rozdíl od právní úpravy správního řízení platné do 31. 12. 2005) obecné řešení problematiky podjatosti osoby stojící v čele správního orgánu prostřednictvím obli-gatorní změny příslušnosti (delegace na jiný věcně příslušný správní orgán), je přesto otázkou, do jaké míry je z hlediska obecných principů spravedlivého procesu a klasické právní zásady *nemo index in causa sua* vhodné, byť tomu na úrovni obcí a krajů (a jak jsme viděli, také správ národních parků a chráněných krajinných oblastí) tak je, aby se vůbec připouštěla možnost, že některé správní orgány budou vydávat rozhodnutí těm subjektům, jichž jsou součástí (fakticky tedy samy sobě), což ani při úpravě rozhodování o námitkách podjatosti nemůže nezavdávat důvody k větším či menším pochybnostem o objektivitě takových správních řízení a rozhodnutích v nich vydaných. V případě správ národních parků by to znamenalo, pokud by tomu tak (alespoň de lege ferenda) být nemělo, že by se musel institucionálně oddělit výkon státní správy na území národních parků od vlastní péče o národní parky, což je samozřejmě problém zdaleka nejen právní.

Zajímavé na celé věci je i to, že vláda ve svém stanovisku k poslaneckému návrhu zákona o Národním parku Šumava a o změně zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č.937) ve svém usnesení ze dne 13. června 2001 č. 584¹⁸ uvedla, že „nepovažuje návrh právní úpravy postavení a funkcí Správy Národního parku Šumava za vyhovující, a to nejen proto, že předpokládá kumulaci funkce správní a hospodářské u státní příspěvkové organizace, což by vedlo k tomu, že by sama vydávala souhlas ke schválení plánů a úkolů, které by navrhovala a plnila, ale též proto, že návrh zákona dostatečně neupravuje podmínky vzniku této organizace, zejména určení majetku, se kterým bude hospodařit, postup při jejích změnách“. Kumulací funkce správní a hospodářské se přitom správy národních parků zřízených před r. 1992 vyznačují již 15 let a tato výtky tak směřovala nejen proti navrhovanému zákonu ale i proti (tehdy i dnes) platnému a účinnému zákonu o ochraně přírody a krajiny, který právě takovou situaci (být třeba jen implicitně) předpokládá.

Právní postavení správ národních parků jako příspěvkových organizací a ve smyslu § 1 odst. 1 správního řádu tedy právnických osob pověřených výkonem veřejné (státní) správy má, resp. může mít však i další důsledky než jen možnou podjatost úředních osob při rozhodování o žádostech podaných těmito správami jako příspěvkovými organizacemi sobě samotným. Pokud je správním úřadem pouze Správa Národního parku České Švýcarsko a ostatní správy jsou „jen“ příspěvkovými organizacemi, znamená to, že až nabude účinnosti služební zákon, tzn. zákon č. 218/2002 Sb., o službě státních zaměstnanců ve správních úřadech a o odměňování těchto zaměstnanců a ostatních zaměstnanců ve správních úřadech (služební zákon), pokud se tak tedy vůbec stane, bude se tento zákon vztahovat pouze na zaměstnance působící ve Správě Národního parku České Švýcarsko, neboť služební zákon podle svého § 1 upravuje právní poměry zaměstnanců vykonávajících ve správních úřadech státní správu jako službu, kterou Česká republika poskytuje veřejnosti, nevztahuje se tedy na právní osoby pověřené výkonem státní správy.

Je tedy otázkou, zda by ze všech těchto důvodů neměla být právní úprava týkající se správ národních parků „harmonizována“ tak, aby bylo postavení všech správ stejné, a to v tom smyslu, že budou mít postavení správních úřadů s tím, že výkon působnosti správního úřadu bude institucionálně oddělen od vlastní správy národního parku jako zvláště chráněného území. Jinak se nebude nikdy možné zcela vyhnout těžko řešitelným problémům při delegaci správního řízení z jedné správy na jinou ani větším či menším (a více či méně oprávněným) pochybnostem o objektivitě správních řízení (a v nich vydaných rozhodnutí) vedených správami národních parků, kde v roli účastníka správního řízení vystupovala příslušná správa národního parku jako právní osoba.

Kontakt

JUDr. Josef Vedral, Ph.D.
KSPSV Právnické fakulty UK v Praze
nám. Curieových 7
116 40 Praha 1

¹⁸ Viz http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_test.nsf/34c48835b2e8a162c1256a2400162454/a2790f66a543cf4dc1256c8500264079?OpenDocument

ŠUMAVA A EVROPA

Ing. Ivo Vicena, CSc.

vědecký pracovník a soudní znalec ve věci oceňování lesů

Při diskusích o Šumavě se ozývají otázky, zda nás do některých nepochopitelných opatření v Národním parku, např. do rozšiřování bezzásahových území a rozmnožování kůrovce nenutí evropské nebo světové organizace a naše smlouvy. O některých považuji za potřebné uvést několik informací.

V roce 1997 se ČR připojila ke **Kjótskému protokolu**, čímž na sebe přijala závazek, aby přispívala k omezení emisí skleníkových plynů. Jde hlavně o oxid uhličitý, jehož obsah v atmosféře může lesní hospodaření významně ovlivnit. Souvisí s tím i aktivity MŽP a zapojení do rozsáhlého grantu Czech-Carbo. Právě v této souvislosti by mělo i MŽP a NP Šumava osvětlit, jak uhlíkovou bilanci negativně ovlivňují rozsáhlé plochy mrtvých lesů po kůrovci. Zjišťujeme-li dnes, že plocha mrtvých lesů v NP je 6000 ha, pak bychom měli vědět, že 1 ha živého smrkového lesa spotřebuje za rok 3500 kg uhlíku a že tedy jen plocha 6000 ha živého lesa spotřebuje ročně 21 000 tun uhlíku a že tedy mrtvý les o této výměře zhoršuje stav atmosféry jakoby zde vypouštěla do ovzduší českobudějovická teplárna oxid uhličitý. K dalšímu zhoršení stavu skleníkových plynů přispívá NP tím, že ponechává k zetlení dnes již statisíce nezpracovaných stromů, z nichž se po zetlení uvolňují další tuny uhlíku, který spolu s kyslíkem tvoří 94% dřevní hmoty, zbytek hmoty dřeva tvoří vodík. Proto ze shnilého dřeva nic jiného vzniknout nemůže než právě oxid uhličitý. Pro velký význam lesů je přímo do článku 2 Kjótského protokolu zakotven úkol podpory udržitelných způsobů lesního hospodaření, zalesňování a obnovy lesa. Pokud NP plánuje další až trojnásobné zvětšení bezzásahových mrtvých lesů pak pracuje proti duchu Kjótského protokolu.

Poměrně novým důležitým dokumentem je **NATURA 2000**. Jde o evropské směrnice o ochraně ptáků a přírodních stanovišť. Na ochranu ohroženého tetřeva hlušce se odvolává Národní park a MŽP i při zdůvodňování, proč se údajně nemá zpracovávat hmota napadená kůrovcem např. u Pramenů Vltavy. V pokynech EHS se však nikde nepředepisuje „bezzásahovost“. Jde o nesmyslný výklad NP, který vychází z neznalosti biologie tetřeva a kterému velké plochy mrtvého lesa ničí zimní potravinou základnu, neboť pupeny a živé letorosty živých smrků zabezpečují jeho hlavní zimní potravu. Ze smyslu ochrany ptactva vyplývá, že mají být nejen chráněny již dnes ohrožené druhy, ale mělo by se předejít tomu, aby ani populace žijících ptačích druhů nebyly ohrožovány. A to se bohužel v mrtvých lesích v NP děje. Ornitologický výzkum pražské univerzity prof. Bejčka a prof. Šťastného z r. 1999 zjistil, že do tří let po uschnutí stromů poklesly početní stavy ptactva v mrtvých lesích ve srovnání s lesem zdravým až na 22%. Dnes při prohlídce mrtvého lesa zpěv ptáků neuslyšíte. Bezzásahovost a rozšiřování ploch mrtvého lesa proto působí proti hlavním záměrům Natury 2000.

Důležitým mezinárodním dokumentem je **Ramsarská úmluva** z r. 1971, zaměřená na ochranu vzácných druhů, přežívajících z dob ledových. Na Šumavě je zaměřena na ochranu asi 20 rašelinišť s výměrou 3371 ha, která by měla zůstat bezzásahová. Do rašelinišť by se skutečně zasahovat nemělo. Přesto tam však Národní park provádí v rámci programu „Revitalizace šumavských mokřadů“ řadu akcí, takže tam bezzásahový management neuplatňuje. Naproti tomu uplatňuje bezzásahovost v sousedních lesích, které mají celý biotop rašelinišť chránit. Pokud však v okolí lokalit jako je Černoohorská slat' nebo Modravské slatě velkoplošně umírají lesy po žíru kůrovce může to vyvolat změny v mezoklimatu a vodním režimu a ovlivňuje se tím dlouhodobě vnitřní život v jejich fyto- i zoo poměrech. Nutno vzít dále v úvahu, že při přemnožení kůrovce byl zjištěn jeho výskyt i na borovici blatce, která bezprostředně lemují vlastní rašeliniště a která je většinou i jejich součástí. Bezzásahový management a tím hromadné usychání lesa v okolí proto bezprostředně poškozuje ramsarské lokality a tohoto stavu by si měl povšimnout i Český ramsarský výbor.

Evropská úmluva o krajině z r. 2004 má podpořit estetický, přírodovědecký, historický, etický a sociální význam krajiny. Tato úmluva nikde neuvádí potřebu „bezzásahovosti“, naopak klade důraz na aktivní činnost. Princip bezzásahovosti je v rozporu s touto úmluvou a to tím spíše, že

šumavská. krajina je charakteristická jak pro Českou republiku, tak i pro Rakousko a Německo a proto všechny tyto tři země jako členské státy EU mají za úkol aktivně podporovat zachování zelené Šumavy.

Česká republika je od r. 2004 signatářem dohody OSN z Rio de Janeiro z r.1992 o zajišťování úkolů pro **udržitelný rozvoj** v přírodě. Vláda ČR dokonce ustavila Radu pro udržitelný rozvoj. Tato aktivita přímo navazuje na čl.2 Kjótského protokolu. Likvidace velkých ploch dospělého lesa kůrovcem bez zajištění jeho budoucí obnovy narušuje trvale udržitelný rozvoj, protože podstatně horší šumavský les může na velkých plochách po kůrovci vzniknout až po desítkách nebo stovkách let, takže nejde o trvale udržitelný postup při zacházení s přírodou. Jde o postup, který je proti záměrům komise OSN.

Zapojení do mezinárodní organizace **IUCN**, zejména úsilí o zařazení NP Šumava do jeho II.kategorie nevyžaduje bezzásahovost. Tato kategorie nevyklučuje hospodářskou činnost, připouští naopak činnosti a opatření, směřující k ochraně lesů a jejich udržení nebo zlepšení. Nevyklučují, naopak předpokládají činnosti, které povedou k ochraně území. K tomu, aby byl NP Šumava uznáván jako chráněné území II. kategorie podle mezinárodních kritérií organizace IUCN, není potřeba uplatňovat bezzásahovost. Nikde tato kritéria nepředepisují vytváření „divočiny“.

Od r. 1990 je Šumava **biosférickou rezervací UNESCO**. Její podmínky předpokládají aktivity, nikoliv bezzásahovost. Aktivní péče o biosféru NP a CHKO má být zaměřena na trvale udržitelný rozvoj, čímž navazuje na úkol z Kjótského protokolu a kterým rozsáhlé odumřelé plochy lesa rozhodně nejsou.

Všechny tyto uváděné příklady ukazují, že mezinárodní a evropské směrnice nám nepředepisují nic z toho, o čem nás MŽP, Správa Národního parku Šumava a Hnutí Duha přesvědčují. Je potřebné, aby výklad evropských a mezinárodních směrnic nebyl ponechán pouze na těchto organizacích, ale aby do jejich výkladu a uplatňování bylo zapojeno více odborníků, především dalších přírodovědců, lesníků, klimatologů, vodohospodářů i ekonomů. Dosavadní vývoj ukazuje, že MŽP a Národní park nezvládli přechod od dřívějších lesů k národnímu parku. Nezvládli to ani lesníci z Bavorského národního parku. Může se o tom přesvědčit každý, kdo si prohlédne rozsáhlé plochy mrtvého lesa pod Luzným, na Modravě, na Trojmezí i u Pramenů Vltavy. Ti, kdo řídí dosavadní postupy se ani neseznámili s životem jednoho z nejstarších pralesů na Boubíně. Tam by se dověděli, že v něm usychá ročně 1-1,5% živých stromů, že tedy obnova lesa tam trvá 70-100 let, zatímco dosavadní kůrovcový bezzásahový postup likviduje lesy do 10 let a tím znemožňuje přirozenou obnovu a tvorbu přirozeného lesa. Postup NP nevyhovuje ani obnově žádoucích jedlí, buků a jilmů. Podobné zkušenosti lze získat i z Trojmezenského pralesa, o němž víme, že tam trvá 66 let, než stromy dosáhnou výšky 1,3m. Není vůbec jisté, zda tam mladé stromy bez ochrany dospělého lesa vůbec této výšky mohou dosáhnout. Když v r. 1999 Hnutí DUHA organizovalo blokádu u Plešného jezera a na Trojmezí, byly tam kůrovcem napadeny jen ojedinělé stromy. Do r. 2003 tam odumřelo 230 ha a nyní zůstala z plochy o velikosti 600 ha sotva pětina. Takovou likvidaci nejrozsáhlejšího a do roku 1999 nejzachovalejšího vysokohorského pralesa si u NP nepředstavujeme. Trojmezenský prales vznikl v období hlubokého feudalismu 16. až 18.století, přežil kapitalismus 19.století, byl chráněn za 1.republiky, chránil ho svými výnosy z r. 1940 okupační německý režim, chránil ho socialistický režim, ale nepřežil 15 ti leté hospodaření Národního parku.

Podstatně lepších výsledků v péči o přírodě blízké lesy dosáhlo Rakousko v sousedních šumavských lesích kláštera Schlägl. Pokud Hnutí Duha organizuje exkurze do našich a bavorských kůrovcem zničených lesů, mělo by se také vypravit s exkurzemi do lesů sousedního Rakouska.

Snahy o zlepšení zacházení se šumavskou přírodou a jejími lesy nevycházejí z potřeby těžby dřeva a ani nepodporují těžební firmy. Rozumná, mírná, promyšlená těžba, která povede k ochraně před kůrovcem a jinými škodlivými činiteli a umožní úspěšnou přirozenou obnovu lesa pod ochranou dospělého živého lesa je cestou, kterou je nutno v NP Šumava nastoupit.

Kontakt

Ing. Ivo Vicena, CSc.

vědecký pracovník a soudní znalec ve věci oceňování lesů

Sídlíště Míru 48, 384 51 Volary

ŠUMAVA – Z POHLEDU SOUSEDA!

DI Mag. Johannes J. Wohlmacher
správce lesů kláštera Schlägl, Rakousko

Mezi hraničním přechodem Schöneben (Zvonková) a Trojmezím hraničí s národním parkem Šumava klášter Schlägl. V této oblasti je několik jádrových zón parku, které mají trvalý vliv na hospodaření v lesích na rakouské straně.

Lesy patřící klášteru Schlägl v rakouské části Šumavy zauímají plochu asi 5 700 ha. Začínají v nadmořské výšce 600 m a dosahují až do nejvyšších poloh Šumavy, na Plechý s nadmořskou výškou 1 378 m. Lesy se skládají ze smrku, buku a jedle, ojediněle je zde zastoupen i javor klen a jasan. Lesy kláštera Schlägl jsou označovány za přírodě blízké lesy, vyskytují se zde v různých složeních, která odpovídají podmínkám dané lokality.

Od roku 1960 se lesy kláštera Schlägl obhospodařují přírodě blízkým výběrným způsobem. Od této doby probíhá využití lesa po jednotlivých stromech, přičemž rozhodnutí o vytěžení stromu určuje kvalita, konkurence, stabilita a druhová skladba zbývajících druhů stromů. Tato forma využití lesa klade důraz na rovnováhu mezi přírůstem a těžbou v jednotlivých porostech. Proto zde nedochází k žádným holosečím, ale vyvíjejí se zde stupňovité -věkově rozrůzněné, smíšené lesy, tedy porosty s přirozenou skladbou. Tato přirozená skladba odpovídá do značné míry smrko-jedlo-bukovému pralesu v optimální fázi. Proto mohl také můj předchůdce Dipl. Ing. Heinrich Reiniger říci, že „pralesy střední a východní Evropy mohou být příkladem pro moderní lesní hospodářství“. V nejvyšších polohách mezi Hochfichtem (Smrčinou) a Reischlbergem (Hraničником) stejně jako mezi Plechým a Trojmezím převládá subalpínský smrkový les.

Právě tyto nejvyšší polohy jsou však v posledních letech (od roku 1996) zdrojem stále většího množství problémů. Prvořadým cílem vlastníka lesů, kláštera Schlägl, je v těchto oblastech les zachovat, nikoliv hospodářsky využívat. Tyto oblasti jsou také rakouským lesním zákonem vyhlášeny jako ochranný les. Proto se také v rámci Sanačního projektu pro ochranné lesy zkoušely tyto místy až 200 let staré porosty zmladit podsazováním, protože přirozené zmlazení zde v nejvyšších polohách nad 1 250 m trvá velmi dlouho a je znesnadněno místními nepříznivými podmínkami.

Okolo Plechého až k Trojmezí a potom na bavorské straně vyhlásil Národní park Šumava jádrovou zónu (Trojmezí – Dreiländereck, prales o rozloze asi 600 ha). Ze strany národního parku se mluví o pralesu, přičemž k tomuto účelu použita kritéria by si zasloužila důkladné přezkoumání. Právě probíhající masové množení kůrovce v této jádrové zóně má dalekosáhlý dopad také na lesy na rakouské straně. Kůrovec hranice zemí nerespektuje. Na rakouské straně dochází kvůli zpracování kůrovcem napadeného dřeva k rozpadu porostů. Stejně procesy probíhají také mezi Trojmezím a Třístoličником na bavorské straně. Během příštích tří až pěti let se zde rozpadnou porosty tvořené starými stromy, se všemi následky s tím spojenými, jako je zvýšení eroze, nižší zadržování vody na holinách ve srovnání se zalesněným územím, obtížné zmlazování lesa, klimatické extrémny na vznikajících holinách.

Aby bylo možno trvale chránit sousedící porosty, je zpracování kůrovcem napadených stromů nutné. Ochranné zóny kolem jádrových zón Národního parku Šumava podél státní hranice nejsou v Česku, ale v Rakousku a v Bavorsku. A právě to je stav, který je nadále neudržitelný. Že masově rozšířený kůrovec už dorazil na státní hranici, je patrné z toho, že letos v červenci kůrovec nově napadl porosty na ploše více než 5 ha přímo na státní hranici. Les okolo Plechého na rakouské straně se kvůli kůrovci rozpadá; zůstává pouze otázka, kdy bude rozšiřování kůrovce zastaveno. Ekologické a ekonomické škody způsobené nezasahováním proti kůrovci v Národním parku Šumava jsou na rakouské a bavorské straně enormní.

Správa NP Šumava a ministerstvo životního prostředí v Praze našly v roce 2005 kompromisní řešení a rozhodly, že kůrovcem čerstvě napadené stromy na české straně, i v jádrových zónách,

budou v pásmu 200 m „asanovány“. Tato sanační opatření byla dohodnuta do konce roku 2007. Dosud k tomu bylo zjištěno, že sice k sanacím ze strany správy národního parku došlo, ale opatření nebyla prováděna naplno ani včas, takže došlo i přes zdánlivé zásahy k dalšímu rozšíření kůrovce. V srpnu tohoto roku prováděla správa národního parku zásahy proti kůrovci letecky s pomocí entomopatogenu *Boveria boveriana*. Experti na ochranu lesa Spolkového úřadu pro výzkum lesa a přírodních nebezpečí ve Vídni však toto opatření nepovažují za účelné. Také na bavorské straně existují podobné expertízy. Toto opatření není vhodné k tomu, aby zamezilo dalšímu šíření kůrovce.

Problémů kvůli sousedství s Národním parkem Šumava je mnoho a vedou k dalekosáhlým negativním dopadům na rakouskou a také na bavorskou stranu. V čem tyto problémy spočívají:

- První problém je komunikace a pro mne nepochopitelné rozhodovací postupy uvnitř i vně Národního parku Šumava. Tak například v roce 2005 bylo oznámeno, že příslušné ministerstvo udělilo správě povolení pro zpracování čerstvě napadených kůrovcových stromů. Toto zpracování však bylo zahájeno až v době, kdy bylo již příliš pozdě, a to z důvodu, že předtím nebylo k dispozici povolení ke vstupu do postižených oblastí. Dohody mají však smysl pouze tehdy, pokud jsou dodržovány, a to konsekventně a úplně.
- Druhý problém představuje samotné vyhlášení národního parku. NP Šumava byl zřízen v pohraničí v sousedství Bavorska a Rakouska, v dříve nepřístupném pohraničním pásmu. Lesy nebyly na toto vyhlášení národního parku připraveny. Mnohé porosty jsou nestabilní, a sice kvůli nedostatečné lesnické péči. Proto vykazují porosty podél tzv. Kalamitní svážnice hodnoty H/D, to znamená, že nejsou odolné vůči větru a následně vůči napadení kůrovcem, k čemuž také došlo. Také orkán Kyrill ze 17. ledna 2007 zde napáchal velké škody.
- Ke zřízení jádrových zón bezprostředně u státní hranice došlo bez zapojení dotčených sousedů. Ochrana sousedů a jejich práv je však například v zákonech o národních parcích v Rakousku i v Bavorsku pevně zakotvena, a je poskytována prostřednictvím odpovídajících 500–1000 m širokých ochranných zón. Zřízení jádrových zón při státní hranici bez ochranné zóny odpovídající šířky nezajišťuje ochranu sousedů a způsobuje tudíž problémy. Ještě k tomu je v těchto jádrových zónách praktikována ochrana přírodních procesů bez jakýchkoliv lidských zásahů.
- Je paradoxem ochrany přírody, když vše, co chceme postavit pod totální ochranu, musí být nejprve přírodou samotnou zničeno, aby se to stalo opět přirozeným. Nejpozději od doby velkoplošného rozpadu horských smrčín mezi Luzným a Roklanem v Národním parku Bavorský les už musí každý chápat, co se stane, když v těchto horských smrčinách nebudeme provádět žádná opatření proti kůrovci. Během velmi krátké doby se tyto obrovské lesní plochy změni na „suchý les“, ale bude trvat staletí, než se krajina opět zalesní.

V souvislosti s tím je nutno říci, že kvůli kůrovcové kalamitě v bezprostřední blízkosti hranice s Rakouskem a Bavorskem vznikly značné škody na lesích jiných vlastníků a také vlastníků. Tyto škody ještě nebyly ekologicky ani ekonomicky vyčísleny.

I v hospodářském lese můžeme docílit skrze cílená opatření přírodě blízké struktury lesa, k tomu nepotřebujeme kůrovce.

Problém na hranici mezi Smrčinou a Trojmezím nelze již řešit mezi Správou Národního parku Šumava a klášterem Schlägl na rakouské straně. Stal se natolik velkým problémem, problémem evropského významu, že může být vyřešen pouze na nejvyšší politické úrovni.

Je načase!

Kontakt

DI Mag. Johannes Josef Wohlmacher
lesmistr Lesní správy kláštera Schlägl v Rakousku

PŘÍBĚH O NÁRODNÍM PARKU BAVORSKÝ LES aneb „Nechme přece už jednou to právo stranou!“

... řekl bavorský ministr pro životní prostředí, zdraví a ochranu spotřebitele Dr. Werner Schnappauf v srpnu 2004 při obhlídce kůrovcem napadených lesů v nejvyšších polohách v rozšířené oblasti Národního parku Bavorský les Heinrichu Geierovi, předsedovi Občanského hnutí pro ochranu Bavorského lesa.

Heinrich Geier
Občanské hnutí pro ochranu Bavorského lesa
(redakčně upraveno)

Jako červená niť se tento výrok ministra táhne bezmála čtyři desetiletí trvající činností Správy Národního parku Bavorský les, které v roce 1970 bavorští zákonodárci svěřili zodpovědnost za asi 13 000 ha státních lesů mezi vrcholy Bavorského lesa Luzným a Roklanem podél hranice s Československem, dnešní Českou republikou. Lesní oblast, která od roku 1997, kdy bavorský parlament přiřadil k národnímu parku také státní lesy mezi Roklanem a Falkensteinem v oblasti kolem Zwieselu, zaujímá plochu více než 24 000 ha.

Následující příběh má ukázat, jak se nelegální experiment s přírodou vymkl kontrole, jak docházelo ke klamání a obelhávání obyvatelstva a jak se obcházely nebo účelově vykládaly zákony a předpisy tak, aby se zakryly chyby a špatná vyhodnocení a mohla být prosazena fanatická ideologie. Je to podivná historie, která ukazuje, jak státní správa nechává, řečeno ještě jednou slovy ministra Dr. Schnappaufa, *právo stranou*, když to poslouží jejím cílům.

Takto krásně všechno začalo...

Myšlenka národního parku v bavorsko-českém pohraničním pohoří, jejíž počátky lze vysledovat už v dobách před druhou světovou válkou, ožila znovu po letech nové výstavby a budování německého hospodářského zázraku v souvislosti se společenskopolitickými změnami a příklonem k ekologii. Především Hubert Weizierl, dnešní čestný předseda Svazu pro životní prostředí a ochranu přírody (BUND) a v roce 1987 zesnulý zoolog Bernhard Grzimek, který byl v letech 1970–1973 zmocněncem spolkové vlády pro ochranu přírody, dokázali nadchnout pro myšlenku národního parku v Bavorském lese bavorskou vládu, v jejímž čele byl tehdy ministerský předseda Alfons Goppel. Rok 1970 – Evropský rok ochrany přírody – se zapsal do historie Národního parku Bavorský les jako rok založení. Je příznačné pro tuto instituci, že právně-technické založení následovalo teprve o 22 let později, schválením nařízení o národním parku z června 1992. Zatímco první nařízení obsahovalo pouze zřízení správy národního parku a popisovalo její úkoly, teprve v nařízení z roku 1992 bylo stanoveno území, účel a cíle národního parku, stejně jako vymezení činností a zákazů pro správu parku a obyvatelstvo.

Od roku 1970 do roku 1983 šlo všechno dobře...

Komunální politici a obyvatelé byli nadšeni: (domnělý) první národní park v Německu byl založen v regionu, který patřil k neslabším. Vyhlička, že „*tato výjimečná krajina zůstane zachována i pro budoucnost*“ (slova tehdejšího bavorského ministra Alfreda Dicka při slavnostním otevření v roce

1970) byla nadějná a zajistila velkou akceptanci. První ředitel správy národního parku, Dr. Hans Bibelriether, slíbil, že „stromy v národním parku zestárnou a vyrostou do takových rozměrů, jaké si dnes nedokážeme představit“. Vybudovaly se silnice, muzeum a obory pro zvěř; národní park se stal objektem, kterým se mohli domácí chlubit, i atrakcí pro prázdninové hosty. Všichni akceptovali, že lesy budou postupně vyjímány z lesnického hospodaření a pečlivě přeměňovány tak, aby se vrátily do původního „divokého“ stavu. Počítalo se – v zájmu dobré věci – i se zákazy vstupů a s uzavřenými zónami, které omezí dosavadní volnost pohybu. Místní obyvatelé, horalové, měli za to, že jejich domov, jejich les je v dobrých rukou.

První pochybnosti...

Na jaře 1983 se Bavorským lesem přehnala silná bouře. V oblasti parku padlo 30 000 m³ dřeva, převážně smrkového. Každému bylo jasné, že vznikne velké nebezpečí pro les, nebude-li toto dřevo neodkladně odkorněno a zpracováno. Dr. Bibelriether měl rychle začít jednat jako plně odpovědný za lesy v parku, v souladu s příslušnými právními ustanoveními bavorského lesního zákona o boji proti škůdcům (které byly na území parku platné, protože právně park ještě neexistoval). Měl uvést do pohybu všechny páky, aby kůrovec, který našel v pokácených nebo poškozených stromech optimální líheň, neměl žádnou šanci masově se rozmnožit. On však nepodnikl nic, a nese tak jako první odpovědnost za velkoplošné a dosud nezastavené ničení lesů, které chtěl ještě při svém nástupu do funkce „*nechat zestárnout a vyrůst do nepředstavitelných rozměrů*“. Namísto pomoci lesu vyslal do světa neskutečnou zvěst, že ve své lesní oblasti – tehdy v rozporu se zákony – přenechává „*přírodu přírodě*“. On, který byl vládou ustanoven správcem více než 13 000 ha státního lesa, jednal protiprávně a v rozporu s jemu danou povinností.

Špatné ideologie...

Vedly jen k tomu, že se lesní škůdce mohl v oblasti národního parku víc a víc rozmnožovat. Poté, co nejprve chladná, vlhká léta zpomalila masové rozšíření kůrovce, ukázal se na počátku 90. let pravý rozměr lesní katastrofy, patrný i pro neoborníky. Lesníci, kteří předpovídali úplné odumření lesů v nejvyšších polohách, museli mlčet. Odpovědní činitelé, především ředitel národního parku Dr. Bibelriether, však stále chlácholili komunální politiky a obyvatelstvo falešnými a neúplnými informacemi. Každý rok oznamoval ředitel parku i správou najatí znalci a experti rozpad populace kůrovce. Opak byl pravdou. Kůrovec mohl nerušeně pokračovat ve svém ničivém díle a ničil hektar po hektaru, kilometr po kilometru horské lesy mezi Luzným a Roklanem. Bavorská vláda, která v této pseudoochráně přírody snad spatřovala i dobrý nástroj proti rostoucí síle ekologické Strany zelených, nepodnikla nic a zastřešila chybné jednání svým úřadem.

Žádné uznání chyb...

Místo, aby si konečně přiznali chybu a napjali všechny síly k zamezení vzniku dalších škod, tlačili Dr. Bibelriether, Hubert Weinzierl a další protagonisté této absurdní ideologie národního parku stále více na rozšíření národního parku o 11 000 ha v lesích okolo Zwieselu. Prosazovali, aby se ještě nedotčená lesní oblast mezi Roklanem a Falkensteinem dostala do rukou byrokracie národního parku. Tváří v tvář tisícům mrtvých stromů, které mohl každý spatřit okolo Luzného, hřebene Roklanu i na Roklanu samotném, kde se vytvořila už více než 1500 ha velká plocha mrtvého lesa, však tyto plány vyvolávaly u obyvatel v oblasti Zwieselu v zemském okrese Regen skepsi a obavy. Počáteční nadšení a souhlas pro národní park se změnilo v odpor, který se konečně v roce 1995 zorganizoval jako Občanské hnutí pro ochranu Bavorského lesa, čítající 1200 členů ze všech vrstev společnosti.

V žádném případě proti vůli obyvatelstva...

nebude národní park rozšiřován, ujišťoval všechny ministerský předseda Dr. Stoiber občanky a občany zemského okresu Regen ještě v červenci 1995, když za pomoci mediální kampaně usiloval o akceptanci rozšíření národního parku.

Obyvatelstvo dalo na vědomí svou vůli...

Zodpovědní komunální politici a obyvatelé Zwieselu a okolí vnímali pozitivně hospodářské a turistické výhody, které s sebou přináší národní park. Hluboko v nich však byl strach, že jejich lesnatá krajina mezi Roklanem a Falkensteinem po rozšíření parku neujde stejnému osudu, jaký potkal lesy ve staré části národního parku. Občanské hnutí iniciovalo podpisovou akci, která s 12 400 hlasy vyjádřila jednoznačné stanovisko obyvatelstva proti rozšíření parku. Městská rada ve Zwieselu stejně jako obecní rady v Bavorské Železné Rudě, Frauenau a Lindbergu hlasovaly proti rozšíření. Samotný okresní sněm zemského okresu Regen se s těsnou většinou vyslovil proti. V hlasování členů výboru bavorského lesního spolku, k němuž patří 20 000 členů, odmítlo poměrem 9:3 návrh zemského rady Heinze Wölfla, aby byl vysloven souhlas s rozšířením. Obyvatelstvo dalo najevo svou vůli! Přesto Bavorský zemský sněm rozhodl 1. srpna 1997 o rozšíření Národního parku Bavorský les.

V žádném případě prostor pro experimenty...

Parlament rozhodl o rozšíření území národního parku. Protest a odmítavé postoje obyvatelstva přesto měly svůj dopad. V jednoznačné dikci, která byla následně reprodukována v textu zákona, stanovil zákonodárce, že se v lesích nejvyšších poloh definitivně až do roku 2017 nebude konat jakýkoliv přírodní experiment a bude zachován stav těchto lesů:

Výňatek z „Nařízení o Národním parku bavorský les ve znění z 12. září 1997“

§ 14 Lesy nejvyšších poloh

- (1) *Lesy v nejvyšších polohách mají zvláštní ochranou funkci pro vodní hospodářství a jsou hodné ochrany jako genetický potenciál autochtonního druhu smrku rostoucího v chladném klimatu středních poloh.*
- (2) *Vhodnými přírodě blízkými opatřeními bude zajištěno zachování lesa v nejvyšších polohách v jeho podstatě a s jeho funkcemi.*
- (3) *V období do roku 2017 se musí bránit rozšíření kůrovcové kalamity do lesů v nejvyšších polohách mezi Falkensteinem a Roklanem.*
- (4) *V lesních porostech, které dosud vlivem kůrovce již odumřely, nebo jsou jím napadeny, bude probíhat proces přirozené obnovy lesa bez zásahů. Pokud se přirozená obnova plošně nebo dlouhodobě nedostaví, bude podporován vývoj pro danou lokalitu přirozené a vhodné struktury lesa.*
- (5) *Opatření podle odstavců 2 až 4 jsou samostatně rozpracována v plánu péče národního parku (§ 7).*
- (6) *Vývoj lesů v nejvyšších polohách bude vědecky dokumentován.*

* Poznámka: Autochtonní = původní; přirozeně vyrostlý v dané oblasti

Nařízení bavorského parlamentu...

Chránit a zachovat les v nejvyšších polohách mezi Roklanem a Falkensteinem nejméně příští dvě desetiletí! Toto nařízení dal bavorský parlament správě národního parku s sebou na cestu jako zákonný mandát při rozšíření národního parku. To znamenalo a znamená – přinejmenším pro lesy v nejvyšších polohách v rozšířené oblasti – jasné odmítnutí fráze „ponechat přírodu přírodě“, stvořené správou národního parku.

Vlny se začínají tišit...

Obyvatelstvo ve Zwieselu a okolí se smiřovalo s tím, že jeho les nyní bude podléhat správě národního parku. Bylo uklidněno tím, že požadovaná ochrana a zachování lesů v nejvyšších polohách je předepsána zákonem pro celá dvě desetiletí. K tomu bavorská vláda přislíbila velké investice do turistických zařízení, aby podpořila cestovní ruch. Bylo možné si představit, že se lze se správou národního parku dohodnout, i přesto, že rozšíření parku bylo nadiktováno shora a proti jasně vyjádřené vůli dotčených obyvatel.

Nedobrý pocit...

Postupně se ale stále častěji objevovaly známky toho, že i v rozšířené oblasti národního parku je něco špatně: lesy na Roklanu dále velkoplošně umíraly a také v oblasti Schachten v nejvyšších polohách mezi Roklanem a Falkensteinem byly stále více patrné škody způsobené kůrovcem. Karl Friedrich Sinner, který v dubnu 1998 převzal vedení správy národního parku od Dr. Bibelriethera, ale nehovořil – jak se dalo čekat – o boji proti kůrovci v nejvyšších polohách, ale o tom, že umírající les bude živnou půdou pro budoucí pralesy v národním parku. Mluvil o zmlazování lesních porostů, o právu kůrovce na život a o mezinárodních směrnících pro národní parky, které musí být dodrženy. A konečně mluvil bez obalu o tom, že dvě třetiny lesních porostů v rozšířené oblasti budou přeměněny na takzvané „přírodní zóny“.

Přírodní zóny...

V přírodních zónách se les ponechá sám sobě. Když bude napaden kůrovcem, nebude se konat žádný boj proti tomuto škůdci. Ještě starý ředitel parku krátce před svým odchodem prohlásil za přírodní zónu – coby svůj odkaz – dřívější přírodní rezervaci Zwieselter Filz, která se nachází v oblasti Schachten, tedy v lesích nejvyšších poloh v rozšířené oblasti. Ale i nový ředitel parku zde připustil neomezené rozšiřování kůrovce. Napadení, které se mezitím stalo velkoplošným, správa národního parku nejen nezabránila – jak jí zákon jasně nařizuje – ale s pomocí nepravdivých informací a protiprávního rozšiřování přírodních zón dalším množení škůdců napomáhala. Co k tomu řekl příslušný ministr Dr. Schnappauf, když se jej na tento neuvěřitelný nešvar zeptal právě v této oblasti Heinrich Geier, předseda Občanského hnutí, už je nám známo.

Ještě jednou připomenutí...

Bavorský sněm roku 1997 uzákonil, že se bude proti kůrovci v nejvyšších polohách mezi Roklanem a Falkensteinem bojovat. Lesy měly bezpodmínečně zachovány jako kulturní dědictví a také kvůli své ochranné funkci ve vodním hospodářství. Je to jednoznačné nařízení, prakticky bez možnosti jakýchkoliv pochybností, které mělo zajistit, aby se už nemohlo opakovat fiasko známé ze staré části parku. Přesto bylo stále patrnější, že se tímto nařízením správa národního parku v čele s Karlem Friedrichem Sinnerem řídit nebude. Toto zákonné ochranné nařízení bylo a je touto státní správou nejen přehlíženo, ale navíc i rozšiřováním „přírodních zón“ v lesích v nejvyšších polohách aktivně a systematicky porušováno! Také „přírodní zóny“ v lesích mimo nejvyšší polohy – pokud by nebyly s nejvyšší opatrností zajištěny tak, aby odtud kůrovec nemohl šířit do vyšších poloh – nemohou být s tímto zákonným nařízením v souladu. Je-li někdo zodpovědný za bezpečnost tankové základny a opravdu ji chce chránit, pak definitivně zamezí v okolí vzniku továren vyrábějících munici či pyrotechniku. Prolhaná politika „přírodních zón“, kterou uplatňuje správa národního parku, však podobný katastrofický scénář přímo podporuje.

Znovu hlasitý odpor...

Nový ředitel parku Karl Friedrich Sinner brzy ztratil kredit, který mu byl nejprve přisuzován. Občané v rozšířené části nechtěli a nechtějí přijmout fakt, že také jejich lesy stihne osud někdejších lesů na Luzném a Roklanu jen proto, že bude prosazena špatná ideologie národního parku. Občanské hnutí, jako mluvčí odporu proti této politice v národním parku, zaslalo v září 2003 po velkém veřejném shromáždění ve Zwieselu rezoluci bavorské vládě, ve které požadovalo, aby bylo ničení lesů a tím i domova obyvatel Bavorského lesa zastaveno. Městská rada Zwieselu a zastupitelstvo obce Lindberg v roce 2004 zamítly souhlas s vyhlášením dalších „přírodních zón“ ve svých komunálních územích. Konečně v dubnu 2005 poslalo Občanské hnutí bavorskému zemskému sněmu petici, ve které požadovalo zákonem nařízené zrušení „přírodních zón“ v rozšířené oblasti národního parku. Občané nechtějí dále trpět kvůli správních orgánů – budou se bránit!

Občanská práva v Bavorsku...

Ve výboru pro životní prostředí Bavorského zemského sněmu 24. listopadu 2005 bylo projednáváno více petic k národnímu parku Bavorský les určených k projednání na plénu, mezi nimi

i petice Občanského hnutí. Po bouřlivé diskuzi s frenetickými vstupy poslanců Bündnisu 90/Grünen a SPD o etice ochrany přírody rozhodl výbor hlasy členů CSU, že vyhlášení „přírodních zón“ s okamžitou platností bude možné jen tehdy, pokud s tím budou souhlasit všechny obce zastoupené v Komunálním výboru národního parku. Tento návrh rozhodnutí odhlasoval bavorský parlament na svém plénu 15. prosince 2005 beze změny.

Petice Občanského hnutí, jejímž předmětem bylo protiprávní zřizování „přírodních zón“ byla – už to známe – „ponechána stranou“ a bez dalšího vysvětlení označena za vyřízenou. Předsednictvu Občanského hnutí, které bylo přítomno zasedání výboru v Mnichově, nebylo řečeno jediné slovo... Občanská práva v Bavorsku!

Závazek pro správu parku?

Na konec: Rozhodnutím parlamentu bylo udělením komunálního práva veta konečně zamezeno protiprávnímu jednání správy národního parku při vyhlášení „přírodních zón“. Nebo snad ne? Už pár dní po rozhodnutí pléna se přihlásil ke slovu ministr Dr. Schnappauf a oznámil prostřednictvím svého ministerstva, jakýmsi dekretem, že komunální právo veta nemůže být uděleno, protože závěry Komunálního výboru národního parku mají pouze doporučující charakter. Jinými slovy: Co je mně a mému úřadu do toho, o čem si rozhodl parlament. Budeme pokračovat ve své cestě a měnit i les v rozšířené oblasti na tutéž divočinu, jaká vznikla ve staré části parku již na ploše velké přes 4000 ha... Podle motta „Nechme už konečně rozhodnutí zemského sněmu stranou!“

Už to stačí!

Obyvatelé bavorsko-českého pohraničí živil po mnoho generací les a dodnes v souladu s lesem žijí, s jejich lesem. Les je součástí jejich historie, součástí jejich identity. Je legitimním právem lidí postavit se proti tomu, když je toto kulturní dědictví – bezdůvodně a oproti všem slibům – ničeno cestou byrokracie v národním parku. Lidé v Bavorském lese neodmítají národní park. Avšak požadují takový park, kde budou lesy chráněny a zachovány a postupně přiváděny do přirozeného či přírodě blízkého stavu. Takovým způsobem, jak se to provádělo odborně, pečlivě a úspěšně ještě dávno před tím, než se zrodily experimenty v národním parku, vymyšlené od psacího stolu. Lidé v Bavorském lese nechtějí dál akceptovat národní park, který dopustí velkoplošné zničení jejich prastarých lesů kůrovcem výměnou za bezcenné evropské diplomy. Budou bojovat proti ministrovi a vedoucím úřadů, kteří se domnívají, že si mohou právo jednoduše přivlastnit, tak dlouho, jak bude třeba. Lidé vědí, že jsou to svému lesu dlužní.

Pokračování nekonečného příběhu

Stanovisko Občanského hnutí za ochranu Bavorského lesa k návrhu bavorské vlády ke změně Nařízení o národním parku Bavorský les.

30. 6. 2007

Obecná část: Shrnutí

A Obecný a morální aspekt politického záměru

Úmysl a návrh bavorské vlády změnit Nařízení o národním parku Bavorský les nemůže nalézt žádný souhlas. Návrh na změnu musí být odmítnut v zájmu dotčeného obyvatelstva, protože odporuje slibu, který mu byl dán už více než před 10 lety a v roce 1997 byl uzákoněn jako náprava dosavadní praxe. Zákon¹ a sliby byly politikou přírodních zón ze strany správního úřadu a vlády pokračováním ve staré politice brzy porušeny.

¹ Nařízení je zákon v materiálně-právním smyslu a kvůli svému významu bude také takto označováno, zvláště když zemský sněm spolupracoval na Nařízení o národním parku.

B Hospodářský aspekt

Záměr je nutné zamítnout také z hospodářsko-politických důvodů. Zpustošení krajiny proměnou v nepřístupnou divočinu s nejasně definovaným cílem a ztráta možnosti vytvořit přirozené a přírodě blízké lesní porosty nejsou žádoucí faktory, ani pro cestovní ruch. Tímto způsobem obhospodařovaný region nemůže být atraktivní v soutěži s jinými rekreačními oblastmi pro cílové skupiny orientované na cestovní ruch a rekreaci. To platí především s ohledem na rozvoj v sousední české oblasti, kde se jedná a plánuje s menším důrazem na ideologii a fantazie o přírodních zónách, ale s větším smyslem pro realitu.

Speciálně k doktríně nezasahování proti kůrovci, které má být změnou dosavadních pravidel po uplynutí pevně vymezené doby s konečnou platností uzákoněno, je třeba z vědeckého hlediska poznamenat: V 80. letech minulého století otiskly nejvýznamnější regionální noviny v souvislosti se škodami na lesích titulky: „*Umře-li les, umře také cestovní ruch.*“ Pregnantně tak vyjádřili reakci návštěvníků. Takový, pro region katastrofální, výsledek nelze vyvážit tím, že zde nyní bude prostřednictvím programu ochrany přírody postaráno o kůrovce, který se díky činnosti speciálního správního úřadu v takzvaných přírodních zónách stále masivněji šíří. Vědecky je takové jednání už dlouho a s narůstající jistotou na základě nejčerstvějších zkušeností považováno za nepřijatelné.

C Právní aspekt

Takto jasně formulovaný záměr, prosazovaný metodami totalitní byrokracie za použití pevně dané „*lhůty k vyřízení*“ při rozšiřování tzv. přírodních zón, by byl v rozporu s původní koncepcí národního parku. Týká se to především všech ustanovení Nařízení o NP z roku 1997, která požadují prodloužení vykonávání opatření v zájmu zachování lesů v nejvyšších polohách v případě, že to bude věcně a odborně uznáno za potřebné.

Nařízení o národním parku by si tím samo odporovalo, což by způsobilo jeho neplatnost, nebo celkové přepracování, či stanovení nových pravidel. Situace by se v tomto ohledu mohla stát napjatou, pokud by nebylo v krátké době rozhodnuto o budoucnosti, neboli o zajištění zachování dosud existujících lesů v nejvyšších polohách bavorského lesa.

Občanské hnutí pro ochranu Bavorského lesa se nebude podílet na pokračování klamání obyvatelstva o skutečném významu tohoto záměru. Do roku 2017 je boj proti kůrovci v zájmu ochrany nejvyšších poloh bezpodmínečnou povinností. Od tohoto data není zasahování proti kůrovci podle seriózního výkladu dosud platných pravidel ukončeno. A už vůbec není od tohoto data zasahování proti kůrovci zakázáno, jak se tvrdí. Naopak. Také po tomto termínu existuje povinnost zasahovat proti kůrovci podle obecných pravidel platných pro správu národního parku – stát je zodpovědný za zabezpečení podmínek pro život občanů, což se týká i zachování funkce a stavu lesů v nejvyšších polohách pro zajištění vodního hospodářství ve smyslu § 3 odst. 1 a § 14 odst. 1 a 2. Především lesy v nejvyšších polohách, tvořené smrkem vhodným do studeného klimatu, mají být z tohoto důvodu zachovány v „*přirozeném*“ či „*přírodě blízkém*“ stavu. To vše se má dít za pomoci odpovídajících „*přírodě blízkých*“ opatření (§ 14 odst. 2) „*za použití vědeckých poznatků*“ (§ 3 odst. 2) – a nikoliv výčtem byrokraticky stanovených kroků, jak mají být lesy „*postupně uvedeny do přirozeného, člověkem neovlivňovaného stavu*“.

Správa národního parku nemá splnit nějaké dané kvóty za pomoci byrokratických předpisů, především ne prostřednictvím plánovací ideologie s názvem „*přírodní zóny*“ v zájmu ideologicky zabarvených experimentů, nebo se hnát za důkazem prestiže v podobě pochybných mezinárodních diplomů. Naopak má vědeckou cestou zajistit v kulturní střeoevropské zalesněné krajině dosažení ideálního a konečného cíle - zachování porostů s geneticky vhodnými druhy stromů, které se obejdou bez zásahů člověka. Tento cíl, realizovatelný teprve ve vzdálené budoucnosti a podmíněný odpovídající činností měl na mysli zákonodárce, který stanovil základní zásadu, že „hlavním“ úkolem správy národního parku je zachování lesních porostů v estetice střeoevropské lesní krajiny (zelených a pro vodní hospodářství funkčních). Taková jsou ustanovení v § 3 odst. 1 nařízení o NPBL z roku 1997.

Jinými slovy: Žádná kulturní krajina nemůže být zpustošena z důvodu, aby se zde vytvářela bez historických a kulturních souvislostí nová „*divočina*“. Naopak je třeba krásu a zvláštnost kulturní krajiny „*zachovat s jejích přírodním a přírodě blízkým ekosystémem*“ (§ 3 odst. 1 odpovídající

čl. 8 bavorského zákona o ochraně přírody), aby se stala odolnější a postupně byla uvedena do stavu „pokud možno“² blízkému přírodě. Podle představ zákonodárce mají pak tyto přirozené a přírodě blízké lesní ekosystémy odolat „*působení přirozených přírodních sil a nerušené dynamice biocenózy*“ (§ 3 odst. 1) Zda je to realistické či ne, nechme stranou. Samotná regulace divočiny v § 13 hovoří proti, především však hovoří proti všem fantaziím o přírodních zónách.

Zmíněné chápání textu § 3 Nařízení o národním parku, a to už v původní podobě tohoto nařízení z doby založení parku v roce 1992³, odpovídá slibům, které byly dány obyvatelstvu již před založením parku, i tomu, jak obyvatelstvo tyto sliby chápalo.

Už od doby větrné kalamity v letech 1983/85 a také po založení národního parku (1992) mělo obyvatelstvo stále více důvodů protestovat proti zanedbávání povinnosti bojovat proti kůrovci a proti přehlížení nebezpečí a následků vyplývajících z neomezeného rozšiřování kůrovce pro smrkové porosty a také pro privátní lesy⁴. Nebudu zde blíže rozebírat, jaká směsice tvrzení, slibů a hesel (Ponechat přírodu přírodě) jim přitom byla předkládána.

V roce 1997 každopádně byla protestujícímu obyvatelstvu přislíbena korektura dosavadní praxe správy parku, jejíž jednání bylo podle nařízení o národním parku z doby založení v roce 1992 jak neplněním stanovených povinností⁵, tak protiprávní. To se uskutečnilo v souvislosti s rozšířením národního parku jako protislužba obyvatelstvu za souhlas s rozšířením parku. Tato protislužba byla vzápětí zpochybněna za pomoci myšlenky přírodních zón, údajně požadovaných IUCN, a za dalšího vyvolávání infantilního hesla „Ponechat přírodu přírodě“ – a nyní má být zcela znehodnocena, viz výše pod písmenem A.

Tyto sliby vlády i ministerského předsedy jsou prokazatelné v mnoha listinách⁶, vyjádřeních, oznámeních a sděleních, zdokumentovaných přímo nebo v tisku⁷. Po bouřlivé debatě v zemském sněmu byl rozhodnutím zemského sněmu z 10. 7. 1997 prezentován obyvatelstvu program pro budoucnost národního parku jako demokratický a zákonem zajištěný: Ochrana porostů byla potvrzena nejen v dosavadní formě. Byla přijata jako výslovná povinnost v § 13 (podnět náměstka předsedy vlády). Pro nejvyšší polohy byl program ochrany specifikován § 14 ve věcné a systematické součinnosti s § 3 odst. 1 a 2 a konkretizován na příkladech. Doposud uplatňovaná praxe se však neúnavně držela starých kolejí.

Vládní návrh jde proti smyslu základních hodnot stanovených v platném Nařízení o národním parku. Zjevně směřuje k tomu, aby se legalizovala dosud uplatňovaná protiprávní praxe pod heslem „přírodní zóna“, pokračující i po novelizaci v roce 1997 a jí navzdory – jen skrze uzákonění tohoto pojmu „přírodní zóna“ se lze pokusit tuto praxi hodnotit zpětně i budoucnu jako odpovídající zákonu. Nutnost přijetí tohoto implantátu se odvolává na národní a mezinárodní směrnice. Z těchto důvodů předložený návrh na změnu Nařízení o národním parku Bavorský les se v každém ohledu tímto diskvalifikuje a diskredituje své iniciátory.

(K jednotlivým právním aspektům obecně i konkrétně viz dále ve zvláštní části odůvodnění pod C).

D K použité metodě při novelizačním záměru

1. Předchozí posudek je nutný, protože návrh je předkládán v očekávání, že obyvatelstvo by po letité desinformaci o obsahu platného nařízení základní změnu nařízení ani nezpozorovalo a bez odporu by ji přijalo. V tom případě by byla dosud protiprávní praxe nezasahování proti kůrovci „legalizována“ a pro budoucnost by znamenala povinnost nezasahovat jako účel jednání, které se řídí nařízením národního parku. V této formulaci je jasný rozpor mezi nařízením o národním parku a přírodní zónou (v § 12a), protože přírodní zóna nemůže pojmově rozlišovat mezi účelovým jednáním a nezasahováním, ale pouze mezi ovlivňováním jako takovým a nezasahováním, přičemž poslední ovlivnění (na 75 % plochy) je účelové. Účel nařízení o národním parku by byl se správním jednáním logicky i prakticky v protikladu.

² To, že systematické používání výrazu „pokud možno“ v čl. 8 bavorského zákona o ochraně přírody, jakož i v § 24 bavorského zákona o ochraně přírody (nově) vylučuje radikálnost a fundamentalismus ve stanovování cílů pro národní parky, je neustále přehlíženo.

³ Všechna předchozí nařízení zemského sněmu měla čistě správně organizační charakter (VGH 9 N 97.2686).

⁴ Protože se přírodní zóny sloužící jako chovné zařízení pro kůrovce podle všech předpokladů ukázaly jako nepřijatelné také kvůli poškozování majetku majitelů lesů, zde z časových důvodů nebude dále uváděno, ale je třeba se o tom zmínit.

⁵ Viz Eberhard Sinner, poslanec, protokol zemského sněmu z 10. 7. 1997.

⁶ Například zmiňuji „Zprávu o slyšení a výkladu k novelizovanému Nařízení o Národním parku Bavorský les“ tehdejšího ministerstva lesů ze 13. 11. 1996 (příloha 16 k petici z 19. 9. 2005, citovaná v podání (viz www.bayerwald-schutzverein.de)). Dokument potvrzuje také management parku a nejvyšších poloh jako dlouhodobý úkol, stejně jako Eisenmannův článek (viz dole C6.1.2.6).

⁷ Viz podklady pro text petice a žaloby předložené ministerstvu.

2. Zde popsaný způsob potvrzuje část A i B a odůvodnění v části A návrhu. Lze zde jasně rozpoznat, že Bavorská vláda k odůvodnění zamýšlených změn v tomto dokumentu bez okolků použila hrubě falešné a matoucí informace, jimiž je obyvatelstvo již dlouho přesvědčováno. Když odůvodnění uvádí, že ministr Dr. Schnappauf už dlouho „dává jasně najevo“, že bavorská vláda „při rozšiřování přírodních zón na 75 % území národního parku se drží mezinárodních ustanovení“, je nutno říci, že taková „mezinárodní ustanovení“ neexistují – ani jako zákon, ani jako směrnice IUCN, a pokud vůbec něco podobného existuje, tak jedině jako protiklad (viz k tomu jednotlivě ve zvláštní části pod C).
3. Každopádně lze tento záměr při pokračování šíření zmíněných desinformací a nesmyslů označit za právně chybný výkon profese, k němuž může dojít jedině tehdy, když se věcná správnost, rozum a koncepce nahradí ideologií a doktrínou, která zničí každý racionální, společnosti prospěšný koncept. Zvláště zřetelné je u tohoto záměru jeho opomíjení zájmů obyvatelstva. Ze zkušeností z diskuze o kůrovci má přitom reálnou šanci být posuzován a přijat jako pouhá redakční změna. Jde především o opomíjení plánu rozvoje regionu, který stanovuje obecné cíle pro celé území pro rozvoj oblasti včetně národního parku a jeho okolí (§ 7 odst. 1 věta 3, § 6 odst. 1 a 2 Nařízení o NP 1997). § 6 platného Nařízení o národním parku má být v souvislosti s tímto opomíjením plánu rozvoje regionu vyškrtnut. Tím bude odstraněn například i odst. 3 § 6, který zní: (odst. 3) „*Je třeba brát zřetel na zájmy místního obyvatelstva s ohledem na zajištění vyvážených životních a pracovních podmínek, především na rozvoj podnikání a cestovního ruchu, zlepšení výnosů z lesnictví a zemědělství a rozvoj dopravní infrastruktury.*“ Toto nařízení platné pro celé území je zohledněno i v § 7 platného Nařízení o NP z roku 1997. Pokud bude tento plán rozvoje regionu opomenut, pak se to následně odrazí i v Plánu péče o národní park. (Komentář: S vyškrtnutím § 6 a „redakční úpravou“ Plánu péče národního parku odpadají jakékoliv ohledy na životní a hospodářské podmínky obyvatelstva v budoucnu).

Další pokračování nekonečného příběhu...

Věděli jste, že tzv. přírodní zóny, zřízené a nyní plánované jako nařízený vynucený program bavorským ministerstvem životního prostředí a jeho zvláštním správním úřadem, správou národního parku, spočívá v podstatě na dvou pilířích, z nichž první je založen na procesním podvodu a druhý představuje jasnou lež?

Poté, co bavorská vláda i přes naše jasná, ale dosud opomíjená varování zřejmě nechce přestat porušovat své sliby dané obyvatelstvu a hodlá nahradit zákonná ustanovení v platném Nařízení o národním parku programem přírodních zón, znamenajícím ochranu a podporu rozmnožování kůrovce, je nejvyšší čas objasnit obyvatelstvu tyto dva pilíře této politiky přírodních zón. Omezíme se zde nejprve na tyto dva body.

1. K procesnímu podvodu:

V září 1997, několik měsíců po novelizaci nařízení národního parku, podali vlastníci pozemků v enklávě Waldhäuser žalobu k Bayorskému soudnímu dvoru, v níž požadovali prohlášení Nařízení o národním parku za neplatné. Žaloba směřovala proti spolkové zemi Bavorsku. Žalobci uvedli, že ochranná zóna (alespoň) 500 m při hranicích jejich pozemků není dostatečná k tomu, aby poskytl jejich lesům ochranu před kůrovcem. Argumentovali (oprávněně), že kůrovec může uletět i vzdálenost 6–7 km, v jednotlivých případech až 19 km. K tomuto pak bylo v rozsudku uvedeno: „*Odpůrce (Svobodný stát Bavorsko) namítl, že podle poznatků bavorského zemského úřadu pro lesní hospodářství, především na základě zkušeností z kůrovcové kalamity 1992/1993 je pufráčnická zóna široká 500 m dostatečná. Potvrdili to i experti („Kůrovcová problematika v Národním parku Bavorský les“, 1998). (Rozsudek 9 N 97 2686 z 15. 9. 1999, str. 18).*

Při dotyčném sympoziu se skutečně odborníci shodli na následujících závěrech:

„Rozšíření na sousední smrkové lesy lze zabránit jen s vynaložením vysokých nákladů na intenzivně prováděné sledování ochranné lesní zóny národního parku stejně jako

v porostech sousedících s národním parkem“ (Kůrovcová problematika v Národním parku Bavorský les“, vyd. Bavorský zemský úřad pro les a lesní hospodářství, s 9).

„Spolupráce soukromých vlastníků lesa v boji proti kůrovci v sousedních lesích, tzn. jejich připravenost učinit vše, aby se proti kůrovci účinně postupovalo, je nepostradatelná pro celkový úspěch ochranných snah“ (Symposium, závěry, s 14).

To znamená: Protože kůrovci je lhostejné, jestli žere soukromé nebo státní lesy (které mimochodem také patří občanům), škodí přírodní zóny majitelům lesů skrze rozšiřování škůdců, což je poškozováním vlastnických práv: Kromě toho je každé, byť intenzivní ochranné opatření, orientující se pouze na 500 m širokou zónu, směšné. Tak nějak se vyjádřil jeden anglicky hovořící účastník odborného symposia. Také jednohlasné stanovisko kompetentního odborného grémia, které se vyjádřilo k problematice na požádání bavorské vlády na přelomu let 1997/98, uvádí, že přírodní zóny se smrkovými porosty znamenají jistý zánik všech smrkových porostů v národním parku, pokud se zde nebude zasahovat proti kůrovci. Přitom je jedno, jestli se proti kůrovci přestane zasahovat teď, v roce 2017 nebo 2027: Přírodní zóny jsou finálním ničivým programem pro smrkové lesy v Bavorském lese. V nejvyšších polohách je zničení v dohledné době definitivní, ačkoliv zákonodárce v § 14 odst. 4 věta 2 platného nařízení o národním parku v nejvyšších polohách staré části parku původně počítal s podpůrnými opatřeními ke znovuzalesnění. To už se zavedením přírodních zón také definitivně nebude možné.

Zde je ještě nutno poznamenat: Protože přes všechny tyto skutečnosti je obyvatelstvo drze a neúnavně vyzýváno k souhlasu s přírodními zónami, je třeba s ohledem na skutečnost zmínit, že soudní dvůr při svém tehdejší rozhodování důvěřoval korektnímu a pravdivému přístupu úřadu a neprováděl žádná vlastní šetření. Tímto způsobem vznikl rozsudek, který by při správném a pravdivém přístupu k otázce důkazů jistě vypadal jinak. Bez ohledu na to byl a je tento rozsudek zneužíván k tvrzení (právně nesmyslnému, ale přesto), jehož následky jsou zřetelně katastrofální, že soudní dvůr potvrdil politiku přírodních zón prováděnou speciálním správním úřadem jako správnou. Tímto způsobem se také současný změnový návrh ministerstva životního prostředí stává projektem, jehož podklady byly vytvořeny podvodným způsobem. Tehdejší žalobci jako první museli nést náklady prohraného procesu. Uvidíme, k jakým dalším důsledkům, jež bude muset nést samotné obyvatelstvo, to ještě povede.

Tímto jsme u lži č. 2:

Totíž u tvrzení, že směrnice IUCN (právně se ovšem jedná o doporučení tohoto svazu) požadují přírodní zóny, aby mohl být uznán národní park.

K tomuto tvrzení zde můžeme říci, že ten, kdo je jeho autorem, jedná proti nejlepšímu vědomí a svědomí, pokud směrnice četl a pochopil. Druhá možnost může být taková, že tato tvrzení byla úmyslně zkomolena a má se za to, že voliči/občané a celé obyvatelstvo trpí poruchou čtení. Podrobně k tomu v části C2 „Pohádka o mezinárodních ustanoveních“, str. 54/55 našeho stanoviska k návrhu Ministerstva pro životní prostředí, zdraví a ochranu spotřebitele ke změně platného Nařízení o národním parku – také v sekci „Aktuelles“ na našich webových stránkách.

V každém případě nyní víme:

Takto vypadá vládní program, jehož návrh odpovídá výroku zde zmíněného ministra: „Nechme přece už jednou to právo stranou!“

Kontakt

Heinrich Geier

Občanské hnutí pro ochranu Bavorského lesa

Spitzhieselweg 8, D-94258 Frauenau

www.bayerwald-schutzverein.de

ŠUMAVSKÝ NÁRODNÍ PARK KRYJÍ PŘEVÁŽNĚ HOSPODÁŘSKÉ LESY!

Ing. Josef Jelínek
Prachatice

Víc jak tři staletí probíhalo na českém jihu zalidňování krajiny, jemuž historie právem přiřkla název „**kolonizace agrární**“. V 15. století sahalo souvisle obydlené území zhruba k úpatí vzdouvajících se horských hřbetů, jejichž straně odedávna kryly hercynské pralesy. Rozhraní lze přibližně vyznačit čarou směřující od Hartmanic k Rejštejnu a po Losenici a Zlatém potoku k Vimperku, dál k prudkému ohbí Blanice a po jejím klikatém řečišti ke Knížecímu Stolci, po Olšině a Vltavě až k Vyššímu Brodu. Jestliže neměla kolonizace na chudším podhorském pomezí skončit, bylo nutné plody ze zúrodněné krajiny nahradit podobně atraktivními dary lesu. Proto zvali Rožmberkové od 16. století kolonisty na Sumavu sliby, že budou moci „**dřeva z lesů ku stavbě i pálení brát a pastvy bez zábran užívat**“. Jenže takové územně blíže nevymezené privilegium časem umožnilo kupř. lidem z Volar, že lesy až za Stožcem „*sekali*“, stromy na Zátoni „*pálili*“ a voly v lesích kolem svého městečka rozložených pásli. Pokud žil řídce rozptýlený „*lesní lid*“ i za uváděným rozhraním, nebyly pralesy ve své rozloze a vývoji omezovány. Vícehlavé rodiny obývaly chýše podél potoků postavené, kde ženy o domácí zvířectvo a děti pečovaly, muži v lesích stromy káceli, divokým včelám z klátů medové plásty odkrajovali, ryby v potocích lovili a stezky do sjízdného stavu upravovali. Když však uhlíři po sobě paseky zanechávali a „*pexídři*“ z kůry záměrně zraňovaných stromů smůlu škrábali, tehdy začínal pozvolna nadcházet konec šumavským pralesům.

Po Bílé Hoře dostali Eggenberkové od Ferdinanda II. za poskytnutou finanční a politickou podporu s vévodským predikátem i krumlovské panství. Tato po moci a bohatství bažící aristokracie sužovala poddaný lid robotami a hrabivě přenechávala sklářům pralesní zásoby. O tři vladařské generace později, za ovdovělé Marie-Arnoštky Eggenberkové, se v lesích rozmohly tak neobvyklé nepořádky, že si i lesmistr Raymon ve svém služebním raportu z 20. května 1713 zhruba takto postěžoval:

„Poměry v lesích jsou strašně! Písaři umožňují sklářům kácet dříví kdekoliv se jim zachce, hajní povolují odběratelům vyklízovat neodvětvené stromy i z mlazin, které mají sloužit zvěři jako kryt. Manipulace užitkové hmoty se provádí tuze plýtvavě – ze smýcených stromů sotva jeden či dva špalky jsou oddělovány, zatímco hrubé zbytky po těžbě zůstávají ležet nevyužity u pařezů. Silné listnáče jsou zcizovány k domácí výrobě hospodářského nářadí, cejchů bývá zneužíváno k pokoutnému odvozu dříví z lesů. „Štubenforst“ (výsada z doby rožmberské) je kácen nejen ku spotřebě osídlencům, ale i k nekalému kupčení. Dobytek sklářů se potuluje bez dozoru po lese, spásá listnaté nálety, kopyty odírá kořání smrkových tyčovin a mění mokvající úžlabiny v bažiny. Když myslivci na zjištěné nešvary poukazují, neváhá je podřízený personál ohrožovat pažbami. Je na čase, aby byl v lesích zjednáán pořádek, má-li se alespoň někde kouska kvalitního dříví ještě zachovat“.

Jak Marie-Arnoštka na toto oznámení reagovala, se neví; dá se však předpokládat, že o veškerém dění zpravovala svého synovce Adama Františka Schwarzenberka, potenciálního dědice jihočeských držav. Když bezdětná vévodkyně krumlovská 3. 4. 1719 zemřela, ujal se její synovec správy nově nabytých dominií a jsa znejistěn zmiňovanými poměry, vyslal svého lesmistra Dreschera do prostoru horního povodí Vltavy, aby tam vyšetřil skutečnou situaci. Zpráva, kterou inspekční lesmistr knížeti předložil, byla obsahově shodná s Raymonovou stížností. Adam František, strachuje se o osud hvozdu pomezí Šumavy, pověřil ještě koncem roku lesmistra Koydla funkcí dozírajícího jízdního myslivce nad horními revíry a vybavil ho pravomocemi k obnovení služební disciplíny i k redukci skláren.

Když dvacetiletý kníže Josef Schwarzenberg přejímal po smrti svého otce Jana (1789) správu nad provozem svých panství, nemohlo mu ujít, že otcovo úsilí v zalesňování zpustlých holin ochabuje. Zkoumaje příčiny nedostatků, zjistil, že hospodářská správa ve shodě s knížecím přáním prémie za kultivaci holin vyplácí, že však nepřihlíží k rozdílné obtížnosti prací. Revírníci naopak reagovali na rovnostářský přísun peněz tak, že zabuřeněle řediny nepodsazovali, ale do výkazů o prováděném zalesňování zahrnuli celou výměru nárostů, ačkoliv je jen bodově doplňovali síjí. Energický „vladař“ vyjevil, že mu zalesňování starých holin a způsob oceňování prací nevyhovuje, a proto počínaje od 10.10.1801 vyjmul lesy z pravomoci hospodářského úřadu a začal lesnický resort spravovat sám.

Za osvícenského absolutismu vyvolal prudký vývoj industrializace nebývalý zájem o suroviny, takže i šlechta začínala doceňovat hodnotu svých lesů. Hlavními odběrateli šumavského dříví byli doposud uhlíři, skláři a popeláři, kteří toulavou těžbou ochuzovali původní pralesy o jedle a listnáče na pomezím pruhu od Frymburka po Prášíly. Koncem 18. stol. zrychlovalo kácení stromů používání ručních pil a dopravu vytěžené hmoty zlevnilo plavení dřeva. Urození majitelé lesních latifundií cíleně zplaňovali šumavské stráně, rozčleňovali rozlehlé lesní bloky a nahrazovali pralesy (400–600 plm/ha) smrkovými monokulturami (800 až 1000 plm/ha). Neměli bychom neuváženě odsuzovat naše předky a přiznejme, že i dnešní ekonomové vybavení tehdejšími znalostmi o biologii lesů by jednali podobně.

Merkantilisté prosadili dravou holoseč namísto zdlouhavé obnovy podúrovňové, neboť lesníci v té době ještě nedokázali oponovat fakty, že častý nezdar přirozené obnovy netkví v jejím principu, ale v příliš kvapném těžebním tempu. Protože sběr lesního osiva z místních zdrojů – ač časem někdy i sesterskými statky z Čech (Hluboká, Protivín, Třeboň, Kounov) i z Rakouska (Murau) podporovaný – nestačil pokrýt potřebu předpokládaných „*meliorací*“ (zalesňování), docházelo nutně k nákupu kultivačního materiálu od firem typu Steiner, Jenewein, Gebauer, Steingaeser atp., kterým nikdy nebylo zatěžko deklarovat každou dodávku kultivačního zboží za *šumavský produkt*. Tak došlo většinou k narušení čistoty genofondu „*šumavského smrku*“, který lze podle údajů o pohybu lesního osiva (1770–1887) hodnotit jako původní – 60 %, problematický – 27 % a nevhodný – 13 %.

Schwarzenberské lesní hospodářství na Šumavě dosahovalo věhlasu na přelomu 18. a 19. století, kdy se projevovalo vynikající umění českých lesníků, jako byli Rosenauer, Heyrowský, Matz, Janovský a zejména John. Právě on utkvěl v paměti lesnické veřejnosti svými nevšedními způsoby, jimiž měnil smrkové monokultury v druhově a vzrůstově rozmanité, pralesům podobné lesy hospodářské. Už ve středně starých porostech vytínal z růstového procesu vtroušené, vzhledově nevhodné typy smrků. Pokud ve smrkových tyčovinách nacházel do korunové úrovně se tlačící mladé buky, kleny nebo jiné listnáče, rozvolňoval energicky jejich stísněný korunový prostor. V lokalitách, kde ojediněle klíčící nálet naznačoval vhodnou dobu k zahájení přirozené obnovy, připravoval v předstihu tzv. „*klíčiště*“, kde prokopáváním povrchu plošek (50 x 50cm), aby se minerální zemina a živná měl vhodně promísily. Jestliže podle jeho představ v připravených porostech nedošlo včas ke zmlazení, vkládal do upravených ředin kotlíky o průměru na 1–2 výšky stromů, kam podle stupně zastínění skupinovitě vysazoval jedli nebo buk a zbývající osluněnou plochu přenechával sousedícím smrkům ke zmlazení. Tak vznikaly ony dotehdy nepoznané „*zmlazovací třídy*“, které jsou dodnes považovány za pralesy. Význační lesníci hodnotili kladně mistrně rekonstruované plochy šumavských lesů, mezi nimi také franský lesmistr Loeffelholz. 17. 12. 1832 otiskl v časopisu „*Algemeine Forst und Jagdzeitung*“ článek, kde hned úvodem odepřel většinu porostů pralesní charakter a prohlásil je za lesy hospodářské.

V 19. století byla Šumava už dostatečně zpřístupněná, kdy po vybudovaných vývozních cestách a narovnaných potočních korytech pronikaly i k méně navštěvovaným tratím razantní vzdušné proudy. V těsninách nabývaly větry na síle a zanechávaly po sobě jednotlivě i skupinovitě vyvrácené stromy. V období let 1834–1839 bylo ve vimperských lesích zjištěno cca 22 000 plm rozptýlených polomů. Na zavadající kůře nezpracovaných kmenů se začínaly objevovat malé kopečky pilin dosvědčujících probíhající žír lýkožroutů. Když se koncem ochranné ležérnosti krom odlupující se kůry začínaly červenat i souše „*nastojaté*“, bylo přikročeno k těžbě „*broukovic*“ a smrků mechanicky poškozených. Celkem bylo za šetřené období vytěženo 223 000 plm kůrovcové hmoty. Raporty o výši zdravotních zásahů byly úměrné ochranným aktivitám revírníků. Jestliže se na Lipce projeví příliš hrozivě (135 600 plm), byl žír na Mlynářovicích skoro zanedbatelný (1322 plm). Důsledky z prodlení asanace a udržování porostní čistoty se do budoucna stalo impulsem k pravidelnému sledování škod.

Podobně, jak u panské režie vimperské, došlo také v sousedních lesích volarských k polomům. Podle odhadu tam padlo cca 17 000 plm kmenovin. Když odmítavý přístup k asanaci u „volarských“ setrvával, přestože na ležících kmenech se už odlupovala kůra, přikázala vrchnost městu Volary, aby namísto pohodlné nečinnosti byly do konce ledna 1837 všechny polomy zpracovány. „Oprávnění měšťeni“ odmítli podřídit se příkazu vrchnosti ohánějící se námitkou, že „**les si pomůže sám.**“

Když další povětrí překrylo ležící stromy novými vývraty, byla likvidace polomu už neodkladná. Během pěti let bylo vytěženo 150 000 plm kůrovcového dříví, zčásti také dřevokazem a hnilobou zasaženého. Jak byli asi překvapení bláhoví Volaráci, když podceňované nebezpečí kůrovců se změnilo v realitu ekonomických ztrát?

Roku 1963 byla vyhlášena Chráněná krajinná oblast Šumava o rozloze 163 000 ha a v areálu její působnosti vznikl na základě vládního rozhodnutí 20. března 1991 z převážně dobře udržovaných lesů hospodářských Národní park Šumava o výměře 68 520 ha. Pro účely odstupňované péče byla plocha parku členěna na **I. zónu** (13 %), **II. zónu** (83 %) a **III. zónu** (4 %). Původní občas vystřídané managementy držíce se hesla „**les si pomůže sám**“ zaváděly všeobecně systém „**bezzásahovosti**“, a tím se i vědomě zříkaly povinnosti komukoliv se zodpovídat za své „**nekonání**“. Ignorovaly i známou zkušenost, že pomezí hospodářské smrčiny je zapotřebí pravidelně ochránářsky kontrolovat, nebraly na vědomí ani možnost ohrožení cca 1 300 000 plm smrkových kmenovin lýkožroutem smrkovým, z klidu je také nevyrušily roje lýkožroutů posílené o imigrující brouky z Bavorska, přestože zlomy a vývraty po větru a sněhu vytvářely v pravém slova smyslu „**hnízdíště**“ pro podkorní hmyz. Na dotaz lesníků ze státní správy, jak hodlají řešit ochranu sousedních lesů před kůrovcovým ohrožením, řekli parkoví badatelé suverénně:

„Nijak! Pro nás má kůrovec tutěž badatelskou hodnotu jako smrk.“

Když do roku 1994 napadení lesů lýkožrouty dosáhlo katastrofického rozsahu, jmenoval ministr pro životní prostředí takové vedení NPŠ, (Žlábek - Hladilin - Čech - Zatloukal), které bylo schopné zodpovědně plnit obsah deklarace vyhlášené v roce 1992 na světovém zasedání OSN v Rio de Janeiro:

„Hrozí-li nenapravitelné poškození životního prostředí, nesmí být nedostatek vědecké jistoty zneužit pro odklad účinných ochranných zásahů.“

Co o zatvrzelé bezzásahovosti minulého režimu řekli význační vědečtí účastníci, pozvaní 10. 4. 1997 do Vimperka k mezinárodnímu rokování o tom, jak tlumit hrozivý stav kůrovců?

Zásadní je, aby les plnil stále svou funkci, a proto není možné nechat ho zahubit kůrovci! Představa o pozitivní úloze lýkožroutů je v dané situaci naivní. Dnešní vytěžené holé plochy jsou daní za počáteční riskantní experimentování. (Prof. Ing. Mrkva, CSc. z LDF MZLU v Brně).

Pro hrozící gradaci kůrovců jsou sanitární zákroky nutným preventivním opatřením. Zásahy do lesů se však nemohou omezovat jenom na zvládnutí kůrovcového problému. Stejnou váhu má také obnova rozpadlých porostů formou zalesňování holin ekologicky vhodnými dřevinami, jak žlábkův management cílevědomě uskutečňuje. (RNDr. Ing. Nováková, CSc. z Ústavu ochrany lesů v Praze)

Lesní ekosystémy zařazené do druhé zóny NPŠ jsou lesy hospodářské. Oproti prvním zónám se vyznačují menším odolnostním potenciálem. Stádium rozpadu porostů přechází buďto kontinuálně do fáze obnovy, nebo do stádia druhotné sukcese. Druhý typ obnovy v ekosystémech Šumavy použitý může trvat 200, ale i více let! (Prof. Ing. Dr. Stolina, DrSc. ze Slovenska).

Nezbytná asanace kůrovcových ohnisek probíhala efektivně v druhých zónách a zároveň s ní také zalesňování vznikajících holin dřevinami původní pralesní skladby. Vše se dělo za souhlasu Vědecké rady NPŠ a v souladu se směrnicemi IUCN umožňujícími v období prvních 10 až 30 let vkládat do lesů umělé zásahy s cílem co nejdříve se přiblížit charakteru lesů I. zón. Když někteří zaměstnanci parku začali s aktivisty Hnutí DUHA rušit úsilí asanačních čet, došlo k ojedinělým personálním úpravám. Postižení spustili za podpory tisku a televize (Bezouška, Holub, Just) agitaci o imaginárních snahách vytvářet jakýsi „**etiketní park**“. Jsouce o biologii kůrovců málo informovaní, prohlašovali někteří z nich, že lýkožrouti odjakživa na Šumavě byli a stále budou a pokaždé ustoupí včas i bez pomoci lidí do intaktního pozadí.

V roce 2004 byl odvolán pracovně i odborně úspěšný Žlábkův management a byl nahrazen ministerským příkazem bezzásahovým kolektivem. Je logické, že úřední pečeť otištěná na dekretu o vyhlášení Národního parku nemůže naráz prohlásit hospodářské lesy za pralesy. Bylo by **„hříchem proti Bohu a svědomí“** (A. F. Schwarzenberg), aby lesy druhých zón byly šmahem zařazovány do prvních zón. Nebylo by také vhodné šířit „*dohady*“, jako by dnešní parkový smrk byl geneticky nezávadný. Je naopak velmi potřebné, aby byly v terénu vyhledávány zbytky původního šumavského smrku, jak se o to za svého působení v NPS pokoušel Ing. Hladilin.

Dnes se už prakticky ukazuje, že počínání současného managementu je zcestné a že není schopné ochránit šumavské hvozdy před úplným zničením kůrovci. Lze dokonce slyšet názor místních lidí, že dnešní „*odžlábkované*“ (Just) vedení s ulehčením přivítalo uragán Kyrill, který pomůže zakrýt coby *Deus ex machina* dosavadní nezodpovědné experimentování. Většinou si široká laická veřejnost nepřeje, aby Šumava postrádala svou přirozenou lesní zeleň pro příštích 200 až 300 let !!!

(Podrobnější údaje naleznete v publikaci Ministerstva zemědělství a ÚHÚL: Jelínek: Od jihočeských pralesů k hospodářským lesům Šumavy).

Kontakt

Ing. Josef Jelínek
Leptáč 20, 383 01 Prachatice

ŠUMAVA – OHROŽENÁ ZELENÁ STŘECHA EVROPY

Ing. Jaroslav Mentberger

člen Společnosti pro trvale udržitelný život (STUŽ)

Lesníci mohli dříve pečovat o les po všech stránkách: Těžili, pokud nebyla kalamita, pouze v zimě. Na sněhu, šetrně k životnímu prostředí, vytěženou dřevní hmotu přibližovali k odvozním místům. Těžební zbytky prodávali v dražbách s časovou podmínkou včasného odvozu, aby bylo možné bez zábran zalesňovat. Starali se zároveň o myslivost, udržovali v zájmu zdárného hospodaření únosné stavy zvěře. Tehdy totiž platilo, že kam nepřijde lesník, přijde myslivec a naopak.

V době minulého režimu došlo bohužel k velikým změnám: Došlo k rozdělení výkonu pěstění a těžby, tím vznikly daleko větší a obtížněji zvládnutelné lesnické obvody. Výkon myslivosti byl, až na malý počet výjimek, svěřen mysliveckým společnostem. Protože většina členů těchto společností má především zájem o trofejovou zvěř, počty zvěře stoupají – pro nerovnováhu pohlaví. S tím zákonitě souvisí zvýšené škody na lesních porostech. Málo se střílí zvěř „škodná“. Pro vysvětlení – to jsou především lišky, pročež se snížily stavy drobné zvěře, jako je zajíc, bažant, tetřívka apod.

Před patnácti lety byl vyhlášen NÁRODNÍ PARK ŠUMAVA (NPŠ). Byl vyhlášen v lokalitě, která byla v předminulém století postižena řadou živelných katastrof. Při tehdejší snaze zalesnit postižené území v co nejkratší době byly k tomuto účelu použity sazenice z celého území tehdejšího mocnářství, a tak se na nynější území Národního parku Šumava dostaly i genotypy nížinných smrků, nevhodné pro tuto oblast. Nebyly vysazovány listnáče, protože po jejich dřevu již nebyla poptávka.

V době totality byly části nynějšího NPŠ „za dráty“ nebo u „drátů“ a hospodaření v takovýchto porostech bylo velmi obtížné. K tomu přišlo několik sněhových a větrných kalamit, což vedlo ke zvýšení výskytu dřevokazného hmyzu (především kůrovců). Velikou tragedií pro hospodaření v takto kalamitou postiženém území je stanovisko ekologů: Kůrovec je lékařem lesa a kdo se kůrovce snaží hubit, je dle divadelního kritika a ekologisty PhDr. V. Justa fachidiot.

V současné době má široká laická i odborná veřejnost zájem o zachování nepoškozeného životního prostředí (ŽP). Proto řada nadšených jedinců – amatérů – v různých občanských sdruženích (OS) chrání, nebo se pokouší chránit životní prostředí. Někdy i jinak, než je lesu a přírodě jako celku prospěšné. Nejsou to ekologové, jsou to ekologové neznající dynamiku rozmnožování škůdců lesa, vazby v ekosystémech, zejména v narušených ekosystémech, a tak někdy jejich snažení vyústí do katastrofických konců. Někteří třeba doopravdy věří, že dolet kůrovců je maximálně 200 metrů, jak nedávno zaznělo v ekologické besedě v televizi (Dr. Jakub Hruška – předseda vědecké sekce Rady NPŠ).

Řekněme si tedy stručně, co by měl znamenat pojem **ekogramotnost**.

Gramotnost je schopnost číst a psát, čímž se jedinec stává osobností, přestává být pouhou schránkou pro nutné metabolické pochody, má již „svůj“ vztah k životu, ke svému okolí a pouze na něm pak záleží jaký je ten jeho vztah bude.

Ekogramotnost je typem základního vzdělání, majícím přímou návaznost na životní prostředí (ŽP). Má několik základních složek:

- Jedinec musí mít odpovídající přírodovědné vzdělání o vazbách, fungování, vztazích a závislostech.
- Je třeba pochopit a chápat přírodní zákonitosti, což je nutné pro správné postoje a aktivity.
- Každý si musí uvědomit, že „I JÁ JSEM“ pouhá součást ŽP!

Teprve potom je možné starat se o nápravy napáchaných škod na ŽP a starat se zasvěceně a moudře o nápravu.

Lidstvo napáchalo a páchá v ŽP mnoho pošetilostí:

- kácení deštných pralesů
- rozorání „celin“ v poměrně nedávné době na Sibiři dalo vznik prachových bouří až na Ukrajině
- těžba uranové rudy vyplavováním kyselinou sírovou u Mimoně vedla ke znehodnocení krajiny na stovky let
- likvidace mokřadů, rozsáhlé meliorace regulací toků, vykácení remízků
- produkce skleníkových plynů.

V neposlední řadě škodí různé „izmy“. Je veden boj proti spalování fosilních paliv *již téměř vyčerpaných*, ale zároveň sílí odpor proti využívání jaderné energie. Je bohužel zdržováno budování dálničních obchvatů měst. Důvody odkladů byly a jsou většinou „ ekologické“. Labe nebude splavněno pro ekologicky výhodnější nákladní lodě, důvodem je kolonie bobrů v povodí. Důsledkem jsou tisíce kamionů, zbytečně putujících na špatných silnicích.

Pilíře ekogramotnosti

Poznání = vzdělanost = znalost přírodních zákonitostí. Vědět, co byla a je evoluce, co je přirozený zánik druhu. Jen tak je možné nepodlehnout různým demagogiím některých hnutí (politických i jiných). Nepodlehne pak různým klamavým propagacím o výrobcích přinášejících štěstí: vysavač prachu, který si sám velí, automaty, které za nás uvaří, automobily na jednu sezónu...

Kritický způsob myšlení = schopnost ubránit se polopravdám, demagogii, populizmům, módním trendům, třeba popularizaci vegetariánství, motivovaného někdy jako projev lásky ke zvířatům. (Námítka: *V přírodě jsou přece důležitou složkou cenóz predátoři (přirození nepřátelé) i všežravci, mezi něž patří i člověk. Predátoři jsou důležitou složkou všech cenóz – vždyť kdyby třeba v Africe nebyli lvi a jiné šelmy, přemnožili by se pakoně, zebry, antilopy a nebylo by pro ně dost potravin. Kdyby nebyla sluněčka, pestřenky a další predátoři, přemnožily by se mšice... Řekněte si upřímně: když na vás sedne komár, nebo se přisaje klíště – pravděpodobně zabijete tyto „hosty“, i když třeba jste vegetarián a milovník zvířat.*)

Ekovzdělanost = chápání, co je životní prostředí = vědět, kam v životním prostředí patříme. Člověk přece při své činnosti není vždy škůdce, může být i spolutvůrcem. Příkladem (dost vzácným) může být třeba Jakub Krčín z Jelčan a jeho soustava jihočeských rybníků. V 17. a 18. století vznikla „česká barokní krajina“, příkladem může být mikroregion Kuks a další. Jsou to skvosty a budou jistě zachovány. V současné době lze rekultivovat zdevastované oblasti po povrchové těžbě uhlí, možná i okolí Bezdězu po opravdu surově nelidské těžbě uranové rudy tlakovým vyplavováním kyselinou sírovou. Lze nyní obnovovat mokřady, remízky, nebesáky, protože již nepotřebujeme tolik zemědělské půdy jako za totality, a nadto k tomu dnes máme výkonnější odrůdy na polích....

Úvaha: Co je horší a nebezpečnější? Válka, nebo zničené životní prostředí? Obojí je výslednicí násilí! Ale: válka vždycky musí skončit!! Mělo by lidstvo šanci přežít v totálně zničeném životním prostředí? Asi ne! Jsou „malé hrozby“, ohrožující zatím pouze relativně malé regiony. Příkladem může být současná pohroma Šumavy, lépe řečeno její části. Za jedno desetiletí kůrovec zničil lesní porosty na stejné ploše, jako nedávno vichřice v Tatrách. V Tatrách devastaci lesa způsobil orkán, v NPŠ člověk. Tatry vyvolaly vlnu solidarity, sešly se nemalé finanční dary. O NPŠ vysílá Česká televize podivné pořady v cyklu Nedej se a podobných, tisk i rozhlas informují – zatím – jinak, než vyžaduje současná kůrovcová kalamita, která ohrožuje i lesy protestujících sousedních států.

Ekologisté organizovaně bránili zásahům proti škůdcům lesa: příznivci Hnutí DUHA pod vedením MVDr. J. Bláhy se přivazovali ke stromům, z nichž se chystal vylétnout kůrovec. Jejich záměr se bohužel zdařil, dospělí brouci vylétli a napadli další stovky a tisíce stromů... *Z každého napadené-*

ho stromu se vyrostou vždy tolik kůrovců, že zničí ještě v témž roce nejméně dvacet dalších stromů. Kdo bude nakonec zodpovědný za konečný katastrofický výsledek?

Prvé velké rokování o kůrovcové pohromě v NPŠ bylo svoláno Společností pro trvale udržitelný život (STUŽ) na Novotného lávku dne 7. ledna 1997. Garantem setkání byl Ph.Dr. Ivan Rynda, v úloze veřejného žalobce proti „nepravostem“ lesníků vystupoval divadelní kritik PhDr. V. Just. Setkání trvalo plných pět hodin, ve vedení pracovního panelu chyběl světový znalec kůrovců, prof. Ing. A. Pfeffer, kterého do diskuse přizval prof. Ing. J. Jeník, stejně jako RNDr. V. Skuhravého a několik dalších. Podnětem tohoto semináře byl článek z Literárních novin s názvem Kalamita od PhDr. V. Justa. Na tento článek reagoval tehdy hlavní zastávce bezzásahové strategie proti kůrovcům Ing. K. Spitzer z Jihočeské univerzity již 19. 8. 1996, ze kterého vyjímám: „O neexistující kalamitě jsem se dozvěděl až z novin. Na Šumavu jezdím studijně pravidelně, včetně Moravských slatí...“. Stejně jako ostatní zastávci bezzásahovosti proti kůrovcům z téže univerzity se tohoto semináře však nezúčastnil. Napjatou atmosféru v závěru semináře uklidnil další panelista – Ing. I. Míchal – po jednom z útočných projevů PhDr. V. Justa slovy: „Někteří ochránci přírody si počínají jako blízcí příbuzní při návštěvě operačního sálu, kde skupina chirurgů rve z těla přítelova krvavé kusy tkání. Tu příbuzní operovaného pacienta z nemocnice unesou v klamně naději, že jej tak zachrání.“ Komentáře k tomuto setkání v tisku mohli publikovat pouze ekologisté, lesníci byli odmítáni většinou s poukazem, že nejsou členy redakcí oslovených novin, což se podstatně nezměnilo až do dnešních dnů.

V roce 1999 se podařilo RNDr. V. Skuhravému přesvědčit tehdejšího ministra ŽP M. Kužvarta, aby povolil zásah proti kůrovcům alespoň v těch nejkritičtějších místech NPŠ. Ministr pak za toto povolení získal od ekologistů potupnou cenu, nazvanou „ROPÁK ROKU“. Později směli horolezci, obratní dřevorubci a žáci lesnických škol odkornit alespoň „na stojato“ kůrovci napadené stromy, ale většinou bohužel až v době, kdy kůrovci byli ve stadiu, že i v oloupané kůře mohli dokončit vývoj...

V okolí parku začaly Státní statky prodávat budovy a pozemky četným zájemcům – nikoli bývalým zaměstnancům. Ceny jsou nízké – přestože tyto lokality začínají být zajímavou rekreační oblastí pro obyvatele naší republiky i pro obyvatele sousedních států.

V televizi byla již řada diskusních programů, kde proti většině nadšených laiků (=ekologistů) obhajoval nutnost zásahů proti kůrovcům zpravidla pouze jeden osamělý lesnický odborník. Jeho slova téměř vždy velice záhy přerušoval moderátor i ostatní účastníci panelu.

STUŽ uspořádal dne 4. listopadu 2003 další seminář s názvem „Národní park Šumava, jak dál“, který moderoval Čestmír Klos. V panelu seděli: MVDr. J. Bláha za organizaci Hnutí DUHA, vedle náměstka z ministerstva ŽP RNDr. L. Mika a RNDr. Vopálkové. Dále prof. K. Prach z Jihočeské univerzity, prof. D. Povolný a řada dalších. Za lesníky zde byli pouze Ing. V. Krečmer a Ing. V. Zatloukal. V převážně ekologickém publiku seděli osamoceně prof. J. Jeník a předseda o. s. Šumava 21 Ing. J. Štich. Záznam tohoto semináře se mi podařilo publikovat ve ZPRAVODAJI STUŽ 1/2004. Tento článek velmi příkře odsoudil místopředseda STUŽ Ing. K. Jech. Nelíbilo se mu zejména, že jsem v článku polemizoval – mimo jiné – s příspěvkem prof. D. Povolného, který kůrovce přirovnal k výlevům lávy na Etně. Tam dle něho „moudří“ Italové s lávou nebojují, lávou pokryté pozemky se nesnaží zalesnit, nechávají to na přírodě, aby se sama „postarala“... Láva se po ztuhnutí již – na rozdíl od kůrovců – dál nešíří. Kůrovci z jednoho na jaře napadeného stromu ještě tentýž rok založí novou generaci, a ta stačí napadnout a zahubit dvacet, někdy i více dalších stromů.

Prof. K. Prach překvapivě prohlásil, že rašeliniště jsou v některých lokalitách užitečnější než lesní porosty. Marně mu z publika oponoval prof. J. Jeník. Ing. V. Krečmer obhajoval nutnost zachování lesa, který je důležitým regulátorem srážek a současně brání erozi. Dokazoval na řadě příkladů, že pod odumřelými lesními porosty vznikají takzvané „mrazové díry“, kde jsou podmínky znovuzalesnění daleko obtížnější než na smýcených plochách, pokud ovšem je pod těmito odumřelými stromy zalesnění vůbec možné.

Největší počet vstupů do diskuzí měl reprezentant Hnutí DUHA, MVDr. J. Bláha, který na nevidaném množství transparentů předváděl bujnou a přirozenou (!) obnovu lesa při současné obhajobě nezasahování proti kůrovcům. Ozval se RNDr. V. Skuhravý: „Nemohu souhlasit se srovnáváním NPŠ s chráněným územím v Bavorsku, kde je jiné porostní složení (věkové i druhové – s hojností listnáčů) a jiná expozice.“ Marně se snažil prezentovat údaje z monografie LÝKOŽROUT SMRKOVÝ a jeho kalamity (Vydal AGROSPOL s. r. o. 2002, ISBN: 80-7084-238-5, 196 stran, 125 vyobrazení.)

Bylo založeno Občanské sdružení Šumava 21. V jeho řadách jsou především lesníci. Před časem vydalo prohlášení, že po dvanácti letech existence NPS došlo k podstatnému zhoršení stavu lesů Šumavy, ze kterého vyjímám: „Nesouhlasíme se současným oficiálním přístupem k ochraně přírody v NPS, reprezentovaným Ministerstvem životního prostředí (MŽP). Považujeme záměry MŽP, podporované Hnutím DUHA, za mylné a nebezpečné, ohrožující samu podstatu šumavských lesů.“

Dne 8. září 2004 zaslal bavorský ministr zemědělství a lesnictví dopis ministrovi zemědělství ČR s názvem: „Boj proti kůrovci v NPS“, ve kterém kromě jiného konstatoval, že počínaje rokem 2004 byly v ČR zastaveny zásahy proti kůrovci v dvousetmetrovém příhraničním pásmu, čímž se stala obrana proti kůrovci na bavorské straně nemožná a neúčinná, což je po vstupu ČR do EU nepatřičné. Dopis končí slovy: „Prosím, abyste se zasadil o vyřešení tohoto problému.“

Dne 25. června 2006 byl uspořádán VIII. Sněm lesníků ČR: ŠUMAVA – ZELENÁ STŘECHA EVROPY. Zpráva o tom vyšla v témže roce v časopisu LESNICKÁ PRÁCE č. 7. Dne 24. května 2007 byla uspořádána v prostorách Národního zemědělského muzea na Letné interdisciplinární konference, nesoucí název „Šumava - Konflikt člověka a přírody“. Sborník z této konference je dosud v tisku.

Kůrovec ale hrozí dál, a tak vědci z Jihočeské univerzity, konkrétně profesor Zdeněk Landa, oznámil novinářům, že objevil nedaleko pramenů Vltavy na Šumavě houbu nesoucí název *Beauveria bassiana*, kterou po namnožení bude možné hubit kůrovce, což bude pro ŽP šetrnější, než jakýkoli insekticid. (Vyšlo v *Mladé Frontě DNES* 17. 8. 2007.) Již v roce 1922 se o této houbě, jako o možném pomocníkovi proti obtížnému hmyzu zmiňuje ve Francii Faitant Cancour. V roce 1981 vyšla v Moskvě publikace: Garibov V. L.: V carstev gribov, nakladatelství Lesnaja promyšlenost. V roce 1985 tuto knihu přeložil Jan Dienstbier, pod názvem *Houby* ji vydalo Lidové nakladatelství Praha (304 stran). Zde je citace ze str. 62: „Je naprosto jasné, že mnohé houby parazitují na různých druzích hmyzu, včetně tak nebezpečných, jako jsou housenky bekyně velkohlavé (...) i na mnohých dalších = broucích, mšicích, mouchách, sarančích a jiných škůdcích zemědělských plodin. Vědci se pokusili využít parazitické houby k ochraně proti škůdcům člověku užitečných rostlin. (...) Byla nalezena houba velice perspektivní, *Beauveria bassiana*. Je schopna napadat více než 70 druhů hmyzu, vyvolává jejich onemocnění = muskaridii (...). Z houby byl zhotoven přípravek nesoucí název BOVERIN, určený k boji s takovými nebezpečnými druhy hmyzu, jako je mandelinka bramborová, obaleč jablečný, osenice ozimní, pilatka hrušková, plošticím škodícím na pšenici apod. V současnosti (*tedy již v roce 1981 v tehdejší SSSR!*) je zpracována technologie průmyslového získávání BOVERINU.“

Pro rok 1990 (*tištěno v roce 1989*) vydalo tehdejší Federální ministerstvo zemědělství a výživy československé socialistické republiky Seznam povolených přípravků na ochranu rostlin 1990. Zde byla uvedena poprvé registrace přípravku **BOVEROL**, účinná látka: *Beauveria bassiana* s určením proti mandelince bramborové. K zajištění dostatečné účinnosti bylo předepsáno využití tohoto biopreparátu jako tankmix s insekticidem DECIS. Výrobce BOVEROLU bylo Jednotné zemědělské družstvo Budoucnost Blatnice. V témže roce byla v tomtéž Seznamu povolených přípravků na ochranu rostlin uvedena další variace biopreparátu s účinnou látkou *Beauveria bassiana*, a to pod názvem **BOVEROSIL** s určením do prázdných zemědělských a potravinářských skladů proti skladištním škůdcům. K zajištění dostatečné účinnosti byl předepsán tankmix s insekticidem ACTELLIC 50 EC. Výrobce BOVEROSILU bylo Jednotné zemědělské družstvo Svornost Vladislav.

V roce 1955 byly registrace obou insekticidních přípravků s účinnou látkou *Beauveria bassiana* ukončeny a zbytky přípravku v zemědělství byly předány Státním lesům – do spotřebování nepotřebných zásob. Od této doby, tedy od roku 1955 již biopreparáty s úč. látkou *Beauveria bassiana* nejsou v ČR registrovány a nejsou již tudíž používány.

Snaha zahájit aktivní boj s kůrovci v NPS – i když s poněkud archaickým preparátem, je snad dobrým znamením, že již také někteří ekologisté konečně chápou vážnost situace v NPS a že snad konečně dojde, nebo snad již dochází k racionalizaci úvah, „jak dál s kalamitou v NPS.“

Vždyť přece naděje umírá poslední!

Doplňková literatura

Národní park ŠUMAVA a jeho ohroženost kalamitním přemnožením kůrovců LESNICKÁ PRÁCE 2006, ISBN 80-86386-73-2: 44 str.

Nepříznivé osudy lesního hospodářství – dopisy ministrům Mze a MŽP, předané dne 7. května 2007.

Životní prostředí a činnost člověka V roce 2003 vydalo Mze ČR v ČZT s.r.o. Letohradská 48 ISBN, 80-7804-7: 21 str.

Záznam ze semináře STUŽ s tematikou: Národní park Šumava a jak dál ze dne 4. listopadu 2003. ZPRAVODAJ STUŽ 2004, č.1: 17-20

Kontakt

Ing. Jaroslav Mentberger
člen STUŽ
Na Kuthance 5, Praha 6

POMATENÁ IDEOLOGIE A JEJÍ AKCEPTANCE

Adolf Huger

Občanské hnutí pro ochranu Bavorského lesa

Ideologie způsobily ve všech dobách velké neštěstí, pokud byly doprovázeny slepým fanatismem. K takovým lze bezpochyby zařadit pro Národní park Bavorský les zcela nevhodnou ideologii „Ponechat přírodu přírodě“. To totiž znamená, že se nebude smět bojovat ani proti kůrovci, nejnebezpečnějšímu lesnímu škůdci, a ten bude moci bez omezení konat své ničivé dílo. Takovou radikální ideologii lze uskutečnit pouze v rozlehlých a řídko osídlených zemích, ale ne v uzavřené lesní oblasti v hustě osídlené zemi. U nás patří les k domovu mnoha lidí, je prostorem pro odpočinek a volný čas a je součástí identity Bavorského lesa. Kromě toho má tento horský a vysokohorský les enormní význam jako ochranný les, zásobárna vody, zdroj kyslíku a likvidátor škodlivého CO₂.

Ze 14 německých národních parků je pouze ve třech uplatňována strategie „Ponechat přírodu přírodě“: NP Bavorský les, NP Berchtesgaden a NP Jasmund na Rujáně.

„Kůrovec využívá šanci století“, tolik výrok ředitele Národního parku Bavorský les Sinnera. Dosud vznikly 4 000 hektarů plochy mrtvých lesů a bude to pokračovat, dokud nebude sežrán poslední smrk. Smutným výsledkem ctižádostivého ekobludu je děsivý lesní hřbitov, který je každé 4 roky vyznamenán evropskou medailí. Ministr lesů Miller oslavuje toto ocenění jako „vyjádření skutečnosti, že národní park může sloužit za vzor“. Za vzor ano, ale jako negativní příklad toho, jak se to nemá dělat! Ministerský předseda Stoiber chválil práci prvního ředitele a zakladatele lesní katastrofy, Dr. Bibelriethera, jako „ambiciózní projekt ochrany přírody, který Bavorsku dělá všemnu čest“. Opak je pravdou!! „Copak jsou Bavorští tak hloupi, že si nechají zničit svůj krásný les!“, volá poutník na vrcholu Luzného.

Vskutku nelze nazývat ochranou přírody to, co vede k poškození přírody. Celý horský les mezi Roklanem a Luzným, někdejší přírodní klenot v Evropě, je jedna pustina s mrtvým lesem! Úsměvně pak působí vyjádření Karla Friedricha Sinnera: „Kůrovec má také právo žít.“ Nemají snad toto právo také stromy? Kdo je důležitější, krátce žijící lesní škůdce, nebo staletý lesní ekosystém? Odpověď je při zdravém lidském rozumu jednoznačná. Jen při pokrouceném chápání přírody dostává přednost kůrovec.

Dělá se všechno pro to, aby obyvatelstvo uvěřilo této pomatené ideologii. Říká se tomu akceptance. Nesmírným propagandistickým úsilím a jednotlivými výroky se zastánci této ideologie pokoušejí získat lidi pro „novou divočinu“. Bavorský stát vydává i přes prázdné pokladny na ideologii ničící les a na správu mrtvých lesů ročně 11,5 milionu eur (asi 23 milionů DM) z peněz vybraných od daňových poplatníků.

Nepochopitelně existuje mnoho občanů, kteří tuto zmatenou ideologii národního parku podporují, nebo k ní mlčí. Lze je rozdělit do následujících skupin:

1. Všichni politici, především bavorská vláda, kteří národní park v této formě chtěli a kteří chtěli zatajit její nesmyslnost.
2. Všichni, kteří jsou závislí na národním parku podle hesla: Koho chleba jíš, toho píseň zpívej.
3. Všichni, kteří z národního parku profitují a očekávají od něj výhody.
4. Všechna média, pro něž je důležitější „politická korektnost“ než věcné zpravodajství, nebo jejichž spolupracovníci jsou „zelení“.

5. Všichni pochlebovači vrchnosti, kteří mají nízké sebevědomí.
6. Všichni ekologičtí fanatici s pokřiveným vnímáním přírody.
7. Všichni lhostejní a pasivní členové společnosti, kteří bezmyšlenkovitě přijímají všechno, co se jim předkládá.

Avšak všichni ti, kteří mají opravdový srdečný vztah k přírodě a pro které je živý, nikoliv mrtvý les součástí kvalitního života a jejich vlasti, nebudou pro tuto akceptanci získáni. Občanské hnutí na ochranu Bavorského lesa bude tak dlouho bojovat, dokud bude tato pomatená ideologie v národním parku prosazována, to znamená, dokud se nezačne bojovat proti kůrovci tak, jak je to pod hrozbou pokuty až 25 000 eur vyžadováno od jiných vlastníků lesa. Národní park nesmí zůstat chovným zařízením pro kůrovce, protože tím se zničí celý smrkový porost Bavorského lesa a už zde žádné další smrky nevyrostou. Pro lesního škůdce není 500m ochranné zóny v národním parku žádnou překážkou. Právě tak je nutné znovu zalesnit holiny ve vysokých polohách, kde se nevyskytuje žádné přirozené zmlazení.

Staňte se i vy členem našeho občanského hnutí a pomozte nám, aby náš krásný Bavorský les nebyl zcela zničen.

Kontakt

Adolf Huger

Občanské hnutí pro ochranu Bavorského lesa

Spitzhieselweg 8, D-94258 Frauenau

www.bayerwald-schutzverein.de

NÁRODNÍ PARK ŠUMAVA A VEŘEJNÝ ZÁJEM VYMEZENÝ PRÁVNÍM RÁMCEM

Ing. Jiří Štich
Šumava 21, o. s.

V poslední době se v tisku přetřásá požadavek hejtmana Jihočeského kraje Jana Zahradníka, respektive Rady Jihočeského kraje, aby o dalším vývoji NP Šumava jednala vláda a vláda rozhodla, co je na Šumavě veřejným zájmem. Nutno připomenout, že o veřejném zájmu v NP Šumava již bylo rozhodnuto dokumentem, kterým byl NP Šumava vyhlášen (NV č. 163/91 Sb.), a posléze i zákonem č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Oba tyto právní dokumenty deklarují veřejný zájem ve smyslu zachovat a zlepšit stav přírodního prostředí Šumavy, a to zejména uchováním a obnovou přírodních systémů.

Jestli v NP Šumava po více než 16 letech jeho existence došlo k naplnění tohoto deklarovaného veřejného zájmu, je na posouzení každého z nás. Já si to nemyslím. Z vlastních zkušeností vím, že si to nemyslí ani většina běžných návštěvníků, ani většina odborníků. Tisk nás však informuje o opaku. Opakovaně píše o zvyšujícím se zájmu o tento ojedinělý středoevropský experiment, o tom, jak „užaslí návštěvníci“ opakovaně navštěvují Šumavu, aby toto „ohromné divadlo přírody“ mohli sledovat. Takovéto názory se však opírají jen o tendenční a účelové průzkumy. Jako příklad uvedu anketu Hnutí DUHA, která proběhla u Pramenů Vltavy o letošních prázdninách. Na zavádějící otázku „Má se ve zbytku pralesa v první zóně národního parku u Pramenů Vltavy kácet?“ nemohli návštěvníci odpovídat jinak, než si Hnutí DUHA přálo. (Na otázku „Chcete, aby prales u Pramenů Vltavy uschl vlivem napadení kůrovcem?“ by návštěvníci také jistě odpověděli NE.) Výsledky své tendenční ankety potom Hnutí DUHA prezentuje jako většinový názor návštěvníků Šumavy.

Média se ohánějí názory vědců, ale i pseudovědců, kteří současný bezzásahový režim podporují a prosazují jeho další rozšíření. Málokdy se však zmiňují o další – a větší – skupině vědců, která velmi důrazně upozorňuje na rizika vznikající při velkoplošném odumírání lesů a na negativní dopady na další složky ekosystémů, bude-li na postižených lokalitách možná desítky až stovky let chybět vzrostlý zdravý les. O všech těchto negativních jevech však většina novinářů nepíše a nechtějí o nich slyšet ani odpovědné státní orgány. Konkrétně ministerstvo životního prostředí a Správa NP Šumava.

Myslím, že v tomto ohledu bylo již o Šumavě řečeno vše – v blízké době asi neuslyšíme něco nového nebo převratného. Jde jen o to, aby odpovědné státní orgány tento hlas slyšely a naplňovaly to, co jim předpisy deklarující veřejný zájem nařizují. Musím konstatovat, vybaven jistou znalostí uvedených právních předpisů i znalostí skutečného stavu lesních ekosystémů v I. zónách NP Šumava, že jak ministerstvo, tak správa národního parku tak nečiní.

Pokud tedy Rada Jihočeského kraje požaduje, aby o Šumavě rozhodovala vláda, požaduje zejména, aby bylo odpovědnému rezortu připomenuto nebo nařízeno, aby jednal ve veřejném zájmu tak, jak byl veřejný zájem na Šumavě zákonnými předpisy vymezen.

Zastánci bezzásahových území se velice často odvolávají na (prý) prvořadý úkol národních parků, kterým je podle nich ochrana přírodních procesů. Nepovedu zde přednášku o přírodních procesech. Jen připomenou, že přírodní procesy probíhají vždy a všude s přispěním člověka i bez jeho účasti a probíhaly v šumavských lesích i před založením NP. I zde v sále existuje a probíhá řada přírodních procesů. Umím však číst, a tak vím, že podle nařízení vlády je hlavním posláním NP Šumava uchování a zlepšení jeho přírodního prostředí, zejména ochrana či obnova samořídících funkcí přírodních systémů. Přírodní systém a přírodní proces je přece jen něco jiného a rozdíl je podstatný.

Nevím jestli ministerstvo ŽP, správa NP ale i mnozí vědci zaměňují přírodní procesy za přírodní systémy z neznalosti, nebo spíše účelově. Připadá mi však, že na této relativně drobné, ale podstatné záměně byla postavena celá současná strategie NP Šumava. Tedy na ochraně přírodních procesů – bezzásahovosti, i když má jít o ochranu a obnovu přírodních systémů.

Jiným problémem je účelový výklad ustanovení § 22 zákona 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Ustanovení tohoto § dává MŽP možnost rozhodovat o způsobu, rozsahu a čase při zásazích proti škůdcům a o postupu v případě mimořádných okolností a nepředvídaných škod. Nedomnívám se však, že dává ministerstvu nástroj k vyloučení všech zásahů proti kůrovci, pokud by to způsobilo zhoršení stavu přírodního prostředí národního parku.

Management jednotlivých zón ochrany přírody je vymezen obecně závazným právním předpisem, kterým se národní park vyhlašuje. V případě NP Šumava je to již zmíněné nařízení vlády č. 163/91 Sb. Omezení hospodářské činnosti v prvních zónách je pak v § 9 odst. 3 tohoto nařízení. Vyloučení činností na ochranu lesa však ani toto ustanovení neobsahuje.

K vymezení a změnám jednotlivých zón ochrany přírody je určen § 17 odst. 2 zákona o ochraně přírody a krajiny. Toto ustanovení ukládá ministerstvu ŽP, aby takovéto vymezení a změny zón stanovilo vyhláškou po projednání s dotčenými obcemi. O toto se také ministerstvo na přelomu r. 2005 a 2006 pokoušelo. Narazilo však na velký odpor šumavských obcí. Ty požadovaly, aby byla nejdříve zpracována analýza vlivu bezzásahových území I. zón ochrany přírody na jejich životní prostředí. Tato cesta rozšiřování I. bezzásahových zón se však zřejmě zdála ministerstvu příliš dlouhá a komplikovaná, takže sáhlo k již výše zmíněnému ustanovení § 22 zákona 114/92 Sb. Ministerstvo tedy zahájilo z moci úřední správní řízení podle tohoto § a po zhruba rok trvajícím řízení, letos v březnu, ministr rozhodl o nezasahování proti kůrovci i na části druhých, doposud zásahových zón. Právě „včas“, aby tak předešel povinnosti zpracovat kalamitu po orkánu Kyrill i na části II. zón. Aby se skutečně kalamita v těchto vybraných lokalitách II. zón nemohla zpracovat, pojistil své rozhodnutí vyloučením jeho odkladného účinku, aniž by toto řádně zdůvodnil, byť mu to ukládá zákon. Většina obcí jako účastníků řízení, tuším, že 15 z 23, podala proti rozhodnutí ministra rozklad. Rozklad podalo i naše občanské sdružení.

Myslím, že v současnosti neexistuje pro ministerstvo ŽP ožehavější problém než problém Šumavy. Přesto doposud, téměř půl roce od podání rozkladů, se zřejmě na ministerstvu nenašel čas, aby zasedla rozkladová komise a doporučila ministrovi svůj verdikt. Nebo již zasedla, ale ministr mlčí? Nebo mlčí i proto, že dokud účastníci řízení nevyčerpají řádné opravné prostředky, nelze se obrátit na správní soud? Nebo si je ministerstvo vědomo tenkého ledu, na který se pustilo, a čeká, až kůrvec využije prostor, který mu poskytlo?

Nelze opomenout ani zvláštnosti v odůvodnění tohoto rozhodnutí. V rozhodnutí z roku 2004 ministerstvo jasně a pregnantně vyjádřilo, proč v uvedených lokalitách dává dle § 22 zákona 114/92 Sb. souhlas se zásahy proti škodlivým činitelům. Dovolte mi citaci: *„Při svém rozhodování orgán ochrany přírody kladl důraz především na skutečnost, že existence lesních porostů v souvislosti se zajištěním všech funkcí stávajícího lesního ekosystému je z biologického hlediska pro dané území prioritní. Vzhledem ke skutečnosti, že území NP Šumava bylo zařazeno do soustavy území Natura 2000, je odůvodněný předpoklad, že odumřením stromového patra by došlo k zásadním změnám stavu stanovišť, které jsou předmětem ochrany těchto lokalit, a zároveň i jejich struktury a funkcí. Tento stav by mohl být zároveň kvalifikován jako stav, který povede ke zhoršení stavu populací jednotlivých druhů, které jsou předmětem ochrany evropsky významných lokalit nebo ptačích oblastí, případně druhů, vyžadujících přísnou ochranu podle přílohy IV směrnice Rady 92/43/EHS nebo jsou uvedeny v příloze I směrnice Rady 79/409/EHS. Cílem ochrany evropsky významných lokalit je udržení stavu přírodních stanovišť, které jsou jejich předmětem ochrany, a ČR musí přijmout taková opatření, aby nedošlo k zhoršení tohoto stavu. Podobně v případě populací druhů ptáků, které jsou předmětem ochrany ptačích oblastí, je nezbytné zabezpečit, aby stav jejich populací odpovídal ekologickým, vědeckým a kulturním požadavkům a nedošlo k prokazatelnému a trvalému zhoršení stavu těchto populací“*. Konec citátu. Z odůvodnění výše uvedeného rozhodnutí tedy vyplývá, že je třeba činit opatření k zamezení odumření stromového patra. Nečiněním takovýchto opatření pak dochází k porušování výše citovaných směrnic EHS. Rozhodnutí ministra Bursíka o nečinění účinných opatření dle § 22 zákona o ochraně přírody a krajiny, k zamezení odumření stromového patra (bezzásahovost) ve svém odůvodnění však odvolání se na směrnice EHS neobsahuje. Obě rozhodnutí vydalo MŽP. I laikům je tedy jasné, že ve druhém případě muselo nutně dojít k porušení norem (směrnic) EHS. Rád bych k tomuto slyšel vyjádření MŽP.

Dalším závažným projevem právní zvlů, ano zvlů, považuji použití ustanovení § 66 zákona 114/92 Sb., které dle subjektivního výkladu dává správě NP právo svévolně rozhodovat o vyloučení jakékoliv činnosti, již uzná za činnost, která by mohla způsobit nedovolenou změnu obecně nebo zvláště chráněných částí přírody, popřípadě takovou činnost zakázat. A to i proti rozhodnutí svého nadřízeného správního orgánu, kterým ministerstvo ŽP je.

K tomu také v průběhu roku 2006 došlo v 6 případech, kdy ministerstvo svým rozhodnutím povolilo zásahy proti kůrovcům a správa NP je svým rozhodnutím zakázala. Velmi, velmi podivný výklad zákona o ochraně přírody a krajiny.

Na to, jak by měl národní park vypadat, bylo, je a jistě i v budoucnu bude mnoho názorů.

S určitostí však lze tvrdit, že současný NP Šumava je jiným národním parkem, než jakým byl ustanoven vyhlášovacím předpisem, a postupuje se v něm v rozporu s právním rámcem, který mu byl jako projev veřejného zájmu určen. Dovolím si zde citovat slova jednoho ze zakladatelů NP Šumava ing. Františka Urbana, pronesená v r. 2003 při diskusním odpoledni k současným problémům managementu Národního parku Šumava", které proběhlo v Praze dne 19. 6. 2003. „*Rozhodli jsme se ho (NP Šumava) vyhlásit takovým způsobem, že v oblasti Šumavy, kde jsou ostrůvkovitě rozmístěna nejenom rašeliniště, ale i zbytky přirozených lesů, prostě zřídíme území, kde se bude lesnický hospodařit takovým způsobem, aby chyby, které se udělaly v lesnickém hospodaření v 19. století a v první polovině 20. století, tzn. přeměna na monokultury, byly eliminovány, a Šumava se vrátila postupně lesnickými metodami do stavu, v jakém by se co nejvíce blížila přirozeným lesům. Bylo nám jasné, že přirozených lesů v podstatě dosáhnout nejde, ale věděli jsme a byli jsme přesvědčeni o tom, že lesníci dokážou se Šumavou hospodařit tak, aby ne během třiceti let, ne během dvaceti let, jak se teď píše v různých dokumentech, ale během jednoho obmýtí, možná dvou obmýtí se smrkové monokultury postupně přeměnily na smíšené porosty jedlo-buko-smrkové, které na Šumavě s největší pravděpodobností na největší ploše byly původní. A tomu se přizpůsobila, nebo tak vznikla ta vize NP. Tato vize byla projednávána se všemi zúčastněnými, ať s odbornou nebo laickou veřejností. Nemluvílo se vůbec o tom, že by se na Šumavě měla dělat divočina, že by se něco mělo dělat bez zásahu. Drobné bezzásahové plochy byly vždycky, byla tam rašeliniště, byly tam pralesovité zbytky, byly tam různé věci, které dokonce k těmto ploškám bylo možno přidat. Jak to nakonec v zónaci z roku 1995, která je dnes tolik kritizována, správa NP udělala. Ale tohle nebylo to hlavní, co se mělo na Šumavě dělat. Na Šumavě se mělo především pečlivě hospodařit tak, aby se po 150 letech průmyslového lesnictví, které změnilo šumavské porosty naprosto zásadním způsobem, tento stav navrátil zpátky. Já když dneska slyším o tom, že během dvaceti let bude 75% Šumavy bezzásahové území, tak vím, že bez podobných katastrof, jako je třeba ta kůrovcová, to nepůjde, protože během dvaceti let nikdo nepřemění pěstebními metodami smrkové porosty na porosty smíšené. To je prostě vyloučeno. A bojím se toho, že ti, kteří si pamatují zakládání NP, nás budou obviňovat z klamu, že jsme jim lhali. Že jsme představovali, že NP bude vypadat jinak. Musím říct poctivě, že tehdy v tom základu, když jsme v roce 1990 NP dávali dohromady, byly tendence, které byly reprezentované hlavně několika lidmi ze správy CHKO v Sušici, to byli pánové Musiol, Krejčí, Franěk... Určitá skupina se snažila už tehdy prosadit bezzásahové chování v NP, ale bylo to naprosto jasně odmítnuto. Například v červnu v roce 1992 na velkém shromáždění starostů a ostatních zainteresovaných subjektů v Srní bylo jasně řečeno, že touto cestou se v NP Šumava nepůjde. A proto mě v současné době trochu mrzí, že znova přetřásáme takovéto otázky. Protože v takovém případě, já tedy opravdu nevím, budeme muset znovu žádat veřejnost o souhlas s takovou formou parku, jestli máme nechat NP úplně bezzásahový*”.

Rovněž tak považuji za důležité uvést zde slova bývalého ministra ŽP Ivana Dejmalu, který v časopise Šumava 12/2007 říká: „*Oprávněnost intervencí do samovolné cesty šumavské přírody k divočině stavím též na tom, že s ideou zásahů jsme park zakládali a odvíjel se od ní i souhlas premiéra a mých tehdejších vládních kolegů s navrhovanou rozlohou parku. Je mimo jakoukoliv diskuzi, že s návrhem, který by říkal, že zítra, pozítří či za rok ponecháme 30% rozlohy parku jeho osudu, bych byl i z té doposud neekologičtější, Pithartovy vlády okamžitě vyhozen*”. Za zmínku stojí i další slova exministra: „*S českou stranou nekonzultované rozhodnutí ponechat hraniční porosty NP BL bez zásahů proti kůrovcu se stalo prvotním impulzem k následnému rozvoji kůrovcové kalamity*”. Myslím, že jak slova Františka Urbana, tak i vyjádření exministra Ivana Dejmalu stálo za to dnes připomenout.

Nic na tom nezmění ani velmi časté odvolávání se na kritéria a doporučení expertů IUCN. Stalo se již evergreenem, že kritéria IUCN jsou účelově vykládána, ohýbána a interpretována dle

potřeby těch, kteří se na ně odvolávají. Hovoří a píše se o jakési prestižní kategorii národních parků, kam prý NP Šumava patří a kde by měl zůstat. Co naplat, že IUCN považuje všechny kategorie chráněných území za stejně prestižní a dokonce výslovně uvádí, že je nepřipustné považovat nějakou kategorii za důležitější než jinou. Stačí si tato kritéria přečíst a je jasné, jak určitá skupina vědců, novinářů (i těch z veřejnoprávních médií), ale i odpovědných státních úředníků účelově mlží a veřejnosti předkládá nepravdy a lži.

Obdobné je to i se závěry a doporučeními z mise IUCN z roku 2002. Ti, kteří se na Zprávu z mise IUCN odvolávají, ji buď nikdy celou nečetli, nebo účelově zneužívají jen některé její části k prosazení svých cílů. Stačí připomenout doporučení, aby se odborné problémy neřešily přes média, aby Rada NP byla nezávislý orgán, aby se obce výrazně podílely na rozhodování o NP (rozhodnutí ministra Bursíka je tomuto výsměchem), aby se vedla klíčová debata o zařazení NP do kategorie, která lépe odpovídá skutečným přírodním podmínkám, že reálné riziko kalamity bylo některými vědci a ochránci podceněno atd. To je jen stručný výčet některých konstatování expertů IUCN, která se zastáncům podpory „přírodních procesů“ nehodí. Nemluvíme o tom, jestli závěry emisarů vycházely z jejich vlastního poznání při návštěvě reprezentativních lokalit NP a nechodili spíše po holinách, nebo z předložených dokumentů a názorů jejich předkladatelů, a nakolik se shodovaly se skutečností. K závěrům mise se již dříve vyjádřil Národní lesnický komitét – výběrové sdružení odborníků, a své stanovisko zaslal ústředí IUCN. Odpovědi se nedočkal.

Na Šumavě jde o experiment. Není to jen konstatování některých odborníků a politiků. Jde o experiment, který nemá ve střední Evropě obdoby. Jako experiment je to vnímáno i na bavorské straně Šumavy. Jde o experiment, který byl spuštěn, ač je v rozporu se základním vědeckým principem. Principem předběžné opatrnosti.

Přál bych si, aby o budoucnosti NP Šumava rozhodovali odborníci, kteří svá stanoviska obhájili v oponentních řízeních, a ne politici, kteří budou sledovat jen své politické cíle, opírajíce se přitom pouze o názory vybraných vědců a pseudovědců, které se jim hodí. Nejde o rozhodnutí, která budou mít jen krátkodobé následky. Dnes se rozhoduje o Šumavě, jakou ji zanecháme našim potomkům.

Kontakt

Ing. Jiří Štich

Šumava 21

Lhota 78, 252 41 Dolní Břežany

Poznámky

Poznámky